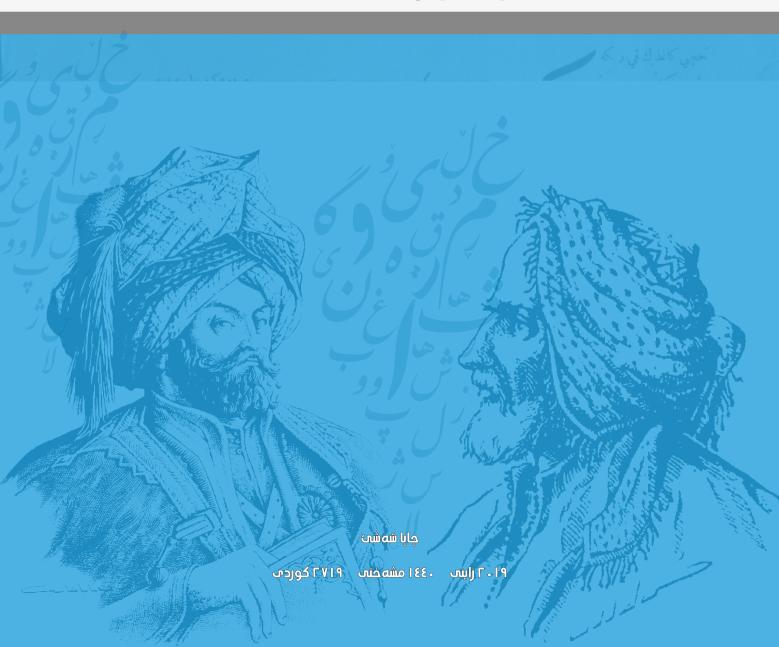
حکومهتا ههریما کوردستانی وهزارهتا پهروهردی ریقهبهریا گشتی یا پروگرام و چاپهمهنییا

زمان و نهرهی کوردی

پۆلا دوازدى ئامادەس

دانان

عبدالله شانّ د.عزالـدین مصطفت د.امیــــن علـــــن نورت علی امـــین فریــدون علــی امــین علاءالدین سجادی

پيداچوونا دووت يا زانست

محسن علي حسين فاروق نورالدين ئاغۆك عمر أحمد خــدر

نهمام جلال رشيد ئەختەر صديق حسين صادق احمد عثمان

هاتييه كرمانجيكرن ژلايت

طه ياسين طه محمد حسن سعيد احمد قسيم احمد

عجيب عبدالله محت

سهرپهرشتی زانستی یی چاپی: صادق احمد عثمان نهمام جالال رشید

سهرپهرشتی هونهری یی چاپی: عوسمان پیرداود کواز سهرپهرشتی هونهری یی چاپی: عصمان پیرداود کواز

نهخشهسازیا بهرگ و ناقهروک: ئاری محسن احمد

تایپ: ازاد شفیق بدل- ژیان محمد فندو- ژیمان محمد فندو- ریتا کریم گورگیس

جيبه جيكرنا كارى هونهرى: سعد محمد شريف صالح

ماموستایین بهرینز، پهرتووکا زمان و ئهدهبی کوردی یا پولا یا پولا دوازدی ناماده یی، دانانا وی دقهگهریته قه بو پتر ژ چل سالان بهری نهو، ژ چوار به شین زریزمان، ئهدهب، رهوانبیژی و خواندن) پیکهاتیه، تنی جاره کی چاپا کرمانجییا خواری ژ لایی لیژنه یه کا بسیور ل سالا (۲۰۰۷)ز هاتییه بژاره کرن و پیداچوونا زانستی بو هاتییه کرن، و هاتییه دهولهمه ند کرن.

بیگومان پروگرامی خواندنی پیدقی ب گهشه پیدانی و پیداچوونه کا بهرده وام ههیه، چنک سیسته می خواندنا زمانی و ئه زموونان و وانه گوتنی هاتییه گوهو پین، ژبه و قی مهرهم و رهوانگه و بوچوونی و ب مهرهما گونجاندن و ئاسانکاریی، لیژنه یه کا بسیور ژلایی و هزاره تا په روه ردی بقی مهره می هاتییه راسیاردن.

ل پشکا ریزمانی چهندین گورانکاری هاتینهکرن، راهینانین ههلبژاردنا بی ههمی بابهتان هاتینه زیدهکرن، ل پشکا ره وانبیژیی پیناسه ب زمانه کی ساناهیتر هاتینه داریژتن و نمونهیین رونتر و جوانتر ل ره وانبیژیی پیناسه ب زمانه کی ساناهیتر هاتینه داریژتن و نمونهیین رونتر و جوانتر ل جهی نمونهیین ئالوّز هاتینه دانان، ل پشکا خواندنی مه ب فهرزانی بابهتان کیم بکهین و ههولدایه ههمی پشکین کتیبی ژ لایی زمانی و رینقیسقه ژ شاشییان پاقیژ بکهین. ههروهسا دیزاینه کا جوان و بهرگه کی قهشهنگ بخهملینین. داخوازی ژ سهرجهم بسیورین زمانی کوردی و ژ ماموستا و سهرپهرشتیاران دکهین ههر تیبینی و رهخنه و پیشنیاره کا ههبیت مه ئاگههدار بکهن، بو هندی داکو دچاپین داهاتیدا ل بهرچاق و هربگرین.

لیژنا پی*د*اچوونی ۲۰۱۹/۸/۲۰

پێرىسـت

į V	پشکا ریزمانی		
	رزٽ ئێکٽ:	00	
	رر ت حيد. كارژلايت ناڤەرۆكێڤە چوارشێوازهەنە:	_	
Λ	- شێوازٮ رێزويا راگههاندنٽ		
	- شێوازٮ ڕێۯڡیا دانانہ		
	- شيْوازْت رِيْزْميا داخوازْت		
Γξ	- شيْوازْت مەرجە (رِستەيا ئاويْتەيا مەرجە)		
	کارٹ چاوگٹ (بوّون)	«	
۳٥	ئەركىت (ە) درپزمانا كوردىدا	*	
۳٩	ئەركىن جھناڤيْن كەسى يىن لكاو	«	
۳۹	- ئـــــــــ: وەك بكەر		
٤٥	- دوو: وهك بهركار		
01	- سن: وەك تەمامكەرى بەيارىدە		
	وەرزى دووى:)	
OV	هەڨاڵناڨ ژلايت پێكھاتنێڨە		
	جۆر <u>ن</u> ن ھەڤاڵكارى ژلايىن پ <u>ن</u> كھاتنىقە		
	راده		
	پ -يارکهرێن ناڤب		
VE	یں ئیکن: ئەركى نافى درستەيندا وەك دیاركەرى نافى		

١٥ سيّين: ئەركى جھناڤى كەسى يى جودا درستەييّدا وەك دياركەرى ناڤى.......

پشکا ئەدەبى

وەرزى ئىكى

	🛶 🏽 رِیْره وا هوْزانا کوردت ل سالا (۱۹۳۹ – ۱۹۹۱)ز	
٩٦	قوْناغا ئيْكت، سالا (١٩٣٩ – ١٩٥٨)ز	
	قۆناغا دووت: سالا (۱۹۵۸ – ۱۹۷۰)ز	
	قۆناغا سێیت: سالا (۱۹۷۰ – ۱۹۹۱)ز	
	🕨 تايبەتمەندىيا ھۆزانا كوردى دڤىن قۆناغىدا.	
	▶ ﴾ ناڤەرۆكا ھۆزانا كوردى دناڤبەرا ساٽين (١٩٧٠ – ١٩٧٥)ز	
	✔ روخسار و تهکنیکا هوّزانا کوردت دناڤبهرا ساٽين (۱۹۷۰ – ۱۹۷۰)ز	
117	🛶 ْهۆزانا كوردى دناڤيەرا ساٽين (١٩٧٥ – ١٩٩١)ز	
ΙΙΛ	سوخنەيا ئەدەبى.	
ΙΙΛ	و تنگههن روخنه ین برناند و تنگههن و خنه ین برناند و تنگهها و تنگهها و تنگهها و تنگهها و تنگهها و تنگها و	
ΙΙΛ	ميزوويا رەخنەيا جيھانى	
119	ئێك : _ر ەخنەيا رۆژاڤايى	
ΙΓΙ	دوو: رەخنەيا رۆژھەلات	
ITI	رەخنەيا ئەدەبت كوردى	
I []	رەخنەيا ئەدەبىت كوردى ل پشتى شەرىت ئۆكىت يىت جيھانى	
٣	↓ په خشان	
١٣١	🛶 گوتار	
١٣١	قۆناغا ئێکٽ، ساڵێن (۱۹۳۹-۱۹۵۸) ز	
	قۆناغا دووت، ساڵين (۱۹۵۸-۱۹۷۰)ز	
١٣٤	قۆناغا سێيٽ، ساڵێن (١٩٧٠) ۱۹۹۱)ز	
	وەرزىن دووىن	
IPV	🛶 چیروٚکا کوردی ژ شهرِت دووت یت جیهانیڤه	
I"V	قۆناغا ئێکٽ : چيرۆکا ھونەرت يا کوردت ل ساڵێن (۱۹۳۹ – ۱۹۵۸)ز	
18	قۆناغا دووت : چيرۆكا ھونەرت يا كوردت ل ساڵين (١٩٥٨ – ١٩٧٠)ز	
18Г	قۆناغا سێیت : چیرۆکا هونهرت یا کوردت ل ساڵین (۱۹۷۰ – ۱۹۹۱)ز	
١٤٦	✔ رۆمان دئەدەبت كورديدا	

پشکا رەوانبێژیێ

0

وەرزى ئۆكىن	
🌉 رەگەز دۆز ى (ھە ڤرەگەز)زەگەز دۆزى (ھەۋرەگەز)	IOF
🌉 لێکچواندن	ΙΟΊ
حواستن	١٦٠
وەرزى دووى	
🌉 دژۍ ئێك (ھەڤدژ)	ורי
﴿ جوانیت بایست	ררו
√ تێڡﻪڵڬێۺ	Ι ٦ Λ

I۷۳

پشکا خواندنی

وەرزى ئۆكىن

1 V E	🖊 شێخ سهعيدٽ پيران
Ι V 7	🖊 مير شەرەڧخانت بەتلىسى.
	وەرزى دووى
I V A	🍑 مەلا محەمەدىت كۆيە.
	🚜 قەلات دمدم (كەلھا دمدم)
	IO 2 ĬÎ 44

کار ژلایت ناڤهڕۆکێڤه چوار شێواز °ههنه ۱- شێوازت رێژهیا راگههاندنت

- ۱- مهکارت ته یاش ثیخست.
- 7- ئالانت قەلەم بەخشىيە. ھاوكار قەٽەمەكەت بەخشيوە.
- ۳- هه مُّ بن دیتنا پیشانگه هُ هاتیوون.
- ٤- كو ئهو هاتنه مالامه، برايت من دەرگههـ بۆياغ دكر.
 كه ئهوان هاتن بۆ مالا ئيمه، براكهم دەرگايهكه بۆيه دەكرد.
 - ٥- قوتاييان دى ئاھەنگەكى بەرھەف كەن.
 قوتاييان ئاھەنگەكى بەرھەڤ دكەن.
 قوتاييان ئاھەنگنك ئامادە دەكەن.
 - ٦- خانييت ههوه نههاته فرؤشتن.خانووه کهتان نه فرؤشرا.
 - ۷- راسپارده ب ئەوان ناھیتە بجھئینان. راسپاردەكە بە ئەوان جیبەجى ناكریت.

دئه قان رسته یین سه ریدا (پاش ئیخست، به خشییه، به خشیوه، هاتبوون، بویاغ دکر، بویه ده کسرد، دی به رهه قد کهن، به رهه قد دکهن، ئاماده ده کهن، نه هاتنه فروشتن، نه فروش شرا، ناهیت به بجهئینان، جیبه جسی ناکریت) هه مسی کارن، رامانا وان هه واله کسی رادگه هینت و دده مه کیدا ده ردئی خن، دئه قان هه می ریزه یاندا گومان تیدا نینه، کو رامانا کاری گه هشتییه ئه نجامی، ئانکو رویداین بان دی رویده نیان رویناده ن، ئه قد جوری ریزه یان کو بو تیگه هسی گه هاندنا هه واله کسی ده ینه بکارئینان دبیزنی ریزه یین شیوازی کاری راگه هاندنی با بکارده ین نه قه نه:

ئيك > ريْژەيا بوريٽ نيْزيكٽ راگەھاندنٽ:

ئەڭ رۆرەيسە ب لادانسا پىتا (ن) يىل چاوگى دھىتە دروسستكرن، كو دېيىرىنى (قىدىي چاوگى)، وەكو كارى (پاش ئىخسىت) درسستەيا ئىكىدا.

حوو 🗸 رِيْرُەيا بورىٽ تەمامى راگەھاندنى:،

قهدی چاوگی دگهل نیشانه یا بوریی ته مامی راگه هاندنی (یه، ییه)، و دکرمانجییا خواریدا (وه، ووه)* و هکو کارین (به خشییه، به خشیوه). در سته یین سه ریدا.

(*) شيواز / أسلوب

^(**) دریزهیا تهمامی راگههاندندا نیشانهیین (یه) ودکرمانجییا خواریدا (وه) دهینه بکارئینان ئهگهر دوماهییا قهدی دوماهییا قهدی پیتهکا بزوین بیت. ونیشانهیین (ییه) و دکرمانجییا خواریدا (ووه) ئهگهر دوماهییا قهدی پیتهکا نهبزوین بیت. وهکو: هیّاله — هیّاله میاله و میرانه میّاله و میرانه بیته بالدوره

رِيْرُەيا بوريٽ دوورٽ رِاگههاندنٽ؛

(بوو) نیشانه یا بوریی دووری راگه هاندنییه ، ب ساه ر بوریی نیزیکی راگه هاندنی ئانکو قه دی چاوگی دهیته به ردان. و هکو کاری (هاتبوو) د رسته یا سایییدا.

چوار 🤝 رِیْژەیا بوریٹ بەردەوامٹ راگەھاندنٹ:

(د) نیشانه یا بوریسی به رده وامی راگه هاندنییه، و دکرمانجییا خواریدا (ده)یه، دکه قیته به ری (قهدی چاوگ)ی. و هکو درسته یا چواریدا دیار، و نهگه رکاری نه ساده ژی بیت هه ردی سهره ده ریی دگه ل (قهد)ی کهین، و هکو کاری (بویاغ دکر - بویه ده کرد)، و پیشگر و پهیقین دهستپیکی و هک خو دهینه خوار.

پێنج 🗸 رێژويا نەبوريٽ راگەھاندنٽ:

سٽ

نیشانه یا نهبوریی پاگه هاندنی (دی، د، ده)* دی هیته دانان ل بهری پهگی کاری ئهگهر ساده یان نهساده بیت، و پاشی جهناقه کی کهسییی لکاو دی ب سهرقه هیته بهردان ئهوری ئه قهنه :

{م ، ین ، ی ، ن ،ت / یت ، ن}. و دکرمانجییا خواریدا { م ، ین، یت، ن، یت/ات، ن} وهکو:

(دێ نڤيسم ، دنڤيسم ، کاردکهم ، ئاماده دهکهن).

هه ژی ئاماژه پی کرنییه کو دشیوازی ریژهیا راگههاندنیدا:-

۱- کاری بکهر نهدیار ژی بکاردهیّت. وهکو:-

(هاته فروشتن ، دی هیته فروشتن) (فروشرا، دهفروشری).

۲- دکرمانجییا خواریدا ئهگهر چاوگی پاشگری (هوه) پیقهبوه، دهمی پیژهیا بوریی تهمامی پاشگری پیدقی ناقبهندی (ت) بین، دا ههردوو بزوینان ژیکقهبکهت. وهکو:-

• خويندنهوه ----- خويند + ووه + ت + هوه

• دۆزىنەوە _____ دۆزىـ + وە + ت + ەوە

*د كرمانجييا سهريدا (د) بق نهقيه، و (دى) بق داهاتييه.

 $c + \phi$. $c + \phi$

۳- نەرى كرنا كارى دشىيوازى راگەھاندنىدا ب قى رەنگىيە:

أ- ههمى ريزهيين بوريى يين پاگههاندنى ب كارين بكهر ديار و بكهر نهديار ب ئامرازى (نه) دهينه نهرى كرن، وهكو:

- بوو نەبوو
- فرۆشىرا ———→ نەفرۆشىرا ، ھاتە فرۆشىتن ——→نەھاتەفرۆشىتن
 - وهرگرت ← وهرنهگرت

◄-رێژهیا نهبوریی راگههاندنی ب کاری بکهر دیار و بکهر نهدیار ب ئامرازی (نا) دهێته نیشانهیان (د، دی، ده)، ئانکو لبهری رهگی کاری. وهکو:

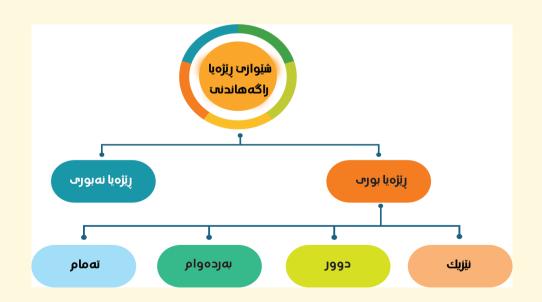
دەبىت نابىت

ئاوەدان دەكەنەوە ئاوەدان ناكەنەوە

دەنووسىرى ئانووسىرى

دەسىتور

هندهک پیژهیین کاری بی خهبهردانهکا راسته وخی ژکارهکی یان ژدیخی کهسه کی یان تشته کی دهینه بکارئینان و گومان تیدانینه کو کار یی گههشتییه ئهنجامی یان نهگههشتییه، یان دی گههیت یان ناگههیت، ودبیژنه ئه شان پیژهیان (شیوازی راگههاندنی).

راهێنان - ا

ژ ئەڤان چاوگان رێژەيێن بوريێ تەمام وبوريێ بەردەوام يێن شێوازێ ڕاگەھاندنێ دروست بکە:

(رامالین، پهرینهوه، ئازادکردن)

راهێنان - ۲

ئەۋان رىىىتەيين ل خوارىٰ ىثىرۆۋە بكە:

۱- شقان ل بن كهپرئ نقستييه.

۲- شاناز رايەخەكەي چنى.

٣- گوند دێ هێنه ئاڤاكرن.

راهێنان - ۳

بەرىنىغا راست ھەلېژێرە:

۱- (ئەو لە تاقىكردنەوەكەدا سەردەكەوت). كارى (سەردەكەوت) د رىزرەيا:

ئـ- بوريي دووري راگههاندن. ب- بوريي نيزيكي راگههاندن.

۲- (کار دی هیته بجهئینان) کاری رستهیی دهیته نهری کرن ب ئامرازی:

ئ-نى ب-نە پ-نا ت-مە

٣- كيژ ئەۋان كاران بوريى تەمامى راگەھاندنە ژ چاوگى (خولانەوە)؟

ئ- خولاوەتەوە ب- خولايتەوە پ- دەخولايەوە ت- خولايەوە

٤- رێژهيا بوريێ بهردهوامێ راگههاندنێ دهێته دروستکرن ب دهستورێ

ئ- ده + رهگ ب- قهد + بوو پ- د + قهد ت- قهد + په

٥- څاوگي (شوشتن) نهبوريي راگههاندن دي بيته:

ئ- دەشوات ب- دەي شوشت پ- نەي دەشوشت ت- دەيان شوشت

راهيّنان - ٤

درىستەيا (ھۆنراوەكانيان لەبەركرد، ئينجا چوون بۆ قوتابخانە).

- ۱- ههردوو کار د چ ریژهدانه؟
- ۲- ژ کارێ (لهبهرکـرد) ڕێژهیـا بوریـێ تهمامـێ ڕاگههاندنـێ دروسـت بکـه و درسـتهیهکا دیـدا بکاربینـه.
- ۳- ژهـهردوو کاران ریزهیا بوریـی بهردهوامی راگههاندنی دروسـت بکه و رسـتهیی بنقیسه قه.
 - ٤- ژههردوو كاران نهبوريني راگههاندني دروست بكه و رستهيي بنڤيسهڤه.
 - ٥- پەيقا (ھۆنراوەكان) شىرۆقەبكە.

۲- شێوازٽ رِێژەيا دانانب

ڑ_-

- ۱- خۆزى چووباينە ئاھەنگى.
- ٦- رەنگە ئەو د ژوورێڤە نڤستبيت.
- ٣- کاشکۍ چووبووبام و گلهييم نه هينابايه سهرخوّم.

ب-

- ١- بريا نانهكهت خواردبا.
- ۲- چێدبيت ئەوان خانە كرببيت.
- ٣- دڤيا ههوه بار ئاماده کربا پاشت هوين چووبانه ههڤلٽرت.
 - ٤- خۆزگە كەپرەكەت دروستكردبووبا.
 - 0- خۆزى من چىرۆكەك نقىسىبا.

پ-

- ١- دڤێت ئهم زاروٚکان جوان پهروەرده بکهين.
 - ٦- پيْدڤىيە دئەزمووناندا سەربكەڤىت.

ئهگهر سهحکهینه ئهوان کارین درستهیین سهریدا هاتین، دی بینین ریژهیین ئهقان کاران وه کی ریژهیین کاری راگههاندنی ئیکسهر ئهنجامی ههواله کی کیو کهفتیه پال کهسه کی یان تشته کی ناده نه دهستی، بهلکو دشیوهیی (گومان ، مهبهست ، خوزی ، ئاره زوو ، هیڤی و ئاوات، ...)دانه.

دگهل ریّژهییّن شیّوازی دانانیدا هنده ک پهیقیّن هاریکار یان کاریّن هاریکار بکاردهیّن. وه کی: (خوزی ، رهنگه ، کاشکی ، بریا ، چیّدبیت ، دبیت، دهبوه، پیّدقییه، . . .) بق دیارکرنا مهبهستی نه، کو ئه ههوالیّ ددهنه دهستی گومان دئهنجام دانا کاریدا ههیه، دهمی رسته یا دانانی (ئینشائی) دگوهقریین بق رسته یا (راگههاندنی) یان (داخوازیی) دی ئه قان پهیقیّن هاریکار لادهین، وبهروقاژی ژی دروسته.

کارٹ بکهرنه دیار:

شینوازی ریژهیا دانانی کارین (بکهر نهدیار) ژی ژی دهینه دروستکرن. بونمونه:

- خۆزگە نامەكە نووسرابا. (بۆرىي نيزىكى دانانى بەلگى كارى + را+ با)
 خۆزى نامە ھاتبا نڤيسين.
- وهنگه نامه که بنوو سریّت. (نهبوریی دانانی بهیّته + پهگی کاری + ریّ) پهنگه نامه بهیّته نقیسین. پهنگه نامه بهیّته نقیسین.

-[-wiii]

كارين هاريكار:

(دڤێت، دەبێت، دەبوو، دەبوايه): بۆ پێدڤییاتیێ بکاردهێن.

(دەمەويت): بۆ ويستنى بكاردھيت.

(دەتوانم، دشيم): بق شيانى بكاردھين.

(دبیت ، چیدبیت) : بق گومانی بکاردهین.

پەيقىن ھارىكار؛

خۆزگه - خۆزى، بريا، كاشكى: بن ئاوات و ئارەزوو و هيڤيى بكاردهين.

رەنگە، لەوانەيە، بەلكى: بۆ گومانى بكاردھين.

خوایه : بق نزا و پارانهوه و دوعایی بکاردهین.

"

ُدروستكرنا رِيْژەييْن شيْوازى دانانى ب ئەقى رەنگى خواريْنە:

رِیْرُویا بوریٹ نیزیکٹ دانانٹ

قــهدی چــاوگی + بــا

كەفتبا - ئينابا - وەرگرتبا - ئامادەكربا

ب ریژویا بوریت تهمامت دانانی

قمدت چاوگت + بیت و دکرمانجییا خواریدا

قــەدىن چـــاوگى + بىنت

كەفت + بيت = كەفتبيت.

هينا + بيت = هينابيت.

وهرگرت + بينت = وهرگرتبينت.

ئامادەكر + بيت = ئامادەكربيت.

پ ریژویا بوریٹ دوورٹ دانانٹ

قــهدیٰ چـــاوگی + بوو+ با

كەفتبووبا - ئىنابوويا - وەرگرتبووبا - ئامادەكربووبا...

ت ریژویا نهبوریت دانانت

بـ + رەگى كارى + جھناڤى كەسىيى لكاو

بنڤىسىم ، بچىت ، بخۆين ، پەروەردەبكەين ، سەربكەڤىت . .

هه ژی ئاماژه پی کرنیه کو (با، بووبا، بیت، با) نیشانهین شیوازی دانانینه، ونیشانهیا نهری کرنی ژی (نه) یه، کو دکه قیته به ری کارین بوری.

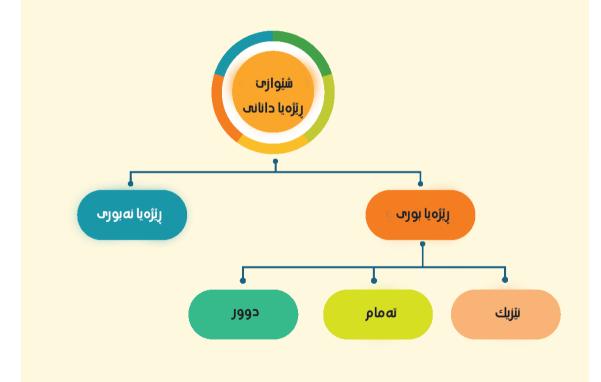
^(*) دکاری نهساده دا نیشانا (ب) دی که قیته به روگی کاری وچ پهیوهندی ب پارچهیین دهسپیکی نینه، ورهنگه بر سقککرنی دهرنه که قیت.

بشكا ريزمانت

لى ئەگـەر كار نەبورىـى دانانـى بىـت، ئامـرازى (نە) ل جهـى نىشـانەيا (ب) دھىتـە دانان. وەكو:

دەستور

ئەو رۆۋەيا كار ئۆكسەر ئەنجامى نەدەتە دەست، بەلكو ب شىقوەيى گومان، ئارەزوو، ھىقى و ئاوات، خۆزى . . . بىت دېترنى شىقوازى دانانى.

راهێنان - ۱

رێژه و شێوازێ ڪارێن ئەڨان ڕٮٮٮتەيان دياربڪه ؛

۱- سا خوایه هه لبکهی کزهی شهمالی

ههرای زهنگی غهم له دل بمالیی.

۲-خۆزى كوردستان پتر پیشكەفتبا.

۳- رهنگه زوو هاتبیت، و زوو روریشتبیت.

٤- دڤێت وانهيي باشتر بخوينم.

راهێنان - ۲

د رستهیا (دهبیّت ژینگه بپاریٚزین).

۱ – (دەبيّت) چ جۆرى كارىيە؟ چ دگەھىنىت؟

۲- (بپارێزين) چ ڕێڗٛهيه؟ وچهوا هاتييه دروستكرن؟

٣- څارئ (بپاريزين) ريزهيا بوريي نيزيکي دانانی دروست بکه؟

٤- كاري (بياريزين) بده پال جهناڤي كهسيي لكاو بق كهسي دووي تاك وسييي كق.

٥- شيوازي رستهيي بگوهوره بو شيوازي راگههاندني.

راهێنان - ۳

بەرىنىغا راننىت ھەلىژێرە:

۱ - ریزهیا بوریی تهمامی دانانی ب کیژ دهستوری دروست دبیت؟

ب- قەدى چاوگى+ با .

ئـ– قەدىٰ چاوگى + ووە.

ت - بـ+رهگئ كارى +جهناڤ.

پ- قەدى چاوگى+بىت.

۲- (وان خانی کرییه) ئهگهر ئهڤێ رستهیێ بگوهوٚرین بوٚ شیوازێ دانانی، دێ بیته:

ب- وان خانی کریبا.

ئ- وان خانی کر یبیت.

ت- خۆزى وان خانى كړيبا.

پ-خۆزى وان خانى كريبيت.

۳- ریزهیا نهبوریی دانانی دهیته نهری کرن ب نامرازی:

(ئـ- نا بـ- مه يـ- نى تـ- نه

٤- د رستهیا (خۆزگه چووبا بۆ گەشت). پەیقا (خۆزگه) بۆ چ مەبەستەک بكارھاتىيە.

ئ-ئاوات ب- گومان پ- پيدڤيياتى ت- پارانهوه

٥- د رستهیا (دهمهویت له تاقیکردنهوه سهربکهون) کاری (سهربکهون) د چ ریژه دایه؟

ئ- نەبورىتى دانانى ب-داخوزى

پ-نهبوریێ راگههاندن ت-نهبوریێ دانانی و داخوزی

راهيّنان - ٤

ئەۋان رىىىتەيان ىثىرۆۋەبكە:

۱- خۆزى باران بارىبا.

۲- دەبيت چيرۆكەكە بخوينيتەوە.

٣- شيّوازت رِيْرُهيا داخوازت

/I

(ئ)

قەكۆلىنى بىقىسە.

پەرتووكەكە ھەل بگرە.

دگەل فرۆشيارى ريك بكەڤە.

/[

گۆۋارى بكرن.

لهژوورهوه دابنیشن.

شانۆگەرىت يۆشكۆش بكەن.

/٣

نانى بخۆ.

يينووسه كه داښت.

گازى زاړۆكى بكه.

(ب)

قەكۆلىنى نەنقىسە

پەرتووكەكە ھەل مەگرە.

دگەل فرۆشيارى ريك نەكەڤە.

گۆڤارى نەكرن.

لەژوورەوە دامەنىشن.

شانۆگەرىت پىشكىش نەكەن.

نانى نەخۆ.

پێنووسهکه دامهنٽ.

گازى زارۆكى نەكە.

رێژهیا داخوازی، فهرمان وداخوازو هشیارکرنه بن بجهئینانا کارهکی یان بجه نهئینانا وی، ژلایی کهسی دووی تاک یان دووی کن قه.

ئەقى رىزەيى نىشانە و پىكھاتا تايبەت ب خۆقە ھەيە، كەرەسىتىن وى ژ رەگى كارى ونىشانەيا (ب) ل پىشىياوى پىكھاتىنە، وجھناقى كەسىيى لكاو ل پاشىيا وى، جھناڤ ژى (٥) بى دووى تاك، و (ن) بى دووى كۆ.

ئهگهر سهرنج بدهینه ریزهیین وان کارین ل هژمارا (۱) پشکا (ئ) هاتین (بنقیسه - ههل بگره - رینک بکه شه) دی بینین داخواز ژکه سی دووی تاک دهینه کرن کو کاره کی ب ئه نجام بگه هینیت، لی درسته یین پشکا (ب)دا (نه نقیسه - هه ل مهگره - رینک نه که شه) داخواز ژکه سی دووی تاک دهینه کرن کو کاره کی ئه نجام نه ده ت، ئه وژی بهاریکاریا دیشانه یا (نه - مه) کو نیشانه یین نه ری کرنینه.

هەردىسان ئەگەر سەرنج بدەينە پێژەيێىن وان كارێىن ل هژمارا (۲) پشكا (ئ) ھاتىن (بكىرن، دابنىشىن، پێشكێش بكەن) دێ بىنيىن داخواز ژكەسىن دووێ كۆ دھێتە كرن كو كارەكى ب ئەنجام بگەھىنىن، لىن درسىتەيێن پشكا (ب)دا (نەكرن، دامەنىشىن، پێشكێش نەكەن) داخواز ژكەسىن دووێ كۆ دھێتە كرن كو كارەكى ئەنجام نەدەن، ئەوژى بھارىكاريا نىشانەيا نەرێ كرنێ (نە – مە).

ئهگهر دوماهییا رهگی کاری پیته کا (نهبزوین) بیت جهناقین کهسی (ه) ، (ن) دی وهرگریت وه کی د رسته یین (۲،۱)دا هاتینه نیشاندان. لی ئهگهر دوماهییا رهگی کاری پیته کا بزوین بیت هینگی جهناقی کهسیی لکاو (ه) دهرناکه قیت ودی هیته لادان، چنکو دزمانی کوردیدا نابیت دوو پیتین بزوین لدویف ئیک بهین. به لی جهناقی لکاوی کهسی دووی کو دی ده رکه قیت وه کو دیار دنموونه یین هرمار (۳)یدا ددوخی (ئهری ونهریدا) هاتینه نیشاندان.

هـهژی گوتنیّـه ئهگـهر کار ژلایی پیکهاتنیقه (نهساده) بیت ددهمـی ئاخقتنیدا زور جاران نیشانه ازب) دهرناکه قیت، لی باشــتر ئه وه دنقیسـینیدا هه بیت. وه کو:-

وەربگرە _ وەرگرە

سەربخە _ سەرخە

فریابکهوه ـ فریاکهوه

^{*} چاوگێ (هاتن، چوون) سەرەدەريەكا تايبەت دگەل دهێتەكرن د دۆخێ ئەرێدا، دبنه (وەرە→ وەرن، ھەپە→ ھەپن) ھەرچەندە رەگێ چاوگێ (هاتن)ێ (هێ)يە، بو ســڤككرنێ دبيته (ێ) و كارێ داخوازی ژی دبيته (بێ-بێن)، لێ ئەڤه زۆر كێم بكاردهێت، چاوگێ (چوون) رێژەيا داخوازی بۆ كەســی دووێ تاک ژ دەســتوری دهێته لادان دبيته (بچۆ).

دەستور

ریژهیا داخوازی: ئه و ریژهیه کو ئاخقتنکه رب رهنگی داخواز و فهرمانی داخوازی ژ کهسی دووی تاک یان دووی کو دکهت بو بجه ئینانا کاره کی یان بجه نهئینانا وی.

بــق دارشــتنا كارى داخوازى، نیشــانهیا (ب) دكه قیته به راهیــا رهگى كارى وجهناقى كهســیى لــكاو (ه) بق دووى تــاك و (ن) بق دووى كق ب ســه رقه دهیته به ردان *.

رێژەيا داخوازى	ڕ٥گ	چاوگ
بفرۆشە، بفرۆشىن	ڡٛٚڔۅٚۺ	فرۆشىتن
دابگره ، دابگرن	داگر	داگرتن

^(*) جهناڤێن لکاو (ه ، ن) دگهل کارێ داخوازیێ (تێپه پ وتێنهپه پ) ێ (ساده، نهساده) دبنه بکهر و هـهردهم دچنه پشـتی پهگێ کاری.

راهيّنان - ا

ژئەڤان رىستەيين خوارى ئەو كارين سەر ب شيوازى داخوازيڤە بينە دەرى:

- ١- پەخشانى بخوينەقە.
 - ۲- راستی بلّی .
- ٣- پەرلەمانى كوردستانى بپارىزن.
 - ٤- ديمانهكه يهخشبكه.
 - ٥- وينهى تيك نهده.

راهێنان - ۲

ئەۋان رىىىتەيان ىثىرۆۋەبكە:

- ١- گۆڤاران چاپ بكەن.
- ٢- يەخشانەكە بلاوبكەوە.
 - ۳- ب خۆشىي ب<u>ژ</u>ي.

راهێنان - ۳

بەرىنىۋا راننىت ھەلېژێرە:

- ۱-(زارۆكى جوان پەروەردەبكە.) دقى رستەييدا چ دەرنەكەفتىيە؟
- ئ- جهناڤي لکاو (ن) ب- جهناڤي لکاو (ه) پ- نيشانهيا کاري ت- بهرکار
 - ۲- ل كيژ ئەڤان كارين داخوازى، جهناڤى لكاو (ه) دەرنەكەفتىيە؟
 - ئ- بنوو ب- لاده پ- بکه ت- دههمیاندا
 - ۳- کیژان کاری داخوازییه و ژ چاوگی (بوون) هاتییه دروستکرن؟
 - ئ- ببهن ب- ببن پ- بين ت- بين

٤- ل كيژ ئەۋان كارين داخوازى دگونجيت نيشانەيا كارى بهيته لادان؟

ئـ- بهێنه ب- بخوێنهوه پ- دابنیشهوه ت- بهوٚنهوه.

٥- (بەئازادى بژى). ئەگەر كارى رستەيى بكەيە دانانى دى بيتە:

ئ- بڑییت ب- بڑییت پ- بڑیت ت- بڑیین

راهێنان - ٤

درستەيا (پرۆژەكە تەواو بكە).

۱- کانی بکهری رستهیی؟

٢- ئەرى ئەم دشىيىن نىشانەيا (ب) لابدەين؟ بۆچى؟

٣– پەيۋا (پرۆژەكە) شىرۆۋەبكە.

٤- شينوازي رستهيي بگوهوره بن نهبوريي داناني.

٤- شێوازت مەرجى (رستەيا ئاوێتە يا مەرجى)

- ا ئەگەر ئۆك بگرىن، دىن سەركەۋىن.
- ٦- ئەگەر باشتر بخوٽنم، بەيەكەم دەردەچم.
 - ۳- که راپهرین بهرپابوو، به ئامانج گهیشتین.
- 3- کهنگه گرنگه ب پیشه سازین بهیته دان، وه لات دی پیش که فیت.
 - 0- ئەگەر نەورۆز ھات، ئەم دىن چىنە سەيرانىن.
 - ٦- گۆڤارەكىت بۆمن بكرە، ئەگەر تو چوويە بازارى.

ئهگهر سهرنج بدهینه رستهیین ل سهری وبهری خو بدهینه وان کارین تیدا بکارهاتین، دی بینین کو ژشیوازین (راگههاندن و دانانی و داخوازی) نه، لی مهبهستا بکارئینانا وان دئه قان رستهیاندا هاتییه گوهورین، ئانکو بو مهبهستین خو یین بنجی (راگهیاندن، دانانی، داخوازی) بکارنههاتینه، بهلکو بو مهبهستا مهرجی بکارهاتینه.

ئەقجا ئەگەر رستەيىن سەرى بخوينىن دى بىنىن. دى بىنىدا كارى (ئىك بىلىدا) رىزەيا ئەكەر رستەيىن سەرى بخوينىن دى بىنىد، بىلىدى (ئىلىدى) رىزەيا نەبورىي دانانىيە، كارى (دى سەركەڤىن) رىزەيا نەبورىي راگەھاندنىيە، ئەقە ۋلايى رىزەيانقە، لى ژلايى ناقەروكىقە ھەردوو بى مەبەسىتا مەرجى بكارھاتىنە. ئانكو رويىدان و ئەنجام گەھشىتنا كارى (ئىك بگريىن) مەرجە بىق رويىدان و ئەنجام گەھشىتنا كارى (ئىك بگريىن) مەرجە بىق رويىدان و ئەنجام گەھشىتنا كارى (ئىك بگريىن)

درستهیا دوویدا کاری (بخویدم) ریژهیا نهبوریی دانانییه، کاری (دهردهچم) ریژهیا نهبوریی راگههاندنییه، ئه شه ژلایی ریژهیانه، لی ژلایی ناقه روکیقه ههردوو بق مهبهستا مهرجی بکارهاتینه. ئانکو رویدان وئه نجام گههشتنا کاری (بخوینم) مهرجه بق رویدان وئه نجام گههشتنا کاری (بخوینم) مهرجه بق رویدان وئه نجام گههشتنا (دهردهچم).

درسته یا سینیندا کاری (بهرپابوو) ریژه یا بوریی نیزیکی راگه هاندنیه و کاری (گهیشتین) دیسان ریژه یا بوریی نیزیکی راگه هاندنییه، ئه قه ژلایی ریژه یانقه، لی ژلایی ناقه روّکیقه همه دردوو بق مه به ستا مه رجی بکارهاتینه، ئانکو رویدان وئه نجام گههشتنا کاری (به رپابوو) مه رجه بق رویدان وئه نجام گههشتنا کاری (گهیشتین).

هەردىسان دوان رستەياندا ئەۋە بۆ مە دياردبيت كو

۱- رستهیا ئاویته یا مهرجی، ههردهم ژدوو رستهیان پیک دهیت.

ئ- رستهیا کاری مهرجی ئانکو (پارسته).

ب-رستهیا وه لاما مهرجی ئانکو(شارسته)،کو رستهیهکا سهرهکییه ومهبهست تیدا دهردکه ثیت.

۲- درستهیا شیوازی مهرجیدا، ریژهیین تایبهت ب خوقه نینی، بهلکو ههر ژ شیوازین دینه (راگههاندن، دانانی، داخوازی)، لی دقیرهدا بو مهبهستین خویین بنجی بکارناهین، بهلکو بو مهبهستا مهرجی دهینه بکارئینان.
 ۳- درستهیا کاری مهرجیدا ئانکو (پارسته)یی ریژهیا کاری ههردهم (راگههاندن یان دانانی)یه، و درستهیا وه لاما مهرجیدا ئانکو (شارسته) ریژهیا کاری ههردهم (راگههاندن یان داخوازی) یه.

٤- درسته یا ئاویته یا مهرجیدا، پتریا جاران رسته یا کاری مهرجی ئانکو (پارسته) ل
 دهسپیکی دهیت، لی ئه شه مهرج نینه. وهکو:

گۆڤارەكىت بۆ من بكرە ، ئەگەر تو چوويە بازارى.

كانيا وەكان دەبوژنەوە، ئــەگــەر باران ببارنت .

٥- درستهیا ئاویته یا مهرجیدا، ئامرازهکی لیکدهری مهرج ههیه، وهکو:

(تا ، ههتا ، كو ، كهى ، كهنگى ، ههكه ، ئهگهر، . .) .

دەسىتور

ب- رستهیا ئاویته یا مهرجی ژ دوو رستهیان پیک دهیت:

رسته یا کاری مهرجی: رویدان وب ئه نجام گه هشتنا کاری قی رسته یی مه رجه بن رویدانا کاری رسته یا وه لاما مه رجی.

رستهیا وه لاما مهرجی: رستهیه کا سهره کییه، رویدان وب ئهنجام گههشتنا کاری قی رستهیی یی گریدایه ب رویدانا کاری رستهیا کاری مهرجی.

راهێنان - ۱

درستهيا ئاوێته يا مەرجيدا چەند جۆرە كار ھەنە؟ دچ رێژەيەكدانە؟ و بۆ چ مەبەست دھێنە بكارئينان؟ ب نمونەڤە روونبكە.

راهێنان - ۲

درىىىتەيا (زوو برۆ، كارەكە ئەنجام بدە).

۱- ههردوو کار دچ ریزهدانه؟

۲- كانى بكەرى ھەردوو رستەيان؟

۳- ژکارێ (بـرۆ) ڕێژهیـا بوریـێ نێزیکـێ دانانی دروسـت بکـه، و ژکارێ (ئهنجام بده) ڕێژهیـا بوریـێ بهردهوامـێ راگههاندنـێ دروسـت بکه، پاشـان رسـتهیێ ب شـیوهیێ رسـتهیا ئاویتهیـا مهرج بنقیسـهقه.

راهیّنان - ۳

بەرىنىۋا راسىت ھەلېژێرە:

۱- دشیوازی مهرجیدا کار ب چهند شیوازان دهردکه شیت؟

ئـ- ئێک ب- دوو پ- سێ ت- چوار.

۲- دشیوازی مهرجیدا کاری مهرج د چ ریژهدایه:

ئ- راگههاندن و داخوازی. ب- راگههاندن و دانانی.

پ- راگههاندن. ت- دانانی و داخوازی.

۳- کهی بایه خ به پیشه سازی بدریّت، ولات پیشده که ویّت. ئهگه رکاری مه رج بکهینه نه ریّ، دی بیته:-

ئ- نادرئ ب- نەكەويت پ- نەدرئ ت- ناكەويت

٤- ئەگەر يارمەتىمان دابان، كارەكەيان تەواودەكرد.

کارێ وهلاما مهج د چ رێژهدایه؟

ئ- بوريي نيزيكي داناني. ب- بوريي بهردهوامي راگههاندن.

پ– نەبورىي راگەھاندن. ت– مەرجى.

٥- درسته یا (ههتا وانهیان نهخوینن، نمرهیین باش وهرناگرن).

کاری وهلاما مهرج د چ ریزهدایه؟

ب- داخوازي.

ئ- نەبورىي دانانى.

ت- بوريي بهردهوام.

پ- نەبورىي راگەھاندن.

راهێنان - ٤

درىستەيا (كەنگى نەورۆز ھات، دى ئاگرى خۆشىيى ھەل كەين).

١- جۆرى ئەقى رستەيى بىقىسە.

٢- پەيقا (كەنگى) شىرۆقەبكە.

٣- پەيقىن (ھات ، دى ھەل كەين) شىرۆقەبكە.

٤- ئـهڤ رســتهيه ژ چهنــد رســتهيان پێکهاتييــه؟ ب ههر ئێــک ژ وان چ دهێتــه گوتن؟
 ئــهرێ ئهم دشــێين جهێـن وان بگوهۆرين؟

راهێنان - ٥

نموونەيەك ژ شرۆڤەكرنى. (ئەگەر ئەوان ھاتبان ، كارەكەيان ئەنجام دەدا) .

ئەگەر ئەوان ھاتبان ، رستەيا كارى مەرجىيە.

ئەگەر: ئامرازى لىكدەرى مەرجىيە.

ئەوان: جهناڤى كەسىيى جودايە، بى كەسى سىيىيى كۆ، بكەرە.

هاتبا: كارى بوريى نيزيكى دانانييه، كارى مەرجه، تينهپەره، سادەيه.

ن: جهناقی کهسیی لکاوه، بن کهسی سییی کق، بن بکهری در قریت.

كارەكەيان ئەنجام دەدا: رستەيا وەلاما مەرجىيە.

كارەكە: ناڤە ، تاكە ، ناسىيارە ، بەركارە.

يان: جهناڤي كەسىيى لكاوە، بۆ كەسىي سىيىيى كۆ ، بكەرە.

ئەنجام دەدا: كارى بورىي بەردەوامى پاگەھاندنىيە،وەلاما مەرجىيە، تىپەرە، لىكدايە.

تو ژى ئەۋان رىىىتەيين ل خوارى ىثىرۆۋە بكە:-

ئـ- كەس بوويت بە ئەندازيار ، گوندەكان ئاوەدان بكەوە.

ب- ئەگەر وانەيى باش بخوينى ، دى سەركەۋى.

کارٹ چاوگٹ (بوون)

(ئـ)

کارٹ تەمامى تۆپەر

۱- ب رامانا خودانیت:

من پاره هه بوو. من دت پاره هه بیت.

من هەبوو. من ھەبيت.

٦- ب رامانا زارۆكبوونى:

نازەنىنىت زارۆكەك بوو. نازەنىنىت دىت زارۆكەك بىت.

(ب) کارٹ تەمامى ت<u>ٽ</u>نەپەر

۱- ب شيوهين نهساده: (داريژتى، ليكدايى):

۱- چرا هەلبوو. دىن ھەلبىت

٢- ئازاد ژ خهو ړابوو. دت ړابيت

۳- کار تهمام بوو. دت تهمام بیت

٤- کاوه سوړبوو لهسهر بړپارهکهی. سوږدهبيت

٦- ب رامانا بوونۍ (وجود):

ئەز ھەبووم. مىللەتت كوردھەيە. ئەم دى ھەبىن.

(پ) کارٹ نەتەمام

- تەمامكەرى راستەخۆ:

- ۱- کاوه ماموْستایه.
- ٦- هيڤيا مه پێشکه فتنه.
- ۳- ئەو ئەزبووم ، ل بەردەرگەھى.
 - ٤- ئاھەنگ ب شەڤ بوو.
 - 0- هاڤينگهها شهقٽاوه فێنکه.

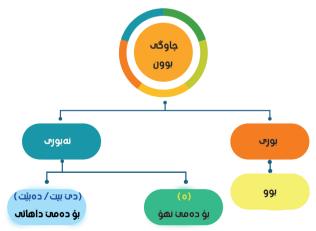
- تەمامكەرى بەيارىدە:

- ا- رەنگە ئاڤ بىيتە بەفر.
- ۲- دەبيت ئەوان ھاتبان.
- ٣- خامهیت ته بۆ من بوو.

(ت) کارٹ هاریکار

- ۱- دەبوو لە گەٽيان چووبام.
 - ٦- دەبيت ئەوان ھاتبان.
 - ٣- دبيت ئەڤ سانە دەربچم.

چاوگێ (بوون) وهک ههمی چاوگێن دی، ژێدهره بێ دروستبوونا دهمێن کارێ (بوری، نهبوری) کو پێکهاتینه ژ:

من دئ ياره ههبيت.

▶ ژ چاوگٹ بوون (ههبوون)، چوار جۆرێن کاران دروست دبن:

ین ئیکی کارب تهمامی تیپهر

ئەو كاريّن ژ چاوگێ (بوون) پەيدادبن، وەك كارێ تەمامێ تيٚپەڕ دڕستەييدا دەردكەڤن، ددەمەكىدا ئەگەر بۆ خودانيێ (تملك) يان بۆ زاڕۆك بوونێ بكارهات، ل وى دەمى دێ بنه كارێ تەمامێ تيٚپەڕ ب ريٚكا بەركاريٚن وان، ئەركيٚن خۆ بجه دئينن، ئەڤ كارە دبنياتدا ژ چاوگێ (بوون – ھەبوون) ھاتينە وەرگرتن، لێ پیٚشگرێ (ھە) دھندەك دۆخیٚن رستەيیدا دەرناكەڤیت، یان ناھیٚته گوتن، لێ درستەییٚن پشكا (ئ)دا دەردكهڤن.

- 🍨 من پاره ههبوو . 🥒 من پاره ههیه.
- 🍨 من هەبوو. 💎 من ھەبىت.

درستهیا (من ههبوو)، پیشگری (هه) دگهل کاری بوری (بوو) و نهبوری (ه) بق دهمی نوکه دهرکهفتییه، لی دنهبوریدا بق دهمی داهاتی ب شیوهیی (دی ههبیت) کهفتییه بهرچاف.

درستهیا (نازهنینی زارو که که بوو)، (بوو) کاری تهمامی تیپه په، به رکاری وی پهیقا (زارو که ک)ه، بکه ر ژی (نازهنین)ه.

ین دوون> کارت تهمامت تینهپهر

ئەگەر سەحكەينە كارى رستەيين پشكا (ب) دى بينين:

کار وهکی کاری تهمامی تینه په پن، درسته یاندا ده رکه فتینه کو تنی ئه رکی بکه ری خو بجه ئیناینه و رامانا رسته یین خو تهمامکرینه.

درستهیا (۱-۲)دا بهگهری پیشگری (ههل - را) کاری داریژتیی ته مامی تینه په پیک ئینایه، کو تنی نهرکی بکهرین خو بجه ئینایه، رامانا رستهین خو ته مامکرینه، لی درستهیا (۴،۶)دا ههر ئیک ژکاران دگهل ههردوو پهیقین (ته مام - سور) کاره کی لیکدایی تینه په پیک ئیناینه، ئهرکی بکهرین خو بجه ئیناینه و رامانا رسته ین خو ته مامکرینه. ئهگهر ب رامانا بوون (وجود) هات، ل وی ده می دی بیته کاری ته مامی تینه په و میلله تی کورد هه به می می میلله تی کورد هه به می دی می و می دی می دی بیته کاری ته مامی تینه به رو

ین سیّین کارن نه ته مام:

دهنده ک دوّخین رستهییدا کارین (بوو - ه - دی بیت) نهشین ئهرکی نیهادین خوّ بجه بینن، یان رامانا رستهیان تهمام بکهن، بهلکی بوّ وی مهرهمی پیدقی ب پهیقه کی یان پشکه کا دی هه بیت، بو وی چه ندی دا وی ئهرکی تهمام بکهن. ل وی دهمی دی بیژینه وان کاران، کاری (نه ته مام)، ئه و پهیق و پشک ژی، کو دبنه پالپشت بو وی تهمامکرنی دبیژنی (تمامکه ری کاری نه ته مام). کو پیکهاتین ژرناق ، جهناق، هه قالناق، ها قالکار، چاوگ (ژیده در))، ل قیره دابزانین کا ئه ق تهمامکرنه چه وا و ب چ شیوه یه کارئینان، که گه رسته یک رسته بین پشکا (پ) دی بینین:

درستهیا (۱)دا ناقی ماموستا ، کو ناقه کی گشتییه، تهمامکه ری کاری (ه) یی نهتهمامه، هه که ناقه نهباییه، کاری (ه) دگه نیهادی خو نه دشیا رامانا رسته یی تهمام بکه ت. درسته یا (۲)دا، هه ر بوی شیوهی، چاوگی (پیشکه فتن)، کو وه ک ناقه کی رامانا وی درسته ییدا ده رد که قیت، نه رکی تهمامکرنا کاری (ه) یی نه تهمام وه رگرتییه، هه که نه فی ناقه نهبایه، کاری نه تهمام (ه) دگه نیهادی خو نه دشیا رامانا رسته یی تهمام بکه ت. درسته یا (۳)دا، جهناقی که سی جودا (ئه ز) تهمامکه ری کاری (بوو) یی نه تهمامه، هه که ئه فی جهناقه نهبایی، کاری (بوو) یی نه تهمام دگه نه نیهادی خو، نه دشیا رامانا رسته یی تهمامه، هه که نه شمام بکه ت.

درستهیا (٤)دا، هه قالکاری دهمی (ب شهف) ئهرکی تهمامکرنا کاری نه تهمام وهرگرتییه، ئهگهر ئه شه قالکاره نهبایه کاری (بوو) دگهل نیهادی خق نه دشیا رامانا رستهیی تهمام بکه ت.

درستهیا (ه)دا، هه قالناقی چه وایی (فینک) ئه رکی ته مامکرنا کاری نه ته مام و هرگرتییه، ئه گهر ئه قد شه قالناقه نه بایه کاری (ه) دگه ل نیهادی خق نه دشیا رامانا رسته یی ته مام که ت.

ئەگەر سەحكەينە <mark>رستەيين كۆمەلا دى</mark>، دى بينين:

درستهیا (۱)دا، ناقی (بهفر) تمامکهری بهیاریدهیی کاری نهتهمام (ببیت)ه، هه که نه ف ناقه نهبایی ناقه کاری نه نهام (ببیت) دگه از نیهادی خق نه دشیا رامانا رسته یی تهمام بکهت، بوون و وی گورانکاریی ده ربیخیت کو ب سه ر ناقیدا هاتییه.

* هەمى ناڤ (گشتى، واتايى، تايبەتى) دېنە تەمامكەر بۆ كارى نەتەمام.

درستهیا (۲) دا، چاوگی (خواندن) کو وهک ناقهکی واتایی، تهمامکهری بهیاریدهیی کاری نهتهمام (ه) یه، ههکه ئه ف ناقه نهبایه، کاری نهتهمام (ه) دگهل نیهادی خق، نهدشیا رامانا رستهیی تهمام بکهت.

درسته یا (۳)دا، جهناقی که سی جودا (من) تمامکه ری به یاریده یی کاری (بوو) یی نه ته مامه، هه که نه قد جهناقه نه بایه، کاری (بوو) یی نه ته مام دگه ل نیها دی خق نه دشیا رامانا رسته یی ته مام بکه و وی گورانکاریی نیشابده ت، کو ژ جهناقی (ته) بق جهناقی (من) چوویه.

ل قيره پيدڤييه ئهو بهيته زانين، كو (ههڤالناڤ، هاڤالكار)، ب شييوهيي تهمامكهري راستهوخق، كاري نهتهمام تهمام دكهن.

ین چوارن کارن هاریکار

ههر ئه ق کاره دچه ند دو خه کین دیدا وه ک کاره کی یاریده ر (هاریکار)، دگه ل کارین شیوازی دانانی ده ردکه قین، ههر وه ک درسته یین پشکا (ت) دا ب شیوه یی (ده بوه، ده بیت، دبیت)، کو هه رده م دکه قنه پیش کارین سه ره کی بق ده رئیخستنا هنده که لایه نین ریزمانی بق کارین سه ره کی.

♦ نەرى كرنا ئەقان كاران:

ئـ- دەمى بورى:

ب دانانا نیشانه یا نهری (نه) ل پیشیا کاری.

من پاره همبوو. ———— من پاره نمبوو.

حبوو ← وبعد به حبور وبعد به عبد المحبور وبعد المحبور وبع

ب- دەمى نھۆ:

ب دانانا نیشانهیا نهری (نی، نین) ل پیشیا کاری.

من پاره هه یه ———— من پاره نییه.

كاوه ماموستايه _____ كاوه ماموستا نييه.

* هەمى جهناڤێن جودا (كەسىي جودا، خۆيى، پرس، نەديار، نیشانه) هەر وەسا جهناڤێ هەيى دگەل دیاركەرێ خۆ دبنه تەمامكەرێ كارێ نەتەمام.

پ- دەمى نەبورى

ب گوهۆرىنا نىشانا (د ، دى ، ده) ب نىشانا (نا)

من دى پارە ھەبن ———— من پارە نابن ئاقدى بىغە بەغر ——— ئاق نابىتە بەغر.

ههروهسا دڤێت ئاماژه ب وێ چهندێ ژي بکهين:

۱- كارى نەتەمام ژلايى كارىگەرىيقە (تىنەپەر)ە.

۲- کارین (بوو - ه - دی بیت) دههمی دۆخاندا نابنه کارین بکهر نهدیار.

۳ – کاری نه ته مام (ه) بو ده می نهو درسته ییدا ده رناکه قیت، هه که جهنا قین که سیی لکاو د دیار و ناشکرابن (م، ی، -، ین، ن، ن) نانکو کار بکه قیته دنا قبه را (پهیقی)* و جهنا قی که سیی لکاو.

ئەز كوردم ئەم كوردين

تو کوردی هوین کوردن

ئەو كارين ژ چاوگى (بوون) دهينه وەرگرتن، ھەكە بۆ خودانيى (تملک) يان بۆ زارۆك بوونى بكارھاتن، دى بنە كارى تەمامى تىپەر.

ب شیوهیه کی گشتی، پیشگر، دهمی دچیته سهر وان جورین کاران، دی کاری کهنه کارهکی تهمامی تینه پهری داریژتی.

کاری لیکدای، دەمی ژ چاوگی (بوون) دهیته وەرگرتن، کو پهیڤا راماندارا وی دبیته رامانه ک بۆ کاری، ل وی دەمی دی کاری کهته کارهکی تهمامی لیکدایی تینه په ر. ئانکو دەمی (بوون) دکه قته دکاره کی داریژتی یان لیکدایدا.

ئهگەر ب رامانا (بوون- وجود)ى ھات، دى بىتە تەمامى تىنەپەر.

ئەگەر كارى (بوو – a – c بيت) نەشيان ب تنى رامانا رستەيى تەمام بكەن، پيدڤى ب پەيڤەكى يان پشكەكا دى ھەبوو، ل وى دەمى ئەو كار دى بنە كارى نەتەمام. ئانكو دەمى كارەكى سەرەكى درستەپيدا نەبىت.

ئەو بابەتىن رىزمانى كو كارى نەتەمام تەمام دكەن، وەك تەمامكەرى راستەوخۆ و تەمامكەرى راستەوخۆ و تەمامكەرى بەيارىدە، پىكھاتىنە ژ (ناڭ - جهناڭ - چاوگ).

ئەو كارين ھارىكار كو ژ چاوگى (بوون) دھينه وەرگرتن ئەقەنە:

(دبیت، دهبیت، دهبوو، دهبوایه) کو دگهل رستهیا شیوازی دانانی بکاردهین.

^(*) مەرەم ژ پەيقى (ناڤ، چاوگ، جهناقى كەسىيى جودا، ھەڤاڵناڤ، ھاڤاڵكار)ە.

ئەركىن (ە) دريّزمانا كورديدا

- دبیته (کاری نهتهمام) درستهیا سادهدا، ئهگهر کاری سهرهکی درستهییدا نهبوو. بق نمونه: بلندترین گوپیتک ژچیایین کوردستانت ئاراراته.
- دبیته (جهناقی لکاو بق که سی دووی یی تاک) دکاری داخوازیدا، ئه رکی بکه ری دبینیت. بق نمونه: ثه شم پهرتووکت بکړه.
 - دبیته (جهناقی لکاو بق که سی سییی تاک) د هندهک شیوهزاراندا. دگهل نهبوری دکرمانجییا سهریدا*. بق نمونه:

 مانجییا سهریدا*. بق نمونه:
 مانجییا و کیا و کام دافیسه دکرماند.

ئەو دكەۋە.

- 0 دبیته(پاشکر) دگهل ناقی یان ههڤاڵناڤی یان رهگێ کاری بۆ دروستکرنا پهیڤهکا نوی.
- ۱. ناڤ +پاشگر: دەست → دەسته ۲. ھەڤالْناڤ+ پاشكر: چاك → چاكە، سەۋز → سەورە. ۳. رەگ+ ياشگر: پرس → پرسە.
 - دبیته (ئامرازی پیناسینی)، کو کورتکریا (هکه) یا ناسیاریییه. بق نمونه ژنه ههژاربوو، بوّیه دهگریا.

^(*) ئەقە ل ھندەك دەقەران، لى ل دەقەرىن دى دھىتە گوتن: ئەو دەرسى دىقىسىت.

- 🔥 دبیته (ئامرازی پهیوهندی) ، ل پشتی کاری بوری، نهبوری، داخوازی دهیت ، جهی
 - (بق دگریت، و ل پشتی کاری نهتهمام دهیت، جهی (به) دگریت.
 - (٥ → بۆ)

كاوه هاته لامان. كاوه هات بۆ لامان.

• (٥ → بۆ)

برۆنە مۆزەخانە. برۆن بۆ مۆزەخانە.

(au **←** ○) ●

- دبیته (ئامرازی بانگکرنی ، گازیکرنی) ل پشتی ناقی دهیّت: کوره بخویّنه ، کورده ، همولّبده.
- دبیته (ئامرازی دانه پاڵ) و گرییا ناقی دروست دکهت، دناقبه را ناقه کی ناسیاری دیارکری و هه قالناقی چه وایی دهیت. بۆ نمونه:

مەړە لاوازەكە ، ھەنارە مزرەكە ، سيوە سوورەكان

راهێنان - ۱

دئەڤان رىستەييْن ل خوارى ئەو كاريْن، كو ژ چاوگى (بوون) ھاتينە وەرگرتن بينەدەر؟ جۆريْن وان ژى دەست نيشان بكە؟

- ۱- گەلى كورد سوربوو لەسەر بەدىھينانى ماڧەكانى.
 - ۲- دبیت شیروان نههاتبیت.
- ٣- دايكا وان كو زارۆكەك بوو، زارۆك يى نەخۆش بوو.
 - ٤- كەنگى كىشەيا ئاوارەيىن كەركوكى پەيدابوو؟
 - ٥- بابي وان ژخهو رابوو.

راهێنان - ۲

ئەركىّ (ە) ژڤان رىستەييّن ل خوارىّ دەست نيشان بكە دگەل روونكرنا ييّدڤى؟

- ۱- کوره، بهدانیشتن مالّت ویرانه.
- ۲- بخوینه، چنکو خواندن دهرمانی برینیت تهیه.
 - ۳- رەشەبايى سليمانىي بهيزه.
 - ٤– چيرۆكەكى بنقيسە.
- ٥- منداله گهمهی دهکردو دایکهش تهماشهی دهکرد.

راهێنان - ۳

بەرىنىغا راننىت ھەلېژێرە.

- ۱- کاری چاوگی بوون ب رامانا بوون (وجود) بهیت، دی بیته:
 - ب- كارى نەتەمام
- ئ– کاریٰ هاریکار
- ت- كارى تەمامى تىنەيەر
- پ- کارێ تهمامێ تێپهڕ
- ۲ د کیژ رستهییدا کار نهتهمامه؟
- ئ- ئەندازيارەكە ليهاتوو بوو. ب- دەبوو تاقىكردنەكە كرابا.
 - پ- مندالْيكي بوو.

- ĭ. .
 - ت- مندالی ههبوو.

```
٣- درسته یا (ئهو ل ئاههنگی ئامادبوون) کاری رسته یی:

 تهمامي تيپهره

                                                                 ئـ نەتەمامە
                           ت- هاریکاره
                                                         پ- تەمامى تىنەپەرە
                              ٤- درسته یا (ئهز کوردم) پهیڤا (کورد) ئهرکی وی چییه؟
                                 ب- نیهاد
                                                                   ئـ- ىكەرە.
ت- تەمامكەرى راستەوخۆيى كارى نەتەمامە.
                                                                 پ- بەركارە
                             ٥- د رستهیا (چیایین کوردستانی بلندن) چ دهرنهکهفتییه؟
ت- ىكەر
                                 ى– كارى نەتەمام
                                                         ئ- ئامرازێ دانەپاڵ
                پ– نیهاد
٦- (گوڵـه هێـرق جوانه.) ئەركى بزوێنـا (ه) دناڤبەرا ھەردوو پەيڤێن (گـوڵ... ھيرق) چىيە؟
                     ب- ئامرازى ليكدان
                                                          ئ- ئامرازى دانەيال
                    ت- ئامرازى يىناسىن
                                                        پ- ئامرازى بانگكرنى
٧- (ههناره مزرهکه خوش بوو)ئهرکی بزوینا (ه) دناڤبهرا ههردوو یهیڤین(ههنار..مزرهکه) چییه؟
                     المرازي ليكدان
                                                         ئـ- ئامرازى دانەيال
                    ت- ئامرازى پىناسىن
                                                        پ- ئامرازى بانگكرنى
                           ۸- (کوره هه ژاره.) ئەركى بزوينا (ه) ل پشتى (كور) چىيه؟
                     ب- ئامرازى ليكدان
                                                          ئ- ئامرازى دانەيال
                    ت- ئامرازى پيناسين
                                                         پ- ئامرازى بانگكرنى
                      ٩- (چاکه بهخهلک بکه.) ئەركى بزوينا (ه) ل پشتى (چاک) چىيە؟
                      ب- كارى نەتەمام
                                                          ئـ- ئامرازى ليكدان
                   ت- ئامرازى يىناسىن
                                                                  پ– ياشكر
١٠- (منداله که ناچیته قوتابخانه.) ئەركى بزوينا (ه) دناڤبەرا (ناچیت) و (قوتابخانه) چییه؟
                  ب- ئامرازى پەيوەندى
                                                         ئـ- ئامرازى دانەپال
                                                        پ- ئامرازى بانگكرنى
                   ت- ئامرازى يىناسىن
```

ئەركى جھناڤێن كەسى يێن لكاو

ئێك؛ وەك بكەر

- ئـ-

- ۱- دوێنٽ، گۆڤارێکم کړس.
- دوێنٽ کريم.
- ٦- گۆڤارەكەم ھەڵگرتبوو.
- هه ڵم گرتبوو.
- ۳- قوتابييه که م بانگ ده کرد.
- بانگم ده کرد.
- ٤- تاوانباره کهم ده ستنیشان کردووه.
- دەستنىشانم كردووه.

- ب -

- ۱-پيرت چووم بۆ كەركوك.
- ٦- له تاقیکردنهوهکه دا به یهکهم دهرچووم.
 - ۳- له ژوورهکه دا داده نیشتین.
 - ٤-له ئەزموندا سەركەوتوونە.

- پ -

- ۱- وانهکه دهخوینیت.
- ٦- گوندەكان ئاوەدان دەكەنەوە.
- ۳- دەبيّت كارەكە باش ئەنجام بدات.

- ت -

- ۱- نه مامه که بروینه.
- ٦- ناوى خويندكارەكان تۆمار بكەن.

مـهرهم ژ ئهركـێ جهناڤێن كهســى يێن لـكاو د دهورێ بكهريدا، ههر وهك چـهوا ناڤ، يان جهناڤێـن جـودا ب ههمــى جۆرێن خۆڤه د رســتهيێدا دبنه بكـهر، كو دقۆناغێـن بورى يێن خواندنێـدا هاتينــه روونكــرن و دياركــرن، ههر ب ڤى جــۆرى جهناڤێن لـكاو ژى دبنه بكهر د رســتهيێدا، ئهڤجــا ههكــه ب هويــرى ل رســتهيێن بابهتى بنێريــن، دێ بينين:

ئێڮ

د ههمی پستهیین پشکا (ئ)دا ههمی کار، کارین بوریی تیپه پن، ههنه ساده، داپیژتی یان لیکداینه ول قیره دی جهی وان جهناقین کهسی یین لکاو نیشادهین ئهوین دبنه مکه ر.

ههکه کاری رستهیی بوریی تیپهری سادهبیت و بهرکار درستهیدا ههبیت، جهناقی لکاوی بکهر ههردهم دی که قته پشت بهرکاری، وه که درستهیا ئیکیدا پشکا (ئ) دهرکه فتییه، دقی رستهییدا پهیقا (گوقاریک) بهرکاره وجهناقی که سیی لکاو (م) بکهری کارییه و کار ژی بوریی نیزیکه، تیپهره، سادهیه، ئه گهر بهرکار درستهییدا نهبیت، ئانکو نه هیته به حسکرن، جهناقی لکاو دی چیته دوماهیا کاری وه ک (کریم). هه که کاری رستهیی بوریی تیپهری نه ساده بوو، به رکار درستهییدا ههبیت،

دیسان جهناقی لکاوی بکه ردی که قته پشت به رکاری، وه ک د هه ردوو رسته یین دیسان جهناقی لکاوی بکه ردی که قته پشت به رکاری، وه ک د هه ردوو رسته یین (۲–۳) دا پشکا (ئ) ده رکه قتییه، لی ئه گه ر به رکار د رسته ییدا نه بیت، ئانکو نه ها تبیته به حسکرن، جهناقی که سیی لکاوی بکه ردی چیته دوماهیا پشکا ئیکی یا کاری، وه ک (هه لم گرتبوو، بانگم ده کرد).

ههکه کاری لیکدای ژسی پهیقین راماندار یان پتر پیکهاتبیت، ئانکو پشکا ئیکی یا کاری پهیقه کا لیکدای بیت، جهناقی کهسیی لکاوی بکه ردی که قیته دوماهیا پهیقا لیکدای کو پشکا ئیکنیه. دهمی بهرکار دهیته لادان، وهک د رستهیا (٤)دا پشکا (ئ)د دی دهرکه فتییه، ههکه سه حا جهناقین لکاو بکهین د رستهیین پشکا (ئ)دا دی بینین، دهمیاندا جهناقی کهسیی لکاو (م)ه. ئه قجا ئه م دشیین لپهی مهره می ل جهی قی جهناقی، جهناقین (م، ت، ی، مان، تان، یان) ب ریز بکاربینین. ئه ق جهناقه تنی د کرمانجییا خواریدا وه ک بکه ردگه لکاری بوریی تیپه ردهینه بکارئینان، لی بهرانبه ری ئه قان جهناقیان، جهناقین کهسی جودا (من، ته، وی وی مهره ههوه، نهوان) دکرمانجییا ژووریدا هه نه که دگه لکاری بوریی تیپه ردهینه بکارئینان.

992

ئهگهر کاری رسته یی، کاره کی بوریی تینه په ربیت، جهنافین که سیی لکاو (م، یت، ۵، ین، ن، ن) دی بنه بکه رو دی که فنه دوماهیا کاری رسته یی، ئه فجا کاری رسته یی نه فجا کاری رسته یی اساده نه نه نه بیت وه که در رسته یین (۱-۲) دا ها تینه نیشادان، لی نه گهر کاری رسته یی داری ژتی یان لیک دای بیت و بیاشگری (هوه) د کرمانجییا ژووریدا و پاشگری (هوه) د کرمانجییا خواریدا بدوماهی ها تبیت جهنافی که سیی لکاوی بکه ردی که فته پیشیا فان هه ردو و پاشگران. هه روه سای پیدفییه ناماژه بوی چه ندی ژی بکه ین، کو جهنافی که سی لکاو بو که سین تاک ده رناکه فیت *.

سێيەم

ئهگهر کاری رستهیی نهبوری بیت (تیپه پیان تینهبه پ)، جهنافین لکاوین کومه لا (م، یت، یت، ات، ین، ن، ن) دبنه بکه و دکه فنه پشتی پهگی کاری دساده و نه ساده دا. جهنافی لکاو بو که سینی سینیی تاک لدویف دوماهیا ره گی دهیته گوهو پین، ئهگهر دوماهیا ره گی دهیته گوهو پین، ئهگهر دوماهییا ره گی پیتا بزوین (ه) یان (ق) بیت دی جهنافی که سی یی لکاو (ات) بکارهیت وه کو: (ده کات، ده سی این ده روات، داده خات...)، لی ئهگهر دوماهییا پهگی پیتا بزوینا (ه، ق) نه بیت، ده فرق شدیت، هه لده فریت، ده فرق شدیت...).

چوار

ئەگەر كارى رستەيى داخوازى (تىپەر يان تىنەپەر) ، (سادە ، نەسادە) بىت، دى جهناڤىن كەسىي لكاو (ە – ن) بنە بكەرو دكەڤنە پشىتى رەگى كارى وەك درستەيىن پشىكا (ت)دا.

^(*) ئەگــەر كارى رســـتەيى بوريـــى تىنەپەربىــت، جهناڤــى كەســـى يــى لكاوى بكەرى بۆ كەســـى ســـيـى ســـيــى تــــاك دەرناكەڤىـــت. وەك (لە باغچەكە دانىشـــت).

دەسىتور

۱ ـ ههکه کاری رسته یی بوریی تیپه پ بیت جهناقی که سیی لکاو (م، ت، ی، مان، تان، یان) دی بنه بکه ری رسته یی وجهی وان دناف رسته ییدا دهیته گوهو پین: دی بنه بکه ری رساده، نه ساده) بیت و به رکار هه بیت، جهناقی که سی یین لکاوی بکه ردی که قنه پشتی به رکاری.

ب _ لى ئەگەر بەركار دناڤ رستەييدا نەھاتبيت و كار يى سادەبيت، جهناڤى كەسى يين لكاوى بكەر دى چنە سەر كارى سادە ھەكە ل دەمى بوريى نيزيك و دوورى راگەياندن بوو، جهناڤ دى كەڤنە دوماھىيا كارى. لى ئەگەر ل دەمى بوريى بەردەوامى راگەياندن بوو، جهناڤ دى كەڤنە پشت نيشانا (دە)، لى ئەگەر ل دەمى بوريى تەمامى راگەياند بوو، جهناڤ دى كەڤنە دناڤبەرا نيشانا (وە _ ووە)، و ئەگەر كار نەرى بيت دى كەڤنە پشتى ئامرازى (نە).

لى هەكە كار يى (نەسادە) بيت، جهناڤ دى كەڤنە دوماهيا پشكا ئىكى يا كارى.

_ ٢

ئـ ـ ههکه کاری رستهیی (بوریی تینهپهر) بیت، جهناڤین کهسی یین لکاو (م، یت،

 \emptyset ، ین، ن، ن) دی ئەركى بكەرى بینن ودكەقنە دوماھیا كارى.

ب ـ ههکه کارێ رستهیێ (نهبوریێ تێپهر یان تێنهپهر) بیت، جهناڤێن کهسی یێن لکاو (م، یت، ێت/ات، ین، ن، ن) دێ کهڤنه پشتی رهگێ کاری و دێ بنه بکهرێ رستهیێ.

۳ ـ ههکه کار یی داخوازی بیت جهناقی کهسیی لکاو (ه ـ ن) دی بنه بکهر و دکه قنه پشتی پهگی کاری.

راهێنان - ا

كەنگى ئەڤ جھناڤێن كەسى يێن لكاو يێن ل خوارێ دناڤ رستەيێدا وەك بكەر دێ دەورێ خۆ بينن، بۆ ھەر ئێكێ نمونەكێ بينە:

راهێنان - ۲

درىستەيا (وتارەكەت بلاوكردووەتەوە).

۱- کارئ رستهیی دچ ریژه دایه؟ چهوا هاتییه دروستکرن؟

۲- (ت) ل پشتى (وتارەكە) چىيە؟ وئەركى وى چىيە؟ بۆچى كەفتىيە ويرى:

٣- ئەركى پەيقا (وتارەكە) چىيە؟

٤- هه که پهيڤا (وتارهکه) لادهين (ت) دي کهڤيته کيڤه؟ بۆچى؟

راهێنان - ۳

بەرىنىۋا راننىت ھەلپژێرە:

۱- (باخچه که یان بق رازانده وه.) جهناڤێ لکاو (یان) ئهرکێ وی:

ئـ بكەرە ب- بەركار پ-تەمامكەرى بيارىدەيە ت-دياركەرى ناڤىيە.

۲- (تاوانبارهکهمان دهستنیشانکردووه) ئهگهر (بهرکار) لابدهین (مان) دی چیته:

ئ- پشتی (دەست) ب- پشتی پارچا ئێکێ ژ کاری

پ- دناڤبهرا (وو-ه) ت- دوماهییا کاری

۳- درستهیا (ناوی خویندکاران تؤماربکه.) چ دهرنهکهفتییه؟

ئ- بكەر بەركار

پ - تەمامكەرى نەپارىيە ت - دياركەرى ناقى

٤- (كلتورى كورد دەپاريزيت)،ئەگەر قى رستەيى بگوھۆرىن بۆ بورىي نيزىكى راگەھاندن،
 دى بىتە:

ئ- کلتوری کوردیان پاراست ب- کلتوری کوردمان پاراست

پ- کلتوری کوردتان پاراست ت- کلتوری کوردی پاراست

٥- دكيژ ئەۋان كاراندا جهناڤي لكاوي بكەرى دى چيتە دوماهىيا كارى؟

ئ- ئاوەدان كردبوو ب- يارمەتى دابوو

پ- فیردهبو و ت- دادهمهزراند

راهێنان - ٤

درستهیا (له وانهکان باش تێگهیشتووه).

۱- کانی بکهری رستهیی؟

۲- کارێ ڕستهیێ بگوهۆڕه بۆ ڕێژهیا نهبوریێ ڕاگهیاندن، دێ چ گوهۆڕین پهیدا بن؟
 بنقیسه.

٣- پەيقا (وانەكان) شىرۆقەبكە.

٤- پەيقا (باش) چىيە؟ ئەركى وى چىيە؟

ئەركى جھناقىن كەسى يىن لكاو دوو - وەك بەركار

	ئ. (م_ ت_ۍ_مان_تان_يان)
بمان به خشن.	۱ - بم به خشن.
بیان به خشن.	بم به خشن.
وهرمان بگره.	۲- وهرم بگره.
وه ریان بگره.	وهر ت بگره.
بانگمان بکهن.	۳- بانگم بکهن.
بانگیان بکهن.	بانگ <i>ه</i> بکهن.

ب:	
۱- دەم ناسىخ.	دەمان ناسىِّت.
٦- ههڵت دەبژێرن.	هه ڵتان دەبژێرن.
۳- هانی دودات.	هانیان دەدات.

	پ:
(F)	(1)
گرتمت- گرتمانت	گرتمت- گرتینت
گرتتت- گرتتانت	گرتیتت- گرتنت
گرتت- گرتیانت	گرتت- گرتنت
هەٽمى بژارد- ھەٽمانى بژارد	هەنْب بژاردم- هەنْب بژاردین
ھەٽتى بژارد- ھەٽتانى بژارد	هەنْب بژاردیت- هەنْب بژاردن
ھەٽى بژارد- ھەٽيانى بژارد	هەنْب بژارد- هەنْب بژاردن
رزگارمت کرد- رزگارمانت کرد	پهروهردهۍ کردیر- پهروهردهۍ کردین
رزگارتت کرد- رزگارتانت کرد	پهروهردهۍ کردیت- پهروهردهۍ کردن
رزگارت کرد- رزگاریانت کرد	پهروهردهۍ کرد- پهروهردهۍ کردن

بشكا ريزمانى

بهری نوکه ئهم فیری وی چهندی بووین، کو بهرکار ههردهم دگهل کاری تیپه پردهیت، ئه فجال فیره مه دقینت بزانین، کا چهوا جهنافین که سی یین لکاو دکرمانجییا خواریدا دبنه بهرکار درسته ییدا. دبه رسفیدا دی بیژین، جهنافین که سیی لکاو دبنه به رکار درسته ییدا ب فی شیوه یی ل خواری:

مه که ل رستهین پشکا (ئ) بنیرین، دی بینین کو کارین (ببه خشن، و هربگره، بانگ بکهن) هه می کارین داخوازیین تیپه پن، دگه ل قان کاراندا جهناقین که سی یین لکاو (م، ی، مان، یان) دبنه به رکار، ئه قجا هه که کاری داخوازیی تیپه پ (ساده) بوو، جهناقی که سیی لکاو دده وری به رکاریدا، دی که قیته پشت نیشانا (ب) و ه ک درسته یین (بم به خشن – بمان به خشن) دا دیار، لی ئه گهر کاری داخوازیی تیپه پ (نه ساده) بوو، جهناقی که سیی لکاو دده وری به رکاریدا، دی که قته دوماهیا پشکا ئیکی یا کاری، و ه ک درسته یین (و ه رم بگره – و ه رمان بگره) یان (بانگم بکهن – بانگمان بکهن) هاتینه و ه ک درسته یین (و ه رم بگره – و ه رمان بگره) یان (بانگم بکهن – بانگمان بکهن) هاتینه

له هه که ل رسته یین پشکا (ب) بنیرین، دی بینین کو کارین (دهناسیت، هه لده بژیرن، هان دهدات) هه می کاری نه بوریی تیپه پن، دگه ل قان کاران جهناقین که سی یین لکاو (م، ت، ی، میان، تیان، ییان) دبنه به رکار، ئه قجا هه که کاری نه بوریی تیپه پر سیاده بیت، جهناقی کی، میان، تیان، ییان دی که قته پشت نیشیانا (ده) وه ک درسته یین (دهم ناسیت دهمان ناسیت) هاتییه نیشیادان، لی ئه گهر کاری نه بوریی تیپه پر (نه سیاده) بیت، جهناقی ناسیت) هاتییه نیشیادان، دی که قته دوماهییا پشکا ئیکی یا کاری، وه ک درسته یین (هه لیت ده برین ده باین ده برین بین نان (هانی ده دات – هانیان ده دات) هاتییه نیشیادان.

پهروهردهکرد ـ رزگار کرد) بنیپین، دی بینین کو کارین (گرت ـ هه البرارد _ پهروهردهکرد ـ رزگار کرد) بوریی تیپه پن، دگه ل قان کاران هه ردوو کومه الین جهنا قین که سیی لکاو دی بنه به رکار ب دوو شیوهیان:

ئێك

کۆمـه لا جهناڤـێ کهسـیێ لـکاو ((م،یـت، ∅،یـن، ن،ن) دبنـه بـهرکار، ئهڤجـا ههکه کار (سـاده) بیـت، جهناڤـێ لکاوێ بهرکار دێ کهڤته پشـت جهناڤـێ لکاوێ بکهر، ئهگهر کهسـێ ئێکـێ یان دووێ (تاک و کۆ) بکهرێ ڕسـتهیێ بـن وهک (گرتمن – ناردمیت –گرتتانن). لـێ ئهگـهر جهناڤـێ لـکاوێ بکـهر، کهسـێ سـنیێ تـاک یـان کـۆ بیـت، جهناڨێ کهسـیێ لـکاوێ بـهرکار دێ کهڤتـه پێشـیا جهناڨێ کهسـیێ لکاوێ بکـهر. وهک (گرتمـی – گرتنی – ناردمیان).

لى ئەگسەر كار (نەسسادە) بىت، جهناقى كەسسىي لىكاوى بسەركار دى كەقنسە دوماھىا كارى، وەك درسستەيىن (ھەلسى بژاردم-ھەلسى بژاردين) يان (پسەروەردەى كسردم- پەروەردەى كردين) ھاتىيە نىشسادان.

992

کۆمسه لا جهناقی کهسیی لیکاو (م، ت، ی، مان، تان، یان) دبنه بسه رکار، ئه قجا ئهگهر کاری رسته یی بوریی تیپه ری (ساده) بیت، جهناقین کهسیی لیکاو ددهوری به رکاریدا دی که قنسه دناقبه را دوماهیا کاری و جهناقی لکاوی بکه ردا، وه ک درسته یین (گرتمی – گرتمانی) هاتییه نیشادان، لی ئه گهر کاری رسته یی بوریی تیپه ری (نهساده) بیت، جهناقی لکاوی به رکار دی چیته پشتی پارچا ئیکی ژکاری وه کو رسته یین (هه لمی بر ارد – هه لمانی برارد) یان (رزگارمی کرد – رزگارمانی کرد) هاتینه پیشاندن.

ل قیره دیاردبیت، ههکه کار بوریی تیپهری (ساده ، نهساده) بیت، جهناقی لکاو بی که سی سینی تاک د دهوری بهرکاریدا دهرناکه قیت، هه ر چهنده دکوّمه لا جهناقی (م، ت، ی، ...) جهناقی لکاوی که سی سینی یی تاک ددهوری بهرکاریدا هه یه، لی بو بساناهیکرنا ئاخقتنی ئه و ژی دهرناکه قیت.

۱- دگهل کاری داخوازیی تیپه (ساده ، نهساده) کومه لا جهنافی لکاو (م ، ی ، مان ، یان) دبنه بهرکار، ئه قجا ئهگهر کار یی سادهبیت، دی چنه سهر نیشانا (ب)، لی ئهگهر کار (نهساده) بیت، دی چنه دوماهیا پشکا ئیکی یا کاری.

۲- دگهل کارێ نهبوریێ تێپهڕێ (ساده، نهساده) کۆمهڵا جهناڨێ لکاو (م، ت، ی، مان، تان، یان) دێ بنه بهرکار، ههکه کار سادهبیت، جهناڨێ لکاوێ بهرکار دێ چیته سهر نیشانا نهبوری (ده)، ئهگهر کار نهساده بیت، جهناڨێ لکاوێ بهرکار دێ چنه سهر پشکا ئێکێ یا کاری.

- ا – تێبينۍ

جهنافی کهسیی لکاو بق کهسی سینیی تاک ددهوری بهرکاریدا دگه کاری بوریی تیپهر دهرناکه قیت.

تێبينۍ – ۲ –

دکرمانجییا ژووریدا جهناقین (م،یت، Ø،ین،ن،ن) دبنه بهرکاریان بق بهرکاری درقین دگهل کاری بوریی تیپه و وهک:

ئازادت ئەز دىتىم* ئازادت ھوين دىتىن ئازادت تو دىتى ئازادت ھوين دىتىن

^(*) ئانكو (ئازاد منب ديت).

راهێنان - ۱

جهناڨێ ڪهسيێ لڪاو (تان ، ين) د دوو پستهياندا بڪاربينه، دپستهيا ئێڪێدا (تان) بڪهر بيت، (ين) بهرڪاربيت، دپستهيا دووێدا (ين) بڪهر بيت و (تان)بهرڪاربيت.

راهيّنان - ۲

ئەركى جهناڤيْن لكاو ييْن د ئەڤان رىستەييْن خواريْدا دياربكە:

۱- بهجوانی سهیری کردین.

۲- بەوردى خويندمنەوه.

٣- ناردميان بق ئاھەنگەكە.

٤- دەمانيان ھێنا بۆ ئێرە.

راهێنان - ۳

بەرىنىغا راننىت ھەلېژێرە:

۱- جهناڤێ لکاو (ن) دبیته بهکار دگهل کارێ:

ئ- بۆرىيى تىپەر ب- نەبورىي تىپەر

ب- داخوازین تیپهر ت- ههرسی

۲- (بانگمان کردیت) ئهگهر کاری رستهیی بگهوّرین بوّ نهبوریی راگههاندن، دی بیته:

ئ- بانگمان دهگهیت. ب- بانگمان دهگردیت.

پ- بانگت دهگهین. ت- بانگت ناکهین.

٣- (وهرتان دهگرتين.) ئهم دشيين (ين) بكهينه (مان)، چونكه كار:

ئ- بورىنى تىپەرە ب- نەبورىنى تىپەرە

پ- داخوازیی تینهپهره ت- بوریی تینه پهره

٤- (هەلت بژارد) ئەگەر كارى رستەيى بكەينە داخوازى، دى بيتە::

ب– ھەڵيان بژێرە

ئـ– ھەڵت بژێرم

پ- ھەڵى بژێرە ت- ھەڵت بژێرن

٥- (بانگى كردم بۆ ئاھەنگەكە.) ئەرگى جهناڤى لكاو (م) چىيە؟

ت- دیارکهره

ئ- بكەرە ب- بەركارە پ- نەمامكەرى بەريايدەيە

راهێنان - ٤

د رستهیا (پار ههٽي بژاردين).

۱- (ین) چییه؟ و ئەركى وى چییه؟ بۆچى كەفتىیه وى جهى؟

۲- ئەگەر (ين) بگوھۆرين بۆ (مان) دى كەڤيتە كىڤە؟ بۆچى؟

٣- رستهيي بگوهۆره بۆ دەمى نەبورى، ئەركى ھەردوو جهناڤين لكاو دياربكه.

ئەركى جھناڤێن كەسى يێن لكاو

سى: وەك تەمامكەرى بەيارىدە

/1

- ئ- نامهکهم بق هات (دێت). (م ت س مان تان یان) بقم هات (دێت). پارهکهت لمن کهوت (دهکهوێت). لێت دهکهوێت. ههواڵهکهیان پمن گهیشت (دهگات). پێیان گهیشت (دهگات).
 - ب- کارهکهم بق تهواوکرا (دهکریّت). بقم تهواوکرا (تهواو دهکریّت). دهفتهرهکهت لمّ ستیْنرا (دهستیْنریّت). لیّت ستیْنرا (دهستیْنریّت).
 - پ- گوندهکانیان بۆ ئاوهدان دهکهنهوه. بۆیان ئاوهدان دهکهنهوه. کارهکهت پت دهسپیریت. پیّت دهسپیریت. وانهکهمان تت دهگهیهنیّت. تیْمان دهگهیهنیّت.

/[

- داپشتنهکهم بۆ بخوێنهوه.(م مان ، (،) ، ت یان) بۆم بخوێنهوه. ههواٽهکهیان پٽ بٽٽ. پێیان بٽٽ.
 - .-- پێيان بگهن. تێيان بگهن.

/P

- رسیاره کانم بۆم چاپکرد. (م ت م مان تان یان) بۆمم چاپکرد.
- برسیاره کانه بۆ چاپکردم. (م یت ∅ ین ن ن)
 بۆه چاپکردم

بهری نوکه مه ئه و زانیبوو، کو تهمامکهری بهیاریده ئه و ناقه، یان جهناقه، کو درستهییدا رامانا کاری تهمام دکهت ب هاریکاریا ئامرازی پهیوهندی، دگهل کاری تینه په و تیپه و دهیت. ل قیره مه دقیت بزانین، کا چهوا جهناقی کهسی یی لکاو د کرمانجییا خواریدا دبیته تهمامکهری بهیاریده؟

دبهرســقیدا دی بیژیــن، جهناقـی کهسـیی لـکاو دشــیت ببیته تهمامکــهری بهیاریــده ولپهی جــورو دهمــی کاری رســتهیی ودچهنـد شــیوهیین جــودا دا دهردکه قن:

ئێڮ

ئهگهر کاری پستهیی، کارهکی تینهپهپی (بوری، یان نهبوری) یی ساده، یان نهساده بیت. بکهری کاری دناڤ پستهییدا هاتبیته بهحسکرن، جهناڨی کهسی یی لکاو ژکومه لا (م، ت، ی، مان، تان، یان) ددهوری تهمامکهری بهیاریدهدا دی که قنه پشت وی ناڨی ئهوی دبیته بکهری پستهیی، وه که دپستهیین ژماره (۱) لقی (ئادان، وه که دبینین دپستهیا (نامه که م بق هات)، پهیڨا (نامه که) بکهری پستهیییه، نیشادان، وه که دبینین دپستهیا (نامه که م بی هات)، پهیڨا (نامه که) هاتبیه، (بو) ئامرازی پهیوهندییه وجهناڨی کهسیی لکاو (م) ل پشتی پهیڜا (نامه که) هاتبیه، تمامکهری بهیاریده یی کارییه، ئه م دشینین ل جهی جهناڨی کهسیی لکاو (م)، ههمی جهناڨین کهسی یینن لکاو (مان، ت – تان، ی – یان) بکاربینین، لی ئهگهر پهیڜا (نامه که) لاده ین، جهناڨی کهسیی لکاو (مان، ت – تان، ی – یان) بکاربینین، دی چیته سهر (نامه که) لاده یدن، جهناڨی کهسیی لکاو کو تهمامکهری بهیاریده یه، دی چیته سهر نامه که) لاده یدن، جهناڨی که سیس لکاو کو تهمامکهری بهیاریده یه، دی چیته سهر (نامه که) لاده یدن، جهناڨی کهر نه دیارن و ههردو کاریّن (تهواو کرا، ستیّنرا) بوریی بکهر نه دیارن و ههردو کاریّن (تهواو ده کریّت ، دهستیّنریّت)

نهبوریے بکہ رنهدیارن و دگهل قان کاران جهناڤین کهسے یین لکاو ژکومه لا (م - ت - ی مان - تان - یان) دی بنه تهمامکهری بهیاریده کو ل دوماهیا (جیگری بکهری) هاتینه، دگهل ههبوونا ئامرازی پهیوهندی (بو - لی) درستهیاندا، لی ئهگهر جیگری بکهری ژ رستهیان بهیته لادان، جهناڤین کهسے یین لکاو ددهوری تمامکهری بهیاریدهدا دی کهڤنه پشت ئامرازی پهیوهندی، ئهگهر کاری رستهیی، کاری (نهبوریی تیپهر)بیت جهناڤین کهسے یین لکاو ژ کومه لا (م - ت - ی - مان - تان - یان) دبنه تهمامکهری بهیاریده ودی کهڤنه کهشت بهرکاری، لی ههکه بهرکار هاته لادان، جهناڤین کهسے یین لکاو دی چنه کهشامرازی پهیوهندی بهیوهندی همه مهر وهک درستهین لقی (پ) هاتینه نیشادان.

حوومر

ئهگهر کاری رستهین (داخوازیی تیپه پ) بیت وبهرکار د رستهیندا ههبیت، جهنافین کهسی ینن لکاو (م – مان ،ی – یان) دی بنه تمامکهری بهیاریده و دی کهفنه پشت بهرکاری. لی ههکه بهرکار هاته لادان، جهنافین کهسی یین لکاو دی کهفنه پشت ئامرازی پهیوهندی وهک درستهیین ژماره (۲)دا لقی (ئ) هاتییه نیشادان.

لى ھەكە كارى رسىتەيى (داخوازىئ تىنەپەر) بىت، جهناقى لىكاوى تەمامكەرى بەيارىدە ھەردەم دى كەقتە پشىت ئامرازى پەيوەندى، وەك درسىتەيىن لقى (ب)دا ھاتىنە نىشادان.

سێيهم

ئەگــەر كارى رســتەيى (بورىــى تىپەر)ى ســادە، يان نەســادە بىت، ئەو جهناڤىن كەســى يىن لــكاو كو دبنــه تەمامكەرى بەيارىدە، دى ب دوو شــيوەيىن جــودا دەركەڤن:

جهناڤێن کهســـى يێن لکاو ژ کۆمهڵا (م ـ ت ـ ى ـ مان ـ تان ـ يان) دێ بنه تهمامکهرێ بهياريــده وئێکســهر دێ کهڤنـه پشــت ئامـرازێ پهيوهنــدى، لــێ ههکــه بهرکارێ رســتهيێ هاتــه لادان، جهناڤێ کهســـى يێن لکاوێ بکـهر دێ کهڨنه پشــت جهناڨێ لـکاوێ تهمامکهرێ بهياريــده، ههروهک درســتهيێن ژمــاره (۳) لقێ (ئ) هاتينه نيشــادان.

^(*) دروسته سی جهناڤین که سی یین لکاو درسته یه کیدا ب ئهرکین ژ ئیک جودا بکاربهین، هنده ک جاران ئامراز و جهناڤی لکاوی ته مامکه ری به یاریده دکه قنه پشتی کاری، ب تایبه ت د ئاخڤتنیدا، وه کو: ٥٥٠ ناریّت بۆم.

کۆمـه لا جهناڤینن کهسـی یینن لـکاو (م، یـت، ۵، یـن، ن، ن) دی بنـه تهمامکـه ری به یه یاریـده ودی که شنـه پشـت کاری، وه ک دنموونه یین لقـی (ب) دا هاتینه نیشـادان، لی ئه گهر به درکار هاتـه لادان، جهناڤـی کهسـیی لـکاوی بکـه ردی که قته پشـت ئامـرازی په یوهندی، وه ک درسـته یا (بـقی چاپکـردم) دا دیار.

دەسىتور

جهناڤێن کهسی یێن لکاو دبنه تهمامکهرێ بهیاریده درستهیێدا ب ڤی شێوهیێ ل خوارێ: ۱- دگهل کارێ تێنهپهڕێ دهمێ (بوری ، نهبوری)، ههروهسا کارێ بکهر نهدیار، کوٚمهڵا جهناڤێ کهسیێ لکاو (م - ت - ی - مان - تان - یان) دێ بنه تهمامکهرێ بهیاریده ودێ کهڤنه پشت بکهری یان جێگرێ بکهری، ئهگهر بکهر یان جێگرێ بکهری بهیێنه لادان، جهناڤ دێ کهڤنه پشت ئامرازێ پهیوهندی.

دگەل كارى (نەبورىي تىپەر) ژى، كۆمەلا جهناقى كەسىيى لكاو (م ـ ت ـ ى ـ مان ـ تان ـ يان) ددەورى تەمامكەرى بەيارىدەدا دى كەقنە پشت بەركارى رستەيى، ھەكە درستەيىدا ھەبوو، لى ئەگەر بەركار ھاتە لادان، جهناڤ دى كەقنە پشت ئامرازى پەيوەندى.

۲- دگهل کارێ (داخوازی) کۆمهڵا جهناڨێ کهسیێ لکاو (م ـ مان ، ی ـ یان) دێ بنه تهمامکهرێ بهیاریده ودێ کهڨنه پشت بهرکاری، ههکه کار تێپهربیت وبهرکار ههبیت، لێ ئهگهر بهرکار هاته لادان، جهناڨ دێ کهڨنه پشت ئامرازێ پهیوهندی، لێ ههکه کار تێنهپهر بیت، جهناڨ ههردهم دێ کهڨنه پشت ئامرازێ پهیوهندی.

۳- دگهل کارێ (بوریێ تێپهر)دا، جهناڤێن کهسی یێن لکاو دێ بنه تهمامکهرێ بهیاریده بدو شیێوهیان:

د/ چیدبیت جهناقی کهسیی لکاو (م ـ ت ـ ی ـ مان ـ تان ـ یان) ببنه تهمامکهری بهیاریده و ئیکسه در دی که قنه پشت ئامرازی پهیوهندی.

ب- چیدبیت کومه لا جهناقی که سیی لکاو (م ، یت ، Ø ، ین ، ن، ن) ببنه ته مامکه ری به یاریده و دی که قنه پشت کاری، ههر وه سا دقی ده می کاریدا، جهناقی که سیی لکاو بو که سی یین سییی تاک د ده وری ته مامکه ری به یاریده دا ده رناکه قیت *.

^(*) جهناقی که سینی لکاو بی که سینی سینین تاک د دهوری ته مامکه ری به یاریده دا دگه لکاری بوریی تیپه په دوران ده درناکه فیت، هه که کومه لا دووی یا جهنافین لکاو وه رگرتبیت.

راهێنان - ۱

كەنگى جھناڤێ لكاو وەك تەمامكەرێ بەيارىدە درىىىتەيێدا دەرناكەڤىت؟ ب نمونەڤە دياربكە؟

راهینان - ۲

بۆت نوسىيوم بۆت بنووسىم ئەمن چيم دوندى قەندىلى گۆرەپانى ھەڭگورد نيم

۱- دنیف دیرا ئیکیدا دوو جارا جهنافی (ت) هاتییه، ئهرکی ههر ئیکی ژوان چییه؟

۲- (م) یا ل پشت (نووسی) و پشت (بنووسم) ئەركى وان چییه؟

راهێنان - ۳

بەرسىغا راست ھەلىۋىرە:

۱- د رستهیا (دیارییه که مان بق ناردیت). جهناقی لکاو (یت) ئه رکی وی چییه؟

ئـ بكەر ب- بەركار پ- تەمامكەرى بەيارىدە ت- دياركەر

۲- رستهیا (قەلەمەكەم لى دەبات). ئەگەر بگوھورین بۆ بوریی نیزیکی راگەھاندن، دی بیته:

ئ- قەلەمەكەم لى بردى . ب- قەلەمەكەى لىم برد.

پ- قەلەمەكەم لى بردى. ت- قەلەمەكەي برد.

٣- جهناڨي لکاو (ين) دبيته تهمامکهري بهياريده، دگهل کاري:

ئ- بوريي تيپه پ

پ- داخوازین تینه پهر تینه پهر

٤- درستهیا (شیعرهکهی بۆ نووسیم) ئهگهر جهناقی لکاو(م)بگوهۆرین بۆ جهناقی لکاو
 (ت)دی بیته:

ئـ- شيعرهكەت بۆى نووسىي. ب- شيعرەكەم بۆت نووسىي.

پ- شیعرهکهی بۆت نووسی. ت- شیعرهکهی بۆ نووسییت.

٥- درسته يا (كلاوه كهم لي وهرده گريت) ئهركي جهناڤي لكاو (م) چييه؟

ئ- بکەر ب- بەركار پ- تەمامكەرى بەيارىدە ت- دياركەر

راهيّنان - ٤

- د رستهیا (ولاتهکهیان لیّ دابهشکردین).
 - ۱- (ین) چییه؟ بۆچی کهفتییه وی جهی؟
 - ۲– (لێ) شرۆڤەبكە.
- ٣- هه که (ین) بگوهۆرین بۆ جهناڤێ (مان) دێ کهڤتیه کیڤه؟ بۆچى؟
 - ٤- ههكه ناڤي (وڵاتهكه) لادهين، (يان) دي چيته كيڤه؟

هە قالناڤ ژلايى پىكھاتنىقە

هه ڤالناڤ ژلايت چهواييا دروست بوونيْڤه ئانكو پيْكھاتنيْڤه دوو جۆرە:

- ئ- ھەۋاڭناۋىت سادە.
- ب- هەڤاڵناڤىن نەسادە.

🚺 ھەۋاٽناۋىت سادە

- ۱- بۆ رۆژى نەورۆز سى چەپك
 - له نیرگز و گونّی ناسك
- ئەكەم بە ديارپيەكى جوان
- بۆ گەلە كوردى قارەمان
 - ۲-چ نارو پٽتٽ دا سەرمه
 - ئەڤىنا تە قەوت گەرمە
- **٣- ئه ميّن <u>ئازا</u> له دو**ژمن ناترسين.
- ٤- بابت دارات ههژاره، لت دل و دهروونيّن وت دهولّهمهندن.
 - 0- دارا هشك سيبهرئ ناكهت.

هەڤالناڤ، پەيڤەك دبيت ديارك دى ناڤەكى يان جهناڤەكى يان هەڤالناڤەكى دى، يان تەمامكەرى كارەكى نەتەمام، ئانكو سىيفەتەكى ئاشكەرا دكەت و ژ وەكھەڤين وى جودادكەت. ھەڤالناڤ ژى لپەى چەواييا دروستبوونا بنچينەيا پەيڤى دبيتە چەند پشكەك، ل ڤيرە دى بەحسى ھەڤالناڤى سادە كەين.

دنمونهیا ژماره (۱)دا، هه رئیک ژ پهیقین (ناسک ، جوان ، قارهمان) هه قالناقی و ژ پهیقه کا راماندارا سهربه خق پیکهاتینه، چ پیشگر و پاشگر دگه لدانینی و ژ ئهگهری (ی) ئامرازی دانه پال بووینه دیارکهری پهیقین (گول ، دیاریه ک ، کورد) و وهسفا وان ناقان کریه و ژهه ش رهگهزین وی جوداکریه.

د نمونهیا ژماره (۲)دا، پهیڤا (گهرم) ههڤاڵناڤه و ژ پهیڤهکا رِاماندارا سهربهخو پیکهاتییه وبرویه تهمامهکهری رِاستهوخویی کاری نهتهمام (ه).

درستهیا ژماره (۳)دا، پهیقا (ئازا) ههقالناقه و ژپهیقهکا راماندارا سهربهخو پیکهاتییه وب ئهگهری (ین) ئامرازی خستنه سهر بو کو بوویه دیارکهری جهناقی کهسیی جودا (ئهم). درستهیا ژماره (٤) دا، پهیقا (ههژار) ههقالناقه کی سادهیه، و ژ پهیقه کا راماندارا سهربه خو پیکهاتییه، و ئهرکی تهمامکهری راسته و خویی کاری نهته مام وهرگرتییه، و درسته یا (۵) دا، پهیقا (هشک) ههقالناقه کی ساده یه و ژ پهیقه کا راماندارا سهربه خویه، و ئهرکی ناقیه.

هەڤالناڤى نەسادە دوو جۆرە:

ا- ھەڤاڵناڤى دارێژتى:

ئـ- كريْكارى يەكەم كارى خۆيى تەواوكرد. كريْكارى ئىْكى كارى خۆ تەمامكر.

ب- من زەڵامت ھوسا ب جەرگ نەدىتيە.

پ- رویڤیهکٹ <u>گهړۆك</u> ژ شیرهکٹ <u>نڤست</u> چیتره.

ت- مرۆڤٽ زانا و نەزان وەك ئٽك نينن.

ج- نفيسەرت شياندار بەرھەمت و تى يى زۆرە.

ئهگهر سه حا پهیڤین (ئیکی، ب جهرگ، گهروّک، نقستی، زانا، نهزان، شیاندار) بکهین، دی بینین کو هه می هه قالناقین داریژتینه و هه ر ئیک ب شیوه یه کی هاتییه دروستکرن، لوینیده دروستکرنا هه قالناقی داریژتی به رچاقکه ین.

	- رُ -	ئێك :
ھەڧاڵناڧىن دارێژتى	پاشگر	ھەڤاڭناڤىن سادە
ئ <u>ێ</u> کێ ، يەكەۨم	ێ ،هم	ئێِک، يەک
رووناک	اک	ړوون
نەرمان	ان	نەرم
<u> پەقەن</u>	ەن	ړەق

- ب			
ھەڤاڵناڤىت دارىتزتى	ھەۋاڭناۋىت سادە	پێشگر	
نەخۆش	خۆش	نه	
نا راست	راست	ك	

	- ئـ-	: 992
ھەڤاٽناڤىن دارٍيْژتى	پاشگر	ناڤٽ ساده
ژنانه، ژنانی	انه، انی	ڎ۫ڹ
زێڕين	ین	زێڕ
مەلەوان- مەلەۋان	وان، ڤان	مەلە
بريندار	دار	برين
گۆشىتن	ن	گۆشىت
راوچى	چی	ړاو
دەشتەكى	ەكى	دەشىت
بەختيار، بەختەرەر	یار، هوهر	بەخت

- ب-			
ھەڤاڵناڤىن داړێژتى	ناڤٽ ساده	پێشگر	
بهتام- ب تام	تام	به،ب	
ب جەرگ/ بەجەرگ	جەرگ	ب/به	
بێ شەرم	شەرم	بێ	

- ئـ -			: ww
ھەڤاڵناڤىن دارىترتى	پاشگر	رەگىن كارى	چاوگ
نڤيسەر	ەر	ْ نڤیس	نڤيسين
گەرۆك ، گەرىدە*	ۆك، يدە	گەرى	گەران
ترسىنۆك، ترسىناك	نۆک، ناک	ترس	ترسان
فرۆشىيار	یار	فرۆش	فرۆشىتن
زانا	1	زان	زانین

- ب -				
ھەڧاڵناڧت دارێژتى	ړەگٽ کارت	پێشگر	چاوگ	
بگۆر – نەگۆر	گۆڕ	ب- نه	گۆر ي ن	
نەمر	مر	نه	مردن	
ببەز – نەبەز	بەز	ب- نه	بەزىن	

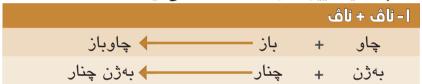
-î -				
ھەڤاٽناڤت دارِيْژتى	پاشگر	رەگىت كارى	پێشگر	
نابينا	1	بین	ك	
نەزۆك	ۆک	ذێ	نه	
بخۆر	ەر	خۆ	÷	

^{*} چينابيت پيتا بزوينا (ێ) دگهل بزوّينا (وٚ) د (وٚک)دا و (يا د (يا د اينکڤه بهين، ژبهر وێ چهندێ هاتييه لادان، و جهيێ خوّ بهردايه بو (وٚ)و (ێ) يێ.

			چوار:
ھەڤاڵناڤىن دارێژتى	پاشگر	قەدىن چاوگ	چاوگ
كەوتوو*	وو	كەوت	كەوتن
شكاو	و	شكا	شكان
سوتاو	و	سوتا	سوتان
ړزيو	و	پزیـ	<i>ڕ</i> ۮی <i>ن</i>
برده	٥	برد	بردن
كەوتە	٥	كەوت	كەوت <i>ن</i>

٦- هه ڤاڵناڤٽ لێکدا٠٠:

چەند ياسايين دروستكرنا ھەڤاڵناڤى ليكداى:

			ز + ناڤ	٦- ناڤ + ئامرا
سەر ــــــــــ دەست بەسەر	+	به	+	دەسىت
خال ــــــــــــــــــــــــــــــــــــ	+	به	+	ړوو
دەم — گوڵ بەدەم	+	به	+	گوڵ

كەفت + ى = كەفتى

شکه ست + σ = شکه ستی

سۆت + ت = سۆتت

شویست + ت = شویستت

- دلى سۆتى ب ئاڤ ترشكا ناكەويت.

^(*)دكرمانجييا ژووريدا پاشگري (ي) بسهر قهدي چاوگيڤه دهيته بهردان و ههڤاڵناڤي داريێژتي ژي دروست دبيت:

	ە + ناڤ	ت ژمار	٤- ه ەڤاٽناڤ
دوو دڵ	دڵ	+	دوو
حەوت رەنگ	رەنگ	+	حەوت
پهک دهنگ	دەنگ .	+	يەك
دوو زمان	زمان	+	دوو

0- ناڤ + هه ڨاڵناڨ دل + خوٚش - دلخوٚش چاڦ + شین - چاڨشین دهست + پاک - دهستپاک بالا + بهرز - بالابهرز

۲- هه ڠاڵناڤ + ئامراز + هه ڠاڵناڤ بۆر + ه + دەوڵهمەند → بۆرە دەوڵهمەند پاک + و + خاوێن → پاک و خاوێن شۆخ + و + شەنگ → شۆخ و شەنگ

		ث	+ ناد	مراز -	ء + ئار	۷- ھەڤاڵناذ
شىۆرەژ <i>ن</i>		ڎڹ	+	٥	+	شۆپ
وشبكه سبال		ساڵ	+	٥	+	وشک
پیرهمیرد		مێرد	+	٥	+	پیر
شۆرەسوار		سوار	+	٥	+	شۆپ

		بارى	گىن ك	۸- ناڤ + رِه
ئاشتى خواز		خواز	+	ئاشتى
سترانبێڙ		بێڗ	+	ستران
زمانزان		زان	+	زمان
قورئان خوين		خوين	+	قورئان
ڕۅٚڗڹٵڡڡڹڨ۬ۑڛ		نڤيس	+	ڕۏٚڗٛڹٵڡؗ

		گٹ کارٹ	ب + ره	٩- ھەڤاڵناڅ
ڕاستبێؚڗۛ	-	بێۣڗٛ	+	راست
گەشىەبىن		بین	+	گەش
ڕ؋ۺۑۏۺ	+	پۆش	+	<u>ر</u> ەش
خۆشىنووس	-	نووس	+	خۆ <i>ش</i>

١٠ دووباره كرنا هه ڤاٽناڤٽ ساده

خۆش خۆش - جوان جوان - سوور سوور

	۱۱- هاڤاڵکار + ناڤ			
ژیردهست(بن دهست)	دەست —	+	ژی ر (بن)	
ژ ێرچەپۆک	چەپۆك —	+	ڗ۫ێؚڔ	
بن دیوار	ديوار —	+	بن	

دەستور

هه ڤاڵناڤ ژلايي پێکهاتنێڤه دوو جوٚره:

١– ھەۋاڭناۋى سادە:

ئەو ھەڤاڵناڤە كو ژ پەيۋەكا سادەيا راماندارا سەربەخۆيا تەمام پێک دھێت.

٢- ھەۋاڭناۋى نەسادە:

هەڤاڵناڤێ نەسادە دوو جۆرە:

ئ- هەڤالناڤى دارىێژتى: ئەو ھەڤالناڤە، كو ژ پەيڤەكا سادو و پىشىگرەكى يان پاشىگرەكى يان پاشىگرەكى يان ھەردووكان يىك دھىت.

ب- هه قالناقی لیکدای: ئه و هه قالناقه، کو ژ دوو پهیقین راماندار یان پتر پیک دهیت.

راهێنان - ۱

- ١-چەوا ھەڤالناڤێ دارێڗتى، ڗھەڤالناڤێ لێڪداي جودادڪەين؟ بنمونەڤەروون بڪه.
 - ۲- ب چەند رێڪا هەڨاڵناڨێ داڕێڗتی ژ ڕهگێ ڪاری دهێته دروستڪرن. ب نمونهڨه روون بڪه.
 - ٣- چەوا دىثىنىن ژ قەدى چاوگى تىنەپەر، ھەۋالناۋى دارىدى دروست بكەين؟ ب نمونەۋە دياربكە.
- ٤- چەوا ژ دوو ناڤان، دێ ھەڤاڵناڤێ لێڪداي دروست ڪەي؟ نمونەڪێ بۆ بينە.

راهێنان - ۲

جۆر وىتىيوەيى دروسىتبوونا ئەۋان ھەۋالناۋين ل خوارى دياربكە.

(دەنگبیر ، سەرسىپى ، كەوتوو ، نەمر ، خەباتكەر ، تىكۆشەر ، ناشاد)

راهێنان - ۳

بەرىنىۋا دروننىت ھەلېژېرە:

$$I - (\pm e \ln n)$$
 دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری $I - (\pm e \ln n)$ دروست بوویه ب دهستوری دروست بازد دروست بوویه ب دهستوری دروست بای دروست بازد دروست بازد دروست بازد دروست بازد دروست به دهستوری دروست بازد درو

$$Y-$$
 ئیک \hat{c} ئه قان هه قالنا قان دروست بوویه ب دهستوری (پیشگر + رهگی کاری) $-$ ئ $-$ بهیز $-$ بهیز

٥- هەڤاڵناڤێ (دوو دل) ب چ دەستور دروسىت بوويه؟

ئ- ناڤ+ هەڤاڵناڤ باش - مەڤاڵناڤێ ژمارە + ناڤ

پ- هەڤاڵناڤێ چەوايى + ناڤ ت- ھەڤاڵناڤ + ھەڤاڵناڤ

راهێنان - ٤

ژئەڤان رىستەيين ل خوارى ھەڤالناڤان بينەدەر و جۆرين وان ژلايى پيكھاتنيڤه دەست نيشان بكه.

۱– پیشمهرگه ب جهرگه.

۲- كچەكا نقيسەر ھاتە خەلاتكرن.

٣- ئەدىسۆنى زانا خزمەتا مرۆڤايەتىي كرىيە.

جۆرێن ھاڤاٽکارى ژلايىن پٽكھاتنێڤە

ڙ

- ۱- هيّزا ميللهتى لهشكرت دوژمنى زوى ژناڤبر.
 - ٦- به فرل کوردستانۍ زوّر دباریت.
- ٣- دايكا رەوشنبير زارۆكان باش پەروەردە دكەت.
- ٤- گەلىخ كورد ل بھارا سالا (١٩٩١) پەيت راپەرى.

ں:

- ١- ب شەڤ مە سەرەدانا ھەڤالىن خۆ دا.
- ٦- پیشمهرگهکان دلیرانه بهرگرب له کوردستان دهکهن.
 - ۳- ئەو ژدوور ھاتبوون.
 - ٤- گۆتارا خۆ ب جوانى خواند.

پ:

- ۱- مه کوردستان پر ژدل دڤێت.
- ۲- لاومکان دمسته دمسته دمهاتن.
 - ۳- زارۆك دەڤ و دەڤ كەفت.
- ٥- مه جه ژنا هه ڤسۆييان ماڵ ب ماڵ پيرۆزكر.

مه به ری نوکه ئه ه چهنده خواندییه، کو هاهٔالکار بهرسیهٔ پرسیارا (چهوا ، ل کیهٔ ، کهنگی ، چهند . . .) لایهنه کی رویدانا کاری ددهت و وهسیفا وی کاری دکهت وسینووره کی بی ویدانا کاری درسته ییدا دیاردکهت.

ئهگهر تهماشهی رستهیین پشکا (ئ) بکهین، دی بینین پهیقین (زوی ، زور ، باش ، پهیت) ههمی هاقالکارن و ههر ئیک ژوان درستهیا خودا و هسفا کاری کرییه، ههمی ژی ژلایی یکهاتنیقه دسادهنه.

درستهیین پشکا (ب)دا پهیقین (ب شه ، دلیرانه ، ژدوور، ب جوانی) ههمی هاقالکارین داریز تینه ، ههمی هاقالکارین درسته یا خودا و هسفا کاری رسته یا خوکرییه.

درستهین پشکا (پ)دا پهیقین (پر ژدل ، دهسته دهسته ، ده و ده ه ، مال ب مال) ههمی هاقالکارین لیکداینه، ههر ئیک ژوانا درستهیا خودا وهسفا کاری رستهیا خو کرییه. ئه قبال قیره مهدقیت بزانین، کو هاقالکار ژلایی پیکهاتنی و دروست کرنی په چهند جوره؟ ههر جوره کیها و ژ چ پیک دهیت؟ دبهرسقیدا دی بیژین هاقالکار ژلایی پیکهاتنی ه دوو جور، بقی رهنگی خواری:

ب- هاڤالْكارى نەسادە.

ئ- ھاڤاٽکارٽ ساده.

🚺 ھاڤاٽکارٽ سادہ

ئەو ھاقالكارە كو دبنياتدا ژ پەيقەكا راماندارا سەربەخۆ پىكھاتىيە و درسىتەيىدا وەسىفا كارى دكەت.وەك(زوو،باش،زۆر،پەيت،پار،كىم،دوور،نىزىك،خراپ،درەنگ،سەر،ژىر،تەنشت،...)

🕡 ھاڤاٽکارٽ نەسادە

دبیته دوو جوّر:

ان دگهل پیشگرهکی یان هافالیکاره کو ژپهیقه کا راماندار دگهل پیشگرهکی یان پاشگرهکی یان هامردووکان پیک دهیت.

🖊 هندهك ژرټكين دروستكرنا هاڤالكارى داړيژنى:

l- پێشگر**ٽ (به، ب، ژ) + نا**ڤ

(بەناز، بەدڵ، بەگيان، بەشەو، بەزستان، بەساڵ، ب رۆژ، ب شەڤ، ژدل،)

٦- پيشگر + هاڤهٽکار

(بەزۆر، لەدوور، لەتەنىشت ، لەنزىك ، ژ دوير ، ل نۆزىك ،)

ناڤ + پاشگرٽ (انه)

(رۆژانە ، شێرانە ، منداڵانە ، ساڵانە ، زارۆكانە ،)

٤- هەڤاٽناڤ + ياشگرٽ(انه)

(مەردانە، دلێرانه، هێمنانه، ئازايانه، ژيرانه.....)

0- يێشگر + ھەڤاٽناڤ + ياشگر

(بهجوانت، بهباشت، ب خۆشت، بهساردت، بههێمنت، ب گهرمت....)

٦- پێشگر + ناڤ + ياشگر

(به هاوینت، بت شهرمانه، بت باکانه، به کوردایه ته...)

🖊 هندهك ژريكين دروستكرنا هاڤالكارئ ليكدائ:

۱- ب دووباره کرنا ناقب یان هه ڤاٽناڤب یان هه ڤاٽناڤب ژماره

(چپ چپ ، دەستە دەستە، پۆل پۆل.....)

(جوان جوان ، هێد ب هێد ب ، ورده ورده.....)

(پهك پهك ، چوار چوار، دوو دوو......)

٢- ناڤ + ئامرازٽ(ب، به) + ناڤ

(رووبەروو، ماڵ ب ماڵ ، دى بەدى، شاربەشار ، گوند ب گوند....)

٣- ناڤ + ئامرازۍ (او) + ناڤ

(سەراوسەر، دەماودەم، دۆلاودۆن، پشتاوپشت.....)

ع- ههڤاٽناڤ+ ئامرازٽ (و) + ههڤاٽناڤ

(تێروپر، کزومات، پاکوخاوێن، کزومهلوول....)

0- ھەڤاڭناڤ+ ئامرازىن (بە ، پ ، ژ) + ناڤ

(پربەدڵ، پربەدەم ، پربەدەنگ، پر ژ دل ، پر ب خەم.....)

٦- پێشگر + ھەڤاٽناڤە لێکدراو + پاشگر

(ب سەربەرزى، بەرووخۆشى ، بەدڭخۆشى ، بەدڭشكاوى، ب روى گەشى....)

٧- ھەۋاٽناۋىن نىشانە + ناۋ

(..... فه من من من الله عن اله عن الله عن الله

راهێنان - ا

جۆرو ىثىيوەيى دروسىتكرنا ئەۋان ھاۋالكارين خوارى دياربكە:

(ئەڤرۆ ، بەگور ، تاقم تاقم ، بە دۆستايەتى ، زارۆكانە)

راهێنان - ۲

ئەۋان رىىىتەيين خوارى شرۆۋەبكە:

۱- جوانی زاروکی جوان جوان پهروهردهکرییه.

۲- گەلى كوردسىتانى دلىرانە راپەرى.

راهێنان - ۳

بەرىنىغا راست ھەلېژێرە:

۱- كيژ ئەقان ھەقالكاران يىكھاتىيە ژ (ناڤ + ياشگر)؟

ئـ- ژیرانه ب- هیمنانه پ- سالانه ت- ئازایانه

۲ – هەڤاڵكارى (ئەمرۆ) پىكھاتيە ژ :

ئ– پێشگر + ڕەگێ کارى ب– ھەڤاڵناڤێ نيشانە + ناڤ

پ – هەڤاڵناڤىٰ نىشانە + رەگىٰ كارى ت – پىشگر + ناڤ

٣- كيژ ئەۋان ھەۋالكاران ليكدايه؟

ئ- مەردانە ب- بى شەرمانە پ- ئەوسا ت- مندالانە

٤- كيژ ئەقان ھەقالكاران پيكھاتىيە ژ (پيشگر + ھەقالكار)؟

ئـ- بەزۆر ب- بەگور پـ- بباشى ت-بەمال

٥-(پر به دڵ بانگدهکهم، سهربهستیم دهوێ)، ههڨالکارێ ئهڨێ ڕستهیێ چهوا دروست بوویه؟

ئ- ناڤ + ئامراز + ناڤ ب اش ب- ههڤاڵناڤ + ئامراز + ههڤاڵناڤ

پ- هەڤاڵناڤ + ئامراز + ناڤ ت- پێۺڰر + ئامراز + ناڤ

راهێنان - ٤

پەيڤا (خراپ ، زارۆكانە) ددوو رىستەياندا بكاربينە ب مەرجەكى جارەكى ببيتە ھەڤالناڤ وجارەكا دى ژى ببيتە ھاڤالكار.

ړاده

۱- رادەيا ھەڤاٽناڤى: ۲- رادەيا ھاڤاٽكارى.

۱- من پەرتووكەكا كەۋن كرى.من پەرتووكەكا زۆر كەۋن كرى.

- من فاكسهك بلهزبق برايت خق هنارد.
 من فاكسهك زقر بلهزبق برايت خق هنارد.

۳- قوتابب درهنگ هات. قوتابب پیچهك درهنگ هات.

٤- پياوەكە دوور پۆيشت. پياوەكە گەلەگ دوور پۆيشت.

بەرى ئەم بەحسى پادەيا ھەقالناقى يان رادەيا ھاقالىكارى بكەين پيدقىيە بەرسىقا ئەقان جىقرە پرسىياران بدەين كو رادەيا ھەقالناقى يان رادەيا ھاقالكارى چىيە؟

چـهوا دێ ڕادهیا ههڨاڵناڨهکـی یـان هاڨاڵکارهکـی دیارکهیـن؟ ئـهو پهیڨێـن ڕادهی نیشـا ددهن کیژکـن؟ ئـهم ب فهر دزانین سـهرنجێ بۆ وێ ڕاسـتیێ ڕابکیشـین کو ئـهوژی ڕادهیا ههڨاڵناڨـی ئانکـو دهرئیٚخسـتنا ڕادهیـا ههڨاڵناڨییـه ب ههڨاڵناڨهکێ دی، چنکـو گهلهک پهیڨێن ڕادهیـا ههڨاڵناڨـی دنـاڨ ڕسـتهیێدا ڕادهیـا هاڨاڵـکاری ژی دهرئیٚخـن، ڨێجا ئهگـهر مهبڨێت ڕادهیـا ههڨاڵناڨهکـی درسـتهیێدا دهربیٚخیـن، هینگـی دێ ب رێـکا ههڨاڵناڨـێ نهدیـار هیټـه دهرئیخسـتن، کـو دکهڨیتـه پیشـیا ههڨاڵناڨێ سـهرهکی، ههروهکی درسـتهیا ئیکـێ و دووێ یـا ریزا ژمـاره (۱)دا هاتییـه دیارکرن.

درسته یا ئیکیدا پهیشا (کهشن) هه قالنافی چه واییه و دیارکه ری پهیشا (پهرتووک)ه، ب ریکا ئامرازی دانه پال (خستنه سه ر) پیکهاتییه، لی درسته یا دوویدا پهیشا (زور) بوویه دیارکه ری هه قالنافی (کهشن). هه قالنافی (که شن) دیارکه ری دیارکرییه و راده یا وی که قناتیی نیشادده ت. نه قجا هه ردووک ئانکو (زور که قن) و هکو گرییه کا هه قالنافی دبنه دیارکه ری

پەيقا (پەرتورك)ى كو ناۋەكى تاكى نەناسىيارى گشىتىيە.

هــهر بقــی رهنگــی ئــهم دشـــیّین ل شــوینا پهیقــا (زوّر) پهیقیّن (گهلــهک ، هنــدهک، توّزیّک ، پیچــهک، کهمیّـک ...) بکاربینیــن کــو ههقالّناقیّــن نهدیارن.

ئهگهر بنیرینه رستهیین ئیکی و دووی دریزا (۲)، دی بینین پهیقا (زور) ب شیوهیه کی جیاواز بکارهاتییه، ئانکو ئهرکی وی دناف رستهییدا ژ ئهرکی پهیقا (زور) یا رستهیین بهری نوکه جیاوازه.

درسته یا ئیکیدا، پهیفا (بلهز) هاقالکاری چهواییه و چهواییا رویدانا کاری (هنارد) روون دکهت، لی درسته یا دوویدا، پهیفا (زور) راده یا هاقالکاری روون دکهت و دیارکهری هاقالکاری (بلهز)، هاقالکاری (بلهز) ژی دیارکرییه و ههردووک وهکو گرییه کا ههقالکاری، چهواییا رویدانا کاری دهردئین.

درستهیین ژماره (۳)دا:

درسته یا ئیکیندا پهیقا (درهنگ) هاقالکاری دهمییه و دهمی رویدانا کاری (هات) روون دکهت، لی درسته یا دوویدا پهیقا (پیچهک) راده یا وی هاقالکاری روون دکهت ودیارکهری هاقالکاری (درهنگ)، هاقالکاری (درهنگ)، هاقالکاری (درهنگ) ژی دیارکرییه، ههردووک وهکو گرییهکا هاقالکاری دهمی رویدانا وی کاری دهردئینی.

رستهیین ژماره (٤) ههر ب وی رهنگی دهینه روونکرن.

هەر بقى رىكى دىسان ئەم دشىيىن ل شىوينا پەيقا (زۆر) پەيقىن (گەللەك، تۆزىك، ھىدەك، يىچلەك، كەمىلىك . . . ھىدى بكاربىنىن.

ر السَّلُولِ السَّلُولِ السَّلُولِ السَّلُولِ السَّلُولِ السَّلُولِ السَّلُولِ السَّلُولِ السَّلُولِ

ئ- ئەو ھەۋالناۋىن كو رادەيا ھەۋالناۋى چەوايى دەردئىخن، ئەۋەنە:

(زۆر، هندەك، گەلەك، تۆزىك، پىچەك، برەك، كەمىك ...هند) * دبیرنه وانا (هەڤالناڤى نەدیار).

ب- ئەف ھاقالكارين كو رادەيا ھاقالكارى چەوايى و دەمى و جھان دەردئيخن ئەقەنە (زۆر، ھندەك، گەلەك، تۆزىك، پىچەك، برەك، كەمىك . . . ھندەك، گەلەك، تۆزىك، پىچەك، برەك، كەمىك . . . ھندەك، گەلەك، تۆزىك، پىچەك، برەك، كەمىك . . . ھندەك، گەلەك، تۆزىك، پىچەك، برەك، كەمىك . . . ھندەك، گەلەك، تۆزىكى، پىچەك، برەك، كەمىك . . . ھندەك، گەلەك، تۆزىكى، پىچەك، برەك، كەمىك . . . ھندەك، گەلەك، تۆزىكى، پىچەك، برەك، كەمىك . . . ھندەك، گەلەك، تۆزىكى، پىچەك، برەك، كەمىك ھندەك، گەلەك، تۆزىكى، پىچەك، برەك، كەمىك ھندەك، گەلەك، تۆزىكى، پىچەك، برەك، كەمىك ھندەك، گەلەك، تۆزىكى، پىچەك، برەك، كەمىك ھندەك، گەلەك، تۆزىكى، پىچەك، برەك، كەمىك ھندەك، گەلەك، كەمىك كەمىك ھندەك، گەلەك، كەمىك كىمىك كىمىك كىمىك كەمىك كىمىك كى

^(*) دەمى كو رادەيا ھەقالناقەكى يان ھاقالكارەكى دھىتە دەرئىخسىت، پىدقى ب ئامرازى دانەپال نىنە، كو دكەقىتە دناقبەرا رادە و ھەقالناقىدا يان رادە و ھەقالكارىدا.

راهێنان - ۱

درستهیا (من دارشتنهکا باش ب جوانی نقیسیڤه).

۱– کارێ رستهيێ د چ رێژهدايه؟

۲- پهیڤا (ب جوانی) چییه؟ چهوا هاتییه دروستکرن؟

٣- پەيقا (باش) چىيە؟ ئەركى وى چىيە؟

٤- پهيڤا (زور) دانه پيش (باش) و (ب جواني)، و د ههردوو جهاندا پهيڤا (زور) شروڤهبكه.

راهێنان - ۲

ب نمونەقە بەرىىىقا ئەقان پرىىىياريْن خوارى بدە:

۱- چەوا رادەيا ھاقالكارى دھيتە دەرئيخسىتن؟

۲- جوداهی دناقبهرا هاقالکاری و ههقالناقیدا چییه؟

راهێنان - ۳

بەرىنىۋا راننىت ھەلېژێرە:

۱- بایه کی زور توند هه لیکرد. پهیقا (زور):

ئ- رادەيا ھەۋالناۋىيە ب- رادەيا ھەۋالكارىيە

پ- هەڤالناڤى چەواييە ت- ھەڤاڵكارى چەندىيە

۲- (مێهڤان پيچهک درهنگ چوو.) پهيڤا (پيچهک):

ئـ – رادەيا ھەڤاڵناڤىيە ب– رادەيا ھەڤاڵكارىيە

پ– ھەۋالناۋى نەديارە ت– ھەۋالكارى دەمىيە

۳- (یاریزانه که گۆله کهی زور جوان تومارکرد.)، (زور جوان):

د – گرییا ناڤییه ب – گرییا ههڤالناڤییه

پ – گرێيا هەڤالكارىيە ت – ھەڤالناڤێ لێكدايە

٤-پهيڤا (گەلێک) د رستهيا (ژوورهکه گهلێک سارده). چييه؟

د - هەۋالناۋى چەواپيە ب- رادەيا ھەۋالناۋىيە

ت – رادەيا ھەۋالكارىيە ت – ھەۋالكارى چەندىيە

٥- (كەمتك له دوور دانيشه.) پەيقا (كەمتك) چىيە؟

پ– هەڤاڵناڤىٰ نەديارە ت– هەڤاڵكارىٰ جهييە

راهێنان - ٤

ىثىرۆڤەكرن:

من نامیلکه زوّر باش خواند.

من: جهناڤٽ جودايه بۆ كەست ئيْكت تاك، بكەرە.

نامیلکه: ناڅه، گشتییه، نه ناسیاره، به رکاره.

زۆر: ھاڤاڵكارٽ چەندىيە، دياركەرت ھاڤاڵكارت (باش)ە، رادەيا ھاڤاڵكارپيە.

باش: هاڤاڵکارٽ چهواييه، ديارکرپيه.

زۆر باش: گرێيەكا ھاڤاٽكارىيە، تەمامكەرى كارى رستەيێيە.

خواند؛ کارت بوریت نیزیکت راگهیاندنه، تیپهره، سادهیه، ثهرت یه.

دڤان رستهیاندا پهیڤین هیل دبندا شروقهبکه.

۱- خانی لهپ زیرین کهلهه کا گهله کا ناسی دروستکر.

۲- میزوویا کهلها دمدم زور کهفنه.

۳- پیشمه رگهی سنووری وه لاتی گهله ک باش پاراستییه.

دیارکەریّن ناڤى ئیك - ئەركى ناڤى درستەيیّدا وەك دیاركەرى ناڤى

- ۱- باژێرٽ دھۆكٽ ب ھاڤينگهھان ناڤداره.
- مامۆستايت قوتابخانت ژب ل ئاهەنگت ئامادەبوو.
 - ٣- دلسۆزى ھۆزانەكا جزيرى خواند.
 - ٤- مهم و زين داستانه کا فۆلکلۆرىيە.
 - 0- گوندێن کوردستانت هاتنه ئاڤه دانکرن.
 - ٦- ئاوى كانى له ئاوى رووبار پاكتره.
- ۷- پەرتووكەكانى پەرتووكخانەت بەدرخانيان ھەمە جۆرن.

هه رئیک ژپشکین ئاخفتنی (ناف ، هه قالناف ، جهناف) دشین ببنه دیارکهری نافی، ل قیره دی به حسی نافی وهک (دیارکهر)ی نافی کهین:

- ۱-درستهیا ئیکیدا، پهیقا (باژیپ) ناقهکی تاکی نهناسیاری گشتیه (دیارکری) یه، پهیقا (دهوک) ناقهکی تایبهتیه (دیارکهر)ی پهیقا (باژیر)ه، به هاریکارییا ئامرازی دانهپالی(ا) (ی) بو تاکی نیر، پیکقه هاتینه گریدان، گرییا (باژیری دهوکی) گرییهکا ناقییه و ئهرکی نیهادی و مرگرتیبه.
- ۲- درسته یا دوویدا، (ماموستا) ناقه کی تاکی نه ناسیاری گشتیه (دیارکری)یه، پهیقا (قوتابخانه) ناقه کی تاکی نه ناسیاری گشتییه (دیارکهری)ی پهیقا (ماموستا)یه، کو بها هاریکارییا (ی) ئامرازی دانه پال پیکقه هاتینه گریدان، (ماموستایی قوتابخانی) و ه کو گریده کا ناقی دبیته بکه ر.
- ۳- درستهیا سینیدا، پهیفا (هۆزانهک) نافهکی تاکی نهناسیاری گشتیه (دیارکری) یه، پهیفا (جزیری) نافهکی تایبه تیبه (دیارکهر)ی نافی (هۆزانهک)ییه، به هاریکاریا ئامرازی دانه پال (۱) بو تاکی می پیکفه هاتینه گریدان و (هۆزانه کا جزیری) گرییه کا نافییه و دبیته به رکار.

3-د رسته یا چواریدا، پهیفا (داستانه ک) نافه کی تاکی نه ناسیاری گشتیه (دیار کری)
یه، پهیفا (فولکلور) نافه کی تاکی نه ناسیاری گشتیه (دیار که ر)ه و بهاریکاریا
ئامرازی دانه پال (۱)، پیکفه هاتینه گریدان، لفیره ژی (داستانه کا فولکلوری)
وه کو گرییه کا نافی ئه رکی وی ته مامکه ری راسته و خویی کاری نه ته مامه.

٥- درسته یا پینجیدا، پهیفا (گوند) نافه کی کریی نه ناسیاری گشتیه (دیارکری)یه، پهیفین (کوردستان) نافه کی تایبه تبیه (دیارکهر)ی نافی (گوند)ه، بهاریکاریا نامرازی دانه پال (کوردستان) بن کریی نیرومی، (گوندین کوردستانی) وه کو گرییه کا نافی دبیته جیگری بکهری.

۷- درستهیا حهفتیدا، پهیشا (پهرتووکهکان) ناقهکی کویی ناسیاری گشتییه (دیارکری)

یه، ههدردوو پهیقین (پهرتووکخانهی بهدرخانیان) دوو نافن، (دیارکهر)ین پهیقا (پهرتووکهکان)ن، کو ب هاریکارییا (ی) یا نامرازی دانه پال پیکفه هاتینه گریدان، ئانکو نافی (بهدرخانیان) دیارکهری نافی (پهرتووکخانه) یه، و پیکفه دبنه گرییا نافی، و گرییا نافی (پهرتووکهکان)ه، نافی، و گرییا نافی (پهرتووکهکان)ه، نافی، و گرییا نافی (پهرتووکهکان)ه، پیدفییه ناگههداری وی چهندی ببین، کو ههر ئیک ژ (دیارکری) و (دیارکهری) دکهفنه پال ئیک، دفیت دگهل راستیی بگونجن ب تایبهتی نهگهر نافی (دیارکری) نافهکی کو بیت و (دیارکهر) نافهکی تاک بیت، چنکو ناگونجیت و نهشینی بیژین (دلین مروفی، بیت و (دیارکهر) نافهکی تاک بیت، چنکو ناگونجیت و نهشینی بیژین (دلین مروفی، میشکین زانای، نینوکین تبلی . . .) نهفه ژلایهکی، ژلایهکی دیفه، نهم دشین لدویف جهو و مهرهمی، ب مهرجهکی دگهل راستییدا بگونجیت، (دیارکوری) و (دیارکهر) یان ههردووکان دشینوهیی (تاک، کق، ناسیاریان نهناسیار)یدا دناف رستهییدا بکاربینین، وهکو درستهیین سهریدا مه نیشا داین.

ههروهسا دقیت ئاماژه ب وی چهندی بکهین کو ناقی (دیارکری) دشیت چهند ناقهکیت (دیارکهر) ین ئیک لدویف ئیک وهربگریت، وهک:

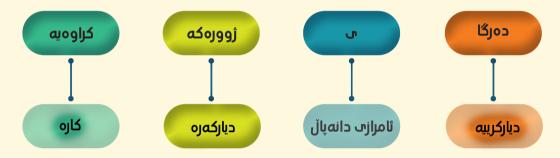
ياسايين يەرلەمانى حكومەتا ھەريما كوردستانى زۆرن.

ئەگەر ناقەكى (دياركرى) (دياركەرەك) يان چەند دياركەرەكان بدەنە پال وى دەمى:

۱- ناقی (دیارکری) پیش ناقی (دیارکهر) دکه ثیت.

۲-ئامرازین دانه پال دکرمانجییا ژووریدا (ی، ۱، ین) «ن، ودکه شنه دنا قبه را هه ردوو نا قاندا. ئامرازی دانه پال دکرمانجییا خواریدا (ی)یه، و دکه شیته دنا قبه را واندا بن نیرومی و تاک و کن دهیته بکارئینان.

۳- ئەم دشیین ناقی دیارکری یان ناقی دیارکەری وی، یان ھەردووکان لدویف جە و مەرەمی، ب مەرجەکی دگەل راستییدا بگونجیت دشیوهیی(تاک، کۆ، ناسیار، نەناسیار) ی دا دناڤ رستەییدا بکاربینن.

ههروهسا ئهو چهند ئاشکرا دبیت کو پهیوهندییا دناقبهرا دیار کری و دیارکهریدا ناسیاری و تایبهتمهندی پهیدادبیت.

(*) د کرمانجییا سهریدا ئامرازی دانه پاڵ رهگهزی دیاردکهت، ئامرازی (۱) بۆ ناڨی دیارکریی (میّ) یه ییّ تاک، وهک:

زین خوشکا میرٹ بۆتان بوو. دایکا ئازادٹ مامۆستایه.

ئامرازێ (ێ) بق ناڤێ دياركريێ (نێره) يێ تاك، وهك:

کورِی پاشایی بچویك هات.

مەلايىن جزيزى ھۆزانقانەكىن كورد بوو.

ئامرازين (يد - يت - ين) بق ناڤى دياركريى كۆيە، (نير و مى). وەك: باژيرين كوردستانى خۆشن.

زارۆكێن گوندێن مه زرنگن.

راهيّنان - ا

درىستەيا (كتێبەكانى خوێندكاران وەردەگرينەوە)دا:

١-پهيڤا (خويندكاران) چييه؟ ئەركى وى چييه؟

۲ کاری (وهردهگرینهوه) چ ریژهیه؟

٣- يەيقا (كتىبەكان) شىرۆقەبكە.

3- ژکارێ (وهردهگرینــهوه) ڕێژهیــا بۆریــێ بهردهوامێ ڕاگههاندنێ دروســتبکه، و بده پــاڵ جهناڨێ کهســیێ لـکاو لدویف ژماره یا کهســی.

راهینان - ۲

رستهيا گونجاي بۆ قان داخوازيين خواري بينه:

۱- ناقه کے کویے ناسے یار ببیت دیارکه ری ناقه کے نهناسے یار هه دردوو (دیارکری و دیارکهر) ببنه بهرکار.

٧- دوو ناڤين ئيک لدويف ئيک ببنه ديارکهري ناڤهکي ديارکريي تاکي ناسيار.

۳- ناقه کـــن دەستنىشــانكرىن بريــكا ھەقالناقــن نىشــانە بـــن نىزىـــك ببيتــه دياركەرى
 ناقەكـــن تاكى نەناســـيار.

راهينان - ٣

بەرىنىۋا راننىت ھەلېژێرە.

۱- (مامۆستايين كوردستانى دلسۆزن.) د ئەقى رستەييدا دياركرى ناقەكى:

ئـ - تاكي ناسياره

ب- كۆيى نەناسيارە

پ- تايبەتىيە

ب حری*ی - -*حیر. ت- کۆیئ ناسیاره

۲- د رسته یا (تابلۆکانی ئهم ژووره لیدهکهمه وه.) ناقی (تابلق) هاتییه دیارکرن ب:

ئـ – ھەۋالناۋى نىشانە ب– جھ

ب- جهناقیٰ نیشانه

پ- ناقی دەستنیشانکری

ت- جهناڤێ کهسیێ جودا

۳- درستهیا (ئەوە گلکۆی شەھیدی كوردستانه.) گرییا (شەھیدی كوردستان) ئەركى وى:

ئـ- دیارکەری ناڤییه ب- تەمامکەری کاری نەتەمامە

پ- نیهاده ت- بهرکاره

٤- د رستهیا (مهلایی جزیری هۆزانقانه کی کورد بوو.) دیارکری ناقه کی:

ئـ تاكي مييه ب- تاكي نيره پ- كۆپئ نيره ت- كۆپي مييه

٥- درسته یا (ئوتومبیله کانی پیشانگه که دهفرقشین.)، (دیارکری و دیارکهر) پیکهاتینه ژ:

ئ- ناڤن تاكن ناسيار و كۆپى ناسيار باڤن كۆپى ناسيار و تاكى ناسيار

پ- ناڤن تاكن ناسيار و كۆيى نەناسيار ت- ناڤن كۆيى نەناسيار و تاكى ناسيار

راهێنان - ٤

ىثىرۆڤەكرن:

من ھەلبەستێن مەولەوى خواندن.

من: جهناڤٽ جودايه بۆ كەست ئێكٽ تاك، بكەرە.

هه لبه ست: ناڅه، کۆیه، نه ناسیاره، دیارکربیه.

يْن: ئامرازت دانەپالە.

مهولهوى: ناڤە، تايبەتىيە، ناسيارە، دياركەرى ناڤىت (ھەلبەست)ييە.

مه لبه ستين مه و له و س ؛ گرييه كا ناڤييه ، به ركاره .

خواند؛ کارت بوریت نیزیکت راگههاندنییه، سادهیه، تیپهره.

ن: جهناڤٽ لکاوه بۆ کەسٹ سێيٹ کو، بۆ بەرکارت دزڤړيت.

۱ - تیپا کچان شانقگهری نمایشکر.

۲ - دێ كەلتورێ كورد پارێزين.

دوو - ئەركى ھەۋاڭناۋى درستەيندا وەك دياركەرى ناۋى

- ۱- زێرٮ پاقژ ژەنگ ناگريت.
- خويندكارهكا زيرهك هاته خهلاتكرن.
- ٦- ئەندازيارە بەتواناكە نەخشەت تەلارەكەت كۆشا.
- درەختە بەرزەكان سىمايەكى جوان بە ژينگە دەبەخشن.
 - ۳- ئـ- ئەستىرە گەشەكە دەركەوت.
 - گەزۆ نايابەكان فرۆشران.
 - بههت گهییوهکانم لیکردهوه.
 - مامۆستا بەرپزەكان دنسۆزن.
 - ب- دۆيە ترشەكەت رۆكرد.
 - بایه به هیزه که همانی کرد.
 - دێيه خۆشەكانيان بينيوه.
 - شەيە* بچووكەكە بكرە.
- ٤- له کانییه رونهکان پرۆژەت ئاوت گوندەکان دروست دەکریّت.
 - شاتووه سوورهکهم خوارد.
 - يييه سهوزهكان مهبرنهوه.
 - 0- ئەڤ زانكۆيە پۆشكەڤتىيە.
 - من چوار گۆڤار كرين.
 - كيژيارېزان ئامادەنەبوو.
 - هندەك مرۆڤ هاتن.
 - جوانترین دیارت پیشکیشت مه کر.
 - ٦- ته گولا چهوا دڤێت؟
 - من رۆمانا چوارت نقيسى.
 - دى فەرھەنگەكا دى بكارئينم.
 - چيرۆكەكا خۆشترھاتە چاپكرن.
 - ۷- چواریهکی وینهکهم رهنگکرد.

(*) شــه: شــانه

ههڤالناڤ پهیڤهکه وهسفا ناڤهکی یان جهناڤهکی دکهت، ههمی جوّریّن ههڤالناڤی دشین ببنه دیارکهری ناڤهکی یان جهناڤهکی، ژڤی لایڤه دیّ ژ ههڤالناڤی دشین ببنه دیارکهری ناڤهکی یان جهناڤهکی، ژڤی لایڤه دیّ و همه فی دراکرن. ههڤالناڤی چهوایی (ساده - نهساده) بیت، دی بیته دیارکهر ولدویف چهند مهرجهکا دی کهڤیته یال ناڤی:

و درستهیا د بندا (خویندکارهک) ناقهکی تاکی نهناسیاره، و ههقالناقی (زیرهک) لدویف دا هاتییه و بوویه دیارکهری وی.

7/ دگرمانجیبا خواریّدا دەمست ناڤت دیارگرت، ناڤه کست (تاك یان کوّیت ناسیار)
بوو، ل دەمت همڤاڵناڤه ک دبیته دیارگهرت وت، ئامرازی دانه پال (ی) دی بیته (ه)،
نیشانه پین ناسیاریی (هکه ، هکان) دی که قنه پشت ههڤاڵناڤی، ئانکو ناڤ و ههڤاڵناڤ
پیدڤییه بکه قنه سهر شیوه پی (ناڤه کی لیکدای)، و نهگهر چهند ههڤاڵناڤه که لدویف ئیک
هاتن و بوونه دیارکهرین ناڤی، نیشانه یا ناسیاریی دی که قیته پشتی ههمی ههڤاڵناڤان.
فیجا نهگهر دوماهیا ناڤی دیارکری پیتهکا نهبزوین بیت، ل جهی (ی) دی نامرازی دانه پال (ه) که قیته دناڤبهرا (ناڤ) و (ههڤاڵناڤ) پدا وهکو (نهندازیاره ب تواناکه)

دقی رسته ییدا (ئهندازیار) ناقه که ب پیتا نهبزوین (ر) دوماهی هاتییه، ل دهمی دکه ینه ناسیار و هه قالناقه ک دی بیته دیار که ری وی، هینگی پید قبیه ب وی رهنگی سهری بیخینه شیوه یی (ناقه کی لیکدای) و (ی) یا ئامرازی دانه پال بکه ینه (ه).

لى ئەگەر ناقى دىاركرى ل سەر شىيوەيى كۆيى ناسىياردابىت و ھەۋالناۋەك ببىتە دىاركەرى وى، ھىنگى لدويف دسىتوورى بەرى، دگەل ھەۋالناۋى دى ئىخىنە سەر شىيوەيى (ناۋەكى لىكىداى)، پاشى نىشانەيا ناسىيارى (ەكە) ونىشانەيا كۆيى (ان) دكرمانجىيا خوارىدا دى دانىنە دوماھىيا ھەميان، وەكى درسىتەيا (درەختە بەرزەكان . . .)دا ھاتىيە نىشادان.

۳- ئەگەر ناڤىت دياركرى ناڤەكىت (تاك يان كۆيىت ناسيار)بىت وب پىتا بزوێن (٥، ۆ، ى، ۱، دوماھـــى ھاتبىت و ژبرگەيەكىت پتربىت، ل دەمـــىت ھەڤاٽناڤەك دبىتە دياركەرىت وى،

دیسان وهکو دستووری بهری، دی ئیخینه سهر شیوهیی (ناقه کی لیکدای)، قیجا بو هندی (د) یا ئامرازی دانه پال، دگه ل پیتا بزوینا دوماهیا پهیقی ئیکنه گرن ولدویف دستووری (برگه)ی کو نابیت دوو پیتین بزوین دئیک برگه دابن، ل وی دهمی ئامرازی دانه پال دی لادهین، وهکو درسته پین ریزا (۳) پشکا (ئ)دا هاتینه نیشادان.

لى ئەگەر ناقى دىاركرى ناقەكى (تاك يان كۆيى ناسىيار)بىت و دوماھى ب پىتا بزوين (ە، ۆ، ى) ، ا) ھاتبىت و تنى ژ برگەيەكى پىكھاتبىت و ھەقالناقە كى ببيت دىاركەرى وى، پشىتى كو ناق و ھەقالناقى دئىخىنە سەر شىيوەى (ناقەكى لىكداى)، (ە)يا ئامرازى دانەپال ب ھارىكارىا ناقبەنىدا (ي) دكەقىتە نىقا ناقى و ئامرازى دانەپال، پاشىي نىشانەيا ناسىيارى (ەكە) ونىشانەيا كۆ (ان) دى دانىنە دوماھىا ھەقالناقى، وەكو درسىتەيىن رىنزا ژمارە (٣) يشكا (ب)دا ھاتىنە نىشادان.

كۆپەن ناسىيار) دابىت، ھەۋاڭناۋھەك بىيتە دىاركھەرت وم، ھىنگى ناڭ و ھەۋاڭناۋى ديّ ئيْخينـه سـهر شـيوهيي (ناقهكـي ليُكـداي)، قيْجـا ژبـهر هنـديّ بزوينـا يهيڤـي وئامران ئىكىدوو نەگىرن، پىدقىيە پىتەكا نەبزوىن كو دگەلىدا بگونجيت بىخىنە دناقبەرا وانىدا بق یا ئیکے (y = y) بق یا دووی (w = w) دی دانین و ژناڤے ژی (وو) یا دریدژ دى هيتـه گوهۆريـن بــق (و) يـا كورت وەكـو درسـتەيين ريزا ژمـارە (٤) هاتينه نيشـادان. 0- هەڤاٽناڤىت ژمارە، ھەڤاٽناڤىت نىشـــانە (ئەڤ . . . 0) (ئەو . . . 0)، ھەڤاٽناڤىت پرسىت بالادا (گەورەترىن - جوانترىن ...) دشــين ببنە دياركەرت ناڤ،، وچنكو دكەڤنە ييشــيا ناڤى دیارکهر، هینگی پیدقی ب ئامرازی دانهیال نابن، وهکو درستهیین ژماره (٥)دا هاتینه نیشادان. ٦- ئەگــەر ھەڤاٽناڤێــن دياركــرى يشــتى ناڤـــى دياركــرى بكەڤن، ھينگـــى پيدڤى ب ئامىرازى دانەيال (ى) ھەيە دكرمانجىيا خوارىدا، وەكى درسىتەيىن ريىزا ژمارە (٦)دا هاتینه نیشانددان، ئه و هه قالناقین کو دکه قنه پشتی ناقی دیارکری هه قالناقین (ژمارەپا رێڬخستنى، پرس، نەديار، ھەڤاڵناڤى پلەپا ھەڤبەركرنى – بەراورد)ن، درستهیا ئیکیدا (چهوا) هه قالناقی پرسی یه و دیارکهری پهیقا (گول)ییه، درستهیا دوویّدا (چـوارێ) ههڤاڵناڤـێ ژمارهیـێ رێکخسـتنیّیه و دیارکـهرێ ناڤـێ (روٚمان)یٚیـه، درسته یا سینیندا هه قالناقی نه دیار (دی) و دیارکه ری ناقی (فه رهه نگ) نیه، درسته یا چواریدا (خوشتر) هه قالناقی پله یا هه قبه رکرنیه و دیارکه ری ناقی (چیروک) نیه.

۷- ژبلت نه قین مه به حس کرین، هه قالناقی نماره که که ته که وحت که وحت پیشیا نافی دیارک ری وحت پیدف به و دیارک می درسته یا نافی دیارک ری وهه قالناقین دیارکه ر دچارچوقی گرییه کا ناقیدا یان پهیقه کا لیک دای دشین نه رکی ناقی درسته ییدا وه ربگرن.

دەستور

ههڤاڵناڤێ چهوایی (ساده – نهساده) دشین ببنه دیارکهرێ ناڤهکی و دچهند شیوهیین جودادا دهردکهڤن:

- ۱- ئەگەر ناقى دىاركرى ، ناقەكى تاكى نەناسىيار، يان ناقەكى گشتى بىت، ھەقالناقەك ددويقدا ھاتبىت، ھىنگى دىاركرى دى ل پىشىيا ھەقالناقى دىاركەر كەقىت و ئامرازى دانەپال دى كەقىت دىاقبەرا واندا.
- ۲- ئەگەر ناقى دىاركرى ناقەكى تاك يان كۆيى ناسىياربىت ، ناقى دىاركرى دى ل پىشىيا ناقى دىاركەر كەقىت و ھەردووكان دى ئىخىنە سەر شىوەيى ناقەكى لىكداى، كو ئامرازى دانەپال دى بىتە (ە)، پاشى نىشانەيا ناسىيارى و كۆيى دى ئىخىنە پشت ھەقالناقى، لقىرە پىدقىيەئاگەھدارى ناقى دىاركرى بىن ب تايبەتى ئەگەر ب پىتا (بزوين) دوماھى ھاتبىت، چنكو پىدقى ب چەند دستوورەكىن تايبەت ھەيە بۆ لىكدانا ناقى و ھەقالناقى.
- ۳- ئەگەر ھەقالناقى دىاركەر ژ جۆرى وان ھەقالناقان بىت، كو دكەقنە پىشىا ناقى دىاركرى، وەكو ھەقالناقى (ژمارە، نىشانە، نەديار، پرس، ھەقالناقى پلەيا بالا) ھىنگى وان پىدقى ب ئامرازى دانەپال نىنە. ژبلى ھەقالناقى ژمارەيى كەرتى كو پىدقى ب ئامرازى دانەپال ھەيە، لى ئەگەر ھەقالناق پىشتى ناقى بكەقن وەكو ھەقالناقى (رىكخسىتنى، دانەپال ھەيە، لى ئەگەر ھەقالناقى پىشتى ناقى بەراورد) ھىنگى وان پىدقى ب ئامرازى دانەيال ھەيە.

^(*) دروسته دیارکری جهناقی کهسیی جودا بیت.

راهێنان - ا

هەڤالناڤێ (خوٚش، نابینا، خەباتكەر) دسێ ڕستەیاندا بکاربینە ب مەرجەکی یا ئێکێ ببیته دیارکەرێ ناڤهکێ نەناسیار، یا دووێ دیارکەرێ ناڤهکێ تاکێ ناسیاربیت، یا سێیێ دیارکەرێ ناڤهکێ کۆیێ ناسیاربیت.

راهێنان - ۲

دياركەران دئەڤان رىىىتەييْن خواريْدا ديارېكە و جۆريْن وان ژى دەسىتنيىثىان بكە:

۱- به کام قوتابیدا نامه که ت بق ناردم؟

۲- زور كورد ب نهههقى هاتنه شههيدكرن.

۳- هوینین زیرهک ههردهم سهرکهفتینه.

راهێنان - ۳

بەرىنىغا راست ھەلېژێرە:

۱- (شاخه بهرزهکان جوانن.) د ئەقى رستەييدا ناقى (شاخ):

ئـ - تاكي ناسياره ب- كۆيى نەناسيارە

پ – کۆیئ ناسیاره ت – تاکی نەناسیاره

٢- (نامەيەكى رازاوەتريان نارد.) ناڤى (نامەيەك) ھاتىيە دياركرن ب ھەڤاڵناڤى چەوايى يى پلەيا:

ئ- بالا ب- بەراورد (ھەقبەركرن) پ- چەسپاى ت- ھەرسىي

۳- (دوو کتیبمان کری) ئەركى ھەڤالناڤى ژمارە (دوو) دى بىتە:

ئـ بكەرە ب بەركارە يـ دياركەرى ناڤىيە ت جيگرى بكەرە

3- (ئەستىرە گەشەكە دەركەوت.) دناڤبەرا (ئەستىرە) و (گەشەكە) چ دەرنەكەفتىيە؟

ئ- ئامرازی دانه پاڵ ب- کاری نه ته مام

پ- ئامرازى پەيوەندى ت- بكەر

٥- (بيي سهوز مهبرنهوه.) ئهگهر ناڤي (بي) بكهينه كۆيي ناسيار، دي بيته:

ئ- بى سەوزەكان مەبرنەوە بىيە سەوزەكان مەبرنەوە

پ- بىيە سەوزەكە مەبرنەوە ت- بىيە سەوز مەبرنەوە

راهێنان - ٤

د رىىىتەيا (پێشىمەرگە بوێرەكە خەلاتكرا):

۱- دناڤبهرا پهيڤێن (پێشمهرگه) و (بوێرهکه) چ ئامرازهک نههاتييه بکارئينان؟ بۆچى؟

۲- ناقه کی دی بینه ب ههمان بزوینا (ه) دوماهی هاتبیت لی ئامراز بکاربهینت، ئهگهری وی ژی بنقیسه.

٣- پهيڤا (بوير) چييه؟ چهوا هاتييه دروستكرن؟

٤- و ناڤێ (پێشمهرگه) ناڤهکێ تاکێ ناسياره، کانێ نیشانا ناسیاریا وی؟ بۆچی کهفتییه
 وی جهی؟

سى - ئەركى جھناۋى كەسىت جودا درستەيندا وەك دياركەرى ناۋى

ا - خه ڵاته که
$$-$$
 من به نرخه. (من $-$ تۆ $-$ ئه و * - ئيمه $-$ ئيوه $-$ ئه وان) خه لات من ين بيهايه. (من $-$ ته $-$ (و $-$ و $-$ وان)

- ٦- ئەوانە دەڧتەرەكانى ئۆمەن.
- ۷- گەنجانى شارەكەت من بە ئاوات دەگەن.

🆊 هەروەكو ئەم دزانين جهناڤ دىنە دوو پشك؛

- ۱- جهناڤێن جودا*.
- ٦- جهناڤێن کهسیٽ لکاو.

🖊 ئەو جھناڤێن جودايێن كو دبنه دياركەرٽ ناڤە پێك ھاتينه ژ:

- **۱- جهناڤٽ کهسيٽ جودا**.**
 - ٦- جهناڤٽ خۆيى.
 - ٣- جهناڤٽ پرس.
 - ٤- جهناڤٽ نهديار.
 - **0- جهناڤٽ نيشانه**.

ئهگهر جهناڤێن جودا ببنه دیارکهرێ ناڤهکی هینگێ ناڤێ دیارکری ههردهم دێ کهڤیته پێشیێ، ههر ژبهر ڤێ چهندێ پێدڤییه ئامرازێن (ێ،۱،ێن) دکرمانجییا ژووریدا و

^(*) كۆمەللە جىناوى (من، تە، وى، وى، مە، وه، وان) بەكاردىت وەك وەلاتى مە خۆشە.

^(**) جهناڤێن ههيي نابنه دياركهرێن ناڤێ.

ئامرازی (ی) دکرمانجییا خواریدا بیخینه دناقبهرا واندا، ئهم دشیین ناقی دیارکهر ژی لدویف جهو مهرهمی ب مهرجه کی دگهل راستییدا بگونجیت دشیوهیی (تاک ، کو ، ناسیار یان نهناسیار) بکاربینین وهکو درستهیین پیشییدا هاتییه ئاشکراکرن.

ناوه دیارخراوه کهش به پنی شوین و مهبه ست به مهرجیک له گه ل راستیدا بگونجیت له شیوه ی تاک و کو و ناسراویدا به ناسراویدا به کاربهینن وه که رسته کانی به شی سهره و ه دا ناشکرا کراون.

دوان رستهیاندا هه رئیک ژ جهناقین (من ، خق ، کی کابرا ، ئهقانه ، ئهمانه) دجهی خودا دیارکه رین و ان ناقانه کو ل پیشیا وان هاتین (دیارکری و دیارکه) دچارچوقی گرییه کا ناقیدا، ئهرکی ناقی ههیه.

د رسته یا ئیکیدا (خه لاته که ی مین) نیهاده، د یا دوویدا (خانیوی خوّت) بهرکاره، د یا سینیدا (چیروٚکی کیّ) جیگری بکهره، د یا چواریدا (کوری فلان) تهمامکهری بهیاریده یی کاری نه تهمامیه، د یا پینجیدا (تاقیگه که ی نهمانه) تهمامکه ریّ بهیاریده یه، د یا شه شیدا (ده فته ره کانی نیمه) تهمامکه ریّ راسته و خوّیی کاری نه تهمامه، د یا حه فتیدا (گهنجانی شیاره که ی من) بکهره.

ئەگەر جهناقى جودا ؛ بىيتە دياركەرى ناقەكى ھەردەم:

۱- ناقی دیارکری پیش جهناقی جودایی دیارکهر دکه ثیت.

۲- دکرمانجییا ژووریدا ئامرازین دانه پال (ی، ا، ین) دکه قنه دناقبه را واندا و کرمانجییا خواریدا ئامرازی دانه پال (ی) دکه قیته دناقبه را واندا.

^(*) ژبلی جهناڤێن جودا، دوو کومهڵێن جهناڤێن لکاو ژی د کرمانجییا خواریدا دبنه دیارکهرین ناڤێ، دی د وی بابهتی دا هینه به حسکرن.

راهێنان - ا

درستهیا (شاخهکانی کوردستان سهرکهشن).

- ۱- (ی) یا پشتی (شاخهکان) چییه؟ بۆچی کهفتییه ویریخ؟
- ٧- ل شوينا پهيڤا (كوردستان) جهناڤهكي بكاربينه وسهرو ژنوي رستهيئ بنڤيسه.
 - ۳- کاری رستهیی دهستنیشان بکه.
 - ٤- تەمامكەرى كارى ديارېكە و شرۆۋەبكە.

راهێنان - ۲

ئەركى ئەۋان گرێيێن ھێل دبندا دەستنيىثىان بكە.

- ١- ولاتى ئيمه ئاوهدانه.
- ۲- دەستم لە گەردەنى خۆت ھەلمەگرە ئەى حەبيبە.
 - ٣- جواني هه لبه ستين ئه ڤان كۆمكرن.
 - ٤- كچا فلانى هاته خەلاتكرن.

راهێنان - ۳

بەرىنىغا راست ھەلېژېرە:

۱- (هۆنراوەكانى ئەوانەم كۆكردەوه.) د ئەقى رستەييدا دياركەر چىيە؟

ئـ- جهناڤي كەسىيى جودا ب- جهناڤي نيشانه

پ- جهناڤي نهديار ت- ههڤاڵناڤي نيشانه

٧- (ولات دەپاريزين.) ناڤى (ولات) ب (جهناڤى نيشانه بۆ تاكى دوير) دياربكه:

ئـ و لاتى ئەرە دەپارىزىن ب- ولاتى ئەمە دەپارىزىن

پ- ئەو ولاتە دەپارىزىن ت- ولاتى ئەوانە دەپارىزىن

۳- جهناڤێ نیشانه دەمێ دبیته دیارکهرێ ناڤێ دکرمانجییا خواریدا، پیدڤی ب:

ئ- ئامرازی دانه پال (ه) دبیت ب- ئامرازی دانه پال (ی) دبیت

پ - ئامرازی دانه پاڵ نینه ت - ئامرازی دانه پاڵ (ه - ی) دبیت

٤- جهناڤين جودا دبنه دياركهرين ناڤي، ژبلي:

ئ- پرس ب- نەديار پ- ھەيى ت- كەسىيى جودا

٥- (نمرهى هين بهرزه.) د ئەڤى رستەييدا دياركەر:

ئـ جهناڤێ نەديارە ب- جهناڤێ پرسە پ- ناڤە ت- ھەڤاڵناڤێ نەديارە

٤-ئەركى جھناقى كەسىى لكاو درستەيندا وەك دياركەرى ناقى

رُ-

- ۱- هاوریْکهم چوو بۆ سهیرانگام دوکان. (م_مان ، ت _تان، م _یان).
 - مامۆستاكەمان دۆت بۆ سەيركردنى پۆشانگەكە.
 - ۳- کتیبخانه ی شاره که مان نۆژەن دەکەنەوە.
 - ٤- بەيانى گۆرانىيە نوٽيەكەم تۆماردەكەم.
 - 0- زيندانييه كانمان ئازاد كران.
 - ٦- پەيامەكەمان بگەيەنن بە ھاوولاتىيان.

ب-

- ۱- نامهکهتم گهیاند.
- ٦- نامه که م گهیاندیت.
- ۳- پێنووسه سهوزهکهتم برد.
- ٤- پێنووسه سهوزهکهم بردیت.

جهناقی که سیی لکاو دکرمانجییا خواریدا دشین ببنه دیارکهرین ناقی، لی پیدقییه ل پیش ههر تشته کی، وی چهندی بینینه بیرا خق، کو ئه قته مامکرنه دکرمانجییا خواریدا پیدقی با ئامرازی دانه پال (ی) نابیت، ههروه کی ب قی رهنگی خواری دهیته روونکرن.

أرب که گهر کاری رسته یی نهبوریی (تیپه پیان تینه په په)، بۆریی تینه په پیان نهدیار یان داخوازی بیت، هینگی ههردهم جهناقی لکاوی دیارکه ری ناقی، ئیکسه ردی پشتی ناقی دیارکری که قیت، خو ئهگه رناقی دیارکری ب ناقه کی یان ب چهند ناقه کا یان هه قالناقه کی هاتبیته دیارکرن، هینگی جهناقی که سیی لکاو بهیته دیارکرن، هینگی جهناقی لکاو دی لدویف هه می دیارکرییان هیت. وه ک د رسته پین پشکا (ئ) دا هاتینه نیشادان.

درسته یا ئیکیدا، کاری رسته یی تینه په ده می بوریدایه و جهناقی که سیی لکاوی (م) بوویه دیارکه ری پهیشا (هاوری).

درسته یا دوویدا، جهناقی که سیی لکاو (مان) بوویه دیارکه ری ناقی (ماموّستاکه)یه و کاری رسته یی نهبوریی تینه پهره.

درسته یا سینیندا، ناقی (کتیبخانه) ب ناقی (شارهکه) دیارکرییه، قیجا جهناقی که سیی لکاو (مان) بوویه دیارکه ری وی، و کاری رسته یی نهبوریی تیپه ره.

درستهیا چواریدا، هه قالناقی (نوی) دیارکهری ناقی (گورانی)یه، قیجا جهناقی لکاوی (م) بوویه دیارکهری وی، کاری رستهیی ژی نهبوریی تیپهره.

ئهگهر کاری رستهیی (نهبوریی تیپه پیان تینپهر)یان (بوریی تینهپه پ)یان (بکهر نهدیار) یان (داخوازی) بیت، هینگی کومه لا جهنافین که سبی یین لکاو (م، ت، ی، مان ، تان ، یان) لدویف مهرهمی بی که سبی ئیکی و دووی و سبییی تاک و کی، ل دهوری دیارکهری نافیدا دی بکارئینین، لی ئهگهر ناف ب نافه کی یان ب چهند نافه کان هاته دیارکرن، هینگی جهنافی لکاوی دیارکه دی لدویف ههمی دیارکه راندا هیت. لی ئهگهر ههفالنافه کی بوو دیارکهری نافی و پاشی جهنافی که سبی لکاو ببیته دیارکهری وی، هوسیا ئهو ناف و ههفالناف دی که فنه سهر شیوه یی نافه کی لیکدای و پاشی جهنافی که سبی لکاو دی بیته دیارکه دی که سبی لکاو دی بیته دیارکه دی دی که دی که سبی لکاو دی بیته دیارکه دی که سبی لکاو دی بیته دیارکه دی که سبی لکاو دی بیته دیارکه دی که دی که

◄ - > ئەگــەر كارى پســتەيى، كارەكــى بۆريــى تىپەربىــت، و مــە بقىت وى ناقــى كو ئەركى
 بــەركارى دبىنىت، جهناقەكى كەســيى لــكاو ببىتە دياركەرى وى، دى ب دوو شــيوەيان بىت:

۱ - جهناقی لکاوی دیارکه رئیکسه رپشتی ناقی دیارکری بهیت، وه کو (نامه که تم گهیاند)،
 ل قیره جهناقی که سیی لکاو (ت) دیارکه ری ناقی (نامه که)یه و، جهناقی که سیی لکاو (م) بکه ری رسته یییه، ئه قجا لدویف مه به سیی ئه مدشین ل شوینا جهناقی (ت) جهناقین که سی یین لکاو (م، ت، ی، مان، تان، یان) دکرمانجییا خواریدا بکاربینین.
 و ئه گه رناقی دیارکری ب هه قالناقه کی هاتیته دیارکرن، و پاشی هاته دیارکرن ب جهیناقی لکاو، د قی ده میدا جهناقی لکاو دی که قیته پشتی هه قالناقی، وه کو رسته یا ژماره (۳) ژپشکا (پ).

۲- یان جهناقی که سین لکاوی دیارکه ردی چیته پشت کاری رسته یی، وه کی د رسته یا (نامه که م گهیاندیت) دا هاتییه نیشادان، دقیره دا دیسان جهناقی که سین لکاو (م) بکه ری رسته یینیه و جهناقی که سین لکاو (یت) دیارکه ری (نامه که) یه و ل پشت کاری رسته یی هاتییه، ئه م دشینین ل شوینا قی جهناقی جهناقی که سی یین لکاو (م، یت، ۵، ین، ن، ن) ب ریز بق که سی ئیکی و دووی و سینی تاک و کو بکاربینین.

سەرنج:

۱- ئهگه رجهناقه کی لیکاو دشیوه زاری کرمانجییا خواریدا، بوو دیارکه ری ناقه کی، هینگی هیچ پهیقه کا دی نابیته دیارکه ری ناقی، چنکو دی بیته ئهگه ری تیکچوونا دارشتنا رسته یی و تیکدانیا رامانا رسته یی، بی نمونه ئهم نهشیین بیژین: پهنجه مان خانو ۵۵ می هیواه یی.

۲- ناقی دیارکری و جهناقی کهسین دیارکه دبنه گرییه کا ناقی و دشین ههمی ئهرکین ناقی درسته پیدا و هربگرن، و هکو:

وَلَاتَنَانَ حُوْشُهُ : (وَلَاتَنَانَ) گَرِيَّنَا نَامُنِيهُ، نِيهَادَهُ

دەسىتور

- ۱- كۆمه لا جهناڤين لكاو (م ـ ت ـ ى ـ مان تان يان) دبنه دياركهرين ناڤى و دچنه پشت ناڤى دياركرى، ڤيجا ئهگهر ناڤى دياركرى ب ناڤهكى يان ب ههڤاڵناڤهكى هاتبيته دياركرن هينگى جهناڤى لكاوى دياركهر دى كهڤيته پشت دياركهرين ناڤى.

راهێنان - ا

درىستەيا (مۆبايل پەيوەندىيەكانى ئۆمەي ئاسانتر كردووەنەوە):

- ۱- پەيۋا (پەيوەندىيەكان) چ جۆرە جهناقەك بوويە دياركەرى وى؟
 - ۲- چەند جۆرە جهناڤێن جودايێن دى ژى دبنه دياركەرێ وى؟
- ٣- (ئيمه) بگهۆره بۆ جهناڤى لكاو ، چ گهۆرينەك رويېدەت بنڤيسه.
 - ٣- گرييا (پهيوهندييه كانى ئيمه) ئهركي وي چييه درستهييدا؟

راهێنان - ۲

ئەرى ئەم دىثىيىن بىزين؟

- ۱ (مامۆستاكەت كىميا زىرەكە)، يان نە؟ بۆچى؟
- ۲- گرییا (دەڤین زارۆکی) دروسته یان دروست نینه؟ بۆچی؟

راهێنان - ٣

بەرىنىغا راننىت ھەلېژێرە:

۱-(میوانه کانمان گهیاندبوو.)ئه گهر جهناڤێ لکاو (ت) وهک دیارکهرێ ناڤێ بکاربینین، دێ کهڤیته:

ئ- پشتی (میوانه کان) ب پشتی (مان)

پ- پشتی (گەياند) ت- پشتی (بوو)

۲- (گونده که تان ئاوه دانکرایه وه.) ئه رکێ (تان):

ئ- بکەرە بەركارە

پ- تەمامكەرى بەيارىدەيە ت- دياركەرى ناڤىيە

۳- (نامهکهی گهیاندیت.) ئهرکی (یت):

ب- بەركارە

ئ– بكەرە

ت- دیارکهری ناقییه

پ- تەمامكەرى بەيارىدەيە

٤- (پينووسه سهوزهكهتانم نهبرد.) جهناڤيّ (تان) ل پشتى (سهوزهكه) ئهگهر بگوهوّرين

بۆ (ن) دێ چىتە:

ب- پشتی (م)

ئـ- پشتى (پينووس)

ت- یشتی (نه)

پ- دوماهییا کاری

٥- (دهبوو خانووه كۆنەكەمانيان نوژهن كردبايهوه.) ئەم دشينين (مان) بگوهۆرين

بق (يـن) چونکه کار:

ب- نەبورىي تىپەرە

ئـ- بوريى تيپەرە

ت- داخوازیی تینهیهره

پ- داخوازین تیپهره

راهێنان - ٤

د رىستەيا (دەبوو رۆمانە تازەكەتيان چاپكردبا).

- ۱- بکهری رستهیی دیاربکه.
- ۲- (ت) چییه؟ ئهرکێ وێ چییه؟ بۆچی کهفتییه وی جهی؟ ل شوینا وی (یت) بکاربینه
 پاشی بزانه دێ کیڤه چیت؟ بۆچی؟
 - ٣- (ه) يا پشتى پەيقا (رۆمان) چىيە؟
 - ٤- رستهيي بگوهۆره بۆ شيوازي بوريي تهمامي راگههاندني.

وەرزىٽ ئێكىٽ

99

66 (-)

					<u> </u>	
		(-)		فا الإكبة	ڵؘؙؙڡۣٚٞڡٞ
			П			
<u> </u>		Ш	ш			
		*			1	
	- *	*				
	**					
		44				
			ŊIII		*	
				*		
		<u> </u>				

(-)

الله المُعرِوْكَلِمُهُ الْعُمرِوْكُلِمُهُ

田田田 田田 田田田 HH H Ó 囲 H 田(角) 5月 HHĤ ој ш**ш**ы ш шшш - **в**ив шшшшш ш и шшш (ив ш ш 田田 H 通 通 Ê H 田角 **田田** HH(H) 通 通 角画 H 田田田(国)田田田 H 角用 н нн нн (**H**+ H 画啲 HH H Ħ **H**(H 田田 H Œij. H 囲 丹 Ã 画 囲 нн най **福田**� H HHH H HH

گەرچىپ تووشىپ رەنجەرۆيىپ و جەسىرەت و دەردم ئەمىن قىمت لەدەسىت ئىمم چەرخىيە سىپلە نابىمزم، مىمردم ئىمىن ئاشىقىپ چاوپ كىسەۋال و گەردنىپ پېخىال نىسىم ئاشقىپ كىنو و تىملان و بەنىدەن و بىمردم ئەمىيىن ر

от ред от темпения и по темп

اسا الساس المساس المسا

⊞ (Â) ⊞ H 田(田 ♦ 🗐 围錮 ĦĤ 田田 **(**) 田田 HH H 田田田田 **(49)** HÂH Н **—** 囲 田田田田田田 **宝宝 (2018) 田里田 HH**(æ+ 卸 ð囲 田田田

 (-)

مهنــــن مـــن کچـــم. تــــــۆش وهکـــو منــــی
موحـــتاجـی عیلـــم و فــــهن و خونندنـــی
مهجبـــــوری ئیـــش و خزمهتـــکردنی
ههســـته تیکوشـــه تــا خوننـــت گهرمـــه
ســــهرپوش فرنـــده چ وادهی شـــــهرمه

HH + H 田田 画 HIP HIP H H **MANUS MANUS** + **M** ÕD ÔD **H H H H** H

گەرچى دنىدارى لىد خىاكى ئىمىدا ئەفسانەيىد ھىدربە تىدىيا بىق كىورى خاوەن تىدلارو عانىدىد گيانەكىدە! ئەمىما دنى من لىدو دنىد شىتانەيىد بىن ئەوەى ھىچ شىك بەرى، كوژراوى ئەو چاوانەيىد ھەربەتەنيا خۆشەويسىتى شىك ئەبەم، سىت فاتمىد سىدروەتم نىاوى، بىرەى تۆ ئىدو پىدرى ئىاواتمە

丹 H ннн нн H Ŵ 田里 H 田田田 HI HIHIMI ннн ннн 曲曲 HHA 田> + ΗΗ H H H ð H H (田) HH 西

田田 田田 田田田 H सिम्म का सम्मान(मे) Æ **運用 ◇** HH 部部 HERS Ó REEN H 田田田田

() * * * П * ئەت كىچە شىوان هەڭلاھىـــى ئەت كەنىزەت كەژى كويستان نەرم و نيــان به ئاوازى شـمشاٽەكەت به لهروی لیّوه ئالْهکهت ھەستە خۆشيـم بينە فړيـن بۆ ناو گوٽزار چەم و نـــزار -**#**-* * * *

ئەم ھىچ نەوەستياين، ناوەستين لىسـەر قەت رۆيـا دوور ئــەم دچن و ئــەمەت بچن بەرب ئــارمــانــجـا خۆ لى بــن بــاران لى سەر بەرفان باو باگەرل شكەفتــان دىن دلۆپان دىن دلۆپان ب لنگە خاس كاروانى مە دچە بەر ب ئارمانجا خوە

М шшшшш H 田田 H H HHHHH нн ннн ® ∻Ó 田田 田田田 ð Með Með H 通用)用用 圃_ H H 圃) 画 $\tilde{\mathbb{H}}$ H HI OH H

(

)

ئـــەم رۆژى ســــالْى تازەيـــە نــەورۆزە ھاتـــــــەوە
جـــهژنیکی کــــــــــــــــــــــــــــــــــ
چەنىد سال گونىت ھىـوات ئىمـە پىت پەســت بـوو تاكــو پـار
هــەر خـوێنـــۍ لاوەكــان بــوو بــه گوٽــۍ ثاٽــۍ نــەو بههــار
)

*	*						
*				**			
*			<u> </u>	:			
		*					
	□					* * *	

(HH-)	•	قوّناعا دووت
н н ння			
и р и и и и и и и и и и и и и и и и и и и		(HIII)	
			Ш
		:0	لَلِك ، رُلَيْت نَامُه رِوْكَلِهُ
	*		
	3 0		* 🗆
	Ш		
			П
0 00	0	*	
	₩		
	<u>,* 5 </u>		
		*	

(HH₋)

(

HH H

H **海田田田** Н +**(iii**) (iii) HÎN H H 田田田田 風 細田 н внин **Pe ⅢⅢ** ◆ Ó 角田街 (圃 田田 金田田 **О** не нен нене не 田田

دوو: (ليت پؤخطاريفه :

田			⊞Ô+	F	# # # *	H H	HHH		De
						#-			
		□)□							
	-				*	*			
				*				*	
**									
* :									
			*]				
**									
*					**	<u>:</u>			
		1П П	1			пп г		ПП	П

(H H)

(-	[ніні)			
		(-	Ш Н)	قۆناغا سىيىت

ئاخفتن ل سەر پۆرەوا ھۆزانا كوردى دڤى قۆناغيدا د دوو دەمين جودا دايە، ب ڤى رەنگى:

- ثـ) رِپْرِهوا هوْزانا كوردى دناڤبەرا ساٽين (١٩٧٠ ١٩٧٥).
- ب) رِبْرِه وا هوْزانا كوردى دناڤبهرا ساٽين (١٩٧٥ ١٩٩١).

الله المهانديا هؤزانا كوردب دفيت قؤناغيندا

				<u>و</u> گڙڤه:	ليت نامُه إ	الك وا
* *						
					&)	
		* ***				
Ш	■					
				#		
]	
#	#		*			
				*		
* I	掛				*	

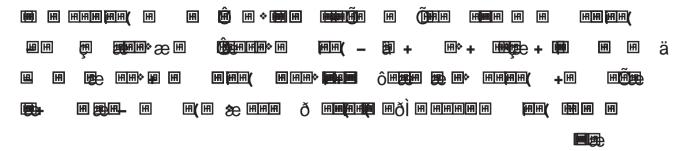
					*	*
* * *	0 0					
					*	
			-	مەلايەتى	ارێيوونا کۆ	ر الله
					•	
						_
					اړێبوونا سي	
				*		
	0 0					□)
	*					
			*		*	

```
H
             پٽتان ئەلنے م .... یا خے بیان شاخے بیان شاخے بین
             لـــهمهــهمـوونـهخشه وباجـــه
             یاخت بیـــن لهم مهیدانــه .... لهم گهراجه
             كــه مرۆڤە وەك ئـــامراز تيايا ھەراجــه
       )
   н нннн
           HHHHH
                  H
                                  田畑田田
                                               HH
                                                   *
             *
                                                   П
             П
                   П
                      П
                              П
                                           П
                                              *
П
     П
             П
П
       **
                                                   *
     ** #
                             П
                                                 П
               П
                    *
        **
                    *
                            HH
                ويستم ثەوە لە زەرپايەك بگەيەنم
                  گەر جۆگەكان نەبن..... ناژى
                      خنكاندمى
                 ويستم ثهوه له بروسکه بگهيهنم
                  گەر ھەورەكان نەبن .....ناژى
                      سوتاندمت
                     تۆكىس _ تۆكىس؟
                   هەتاوپكم بەبت ئاسۆ.....
```

H

HI _

HHH)

			ક 🧆	لبت يؤخسار	∫ :99⊃
m ♦ m m (H		ıðì 🖽 🖽	
	* I				
	*				##
				is .]
		*			
		**			
		*		* *	
				*	
	&				
		#	*		
]		
				#	
		<u>*</u>	l		
			*		
	i i				
₩	11+				

(H - HH) * *

H

3)(1991-19	لِّن (مَقِ	اله إملاً	وردب دنا	مۆزانا ك
на н	囲(興)				
				K	
		₩			
	*	ΕD			
			8		
	*			I	
				*	
	*				
		**			
	1	*			
日 松 松松			*		
	0				
]		
&	<u> </u>				
			ىن بوون.	داريْن شۆرەش	ئـ- ئێکسەر پشک
	ن ژ دوژمنۍ.	ب نەبوور	زا ، لک د را ز	دستانيدا بوور	ب- دناڤ کور
	پ- ئەو ھۆزانڤانێن ل دەرڤەى كوردستانى دژپان.				

نمونهیا هۆزانا بهرهنگاریی دقی هۆزانا (ئهنوهر قادر محهمهد)دا دەردكەڤیت.

خۆ من چەمە زســــتانە نيم، ھەر ھاوين ھات ھەٽپروكيْم ئـــــــەستيْرە نيـــم، شــــــــــەونەبىت نەتوانـــم بفــــرم خـــــــــــۆريش نيم، بەبالەوە لـــە رۆژدا ئاســـمان تەت كەم چۆن كپ ئەبم!

(بۆ ژبەركرننيە)

ئه ق که تـواری سیاسـیی ته حلی قی قرناغی وهنه کـر کـو هرزانا کـوردی به ره ف ره شـبینیی بچیت، به لکی به رده وام هی قی ب پاشـه پرو ژه کا گه ش هه بـوو، ئه قجا هر زان قانین کورد ب چاقه کی هی سـه حا پاشـه پرو ژی دکـرن، ب گه ش بینی قه ئاسـویی رووناهی ل ئاسـمانی کوردسـتانی ددیتـن، (موئهیه د ته یب) کـو د قی ده میدا ب شـیوه زاری کرمانجییا ژووری هـوزان نقیسـییه، هی قیه کا مه زن ب پاشـه رو ژی هه بوو، سـه ری خـو ل به رزو لم و زوریا دو ژمنی نا چه مینیت و ب سـه ر بلنـدی دبی ژیت:

(سبه نهکه گری داین)

سبه دایت

يٽلاڤا من

ژ تاجــــا میـــــرف بلنــدتــــره

داوەتا من.....

ژ ھەمـــى گۆڤەندا خۆشـــترە

بەژنو بالا من

ژبوهارت ب خەملترە

ئەڤجا چـــاوا دىن كەس گرس؟

ســينگى خۆيىن تەمەت دەريا

دى قە قوتى؟

· · · ·

```
پرچــا خـــۆ ياوەكـــە بەفـــرى
    دى قەچرى؟
    نەداپى نە!
    نەكەت نەكەت!
   جــل و بەرگێــت خــۆ رەش بكـــە ى
   دەرگەھــــــت كولكى مەيــــــت خۆش
   H)
*
□ ※
     ***
     ***
  *
*
□
 *
П
```

```
(
   - H )
                 田田
                  مـەلە ھـەۋار
          لــه فرگــه، ژان هه لده نیشــــ،
          پیشےمەرگەت لےت دادەبےوزت
          بــــۆ روبـــارى بــەهـــــارى دەزى
    ) 田
                      ННН Н М
 нн
    H₽≥
          H
                    HH
                            *
          *
                                *
***
                        П
*
                             *
**
           **
                         H
                      )
            (
                              هەلەبچە...
                   ئەحمــەد موختــار و گـــۆران بـــوو
                              ...മചഖ്മമ
                   هەلەبجە...
                   تــاجــــی ســـــــهروەری شــههیدانی
                   كوردســــتان بـــــــــوو
```

HI

			* 													
					Į	<u>*</u>										
			*	*											*	
				*					1			l				
			EΠ		*		\blacksquare	FI				*		*]	
											*					
Ш]			
								*				#	:			
		[**] []			-	*			
					*								П			
									0	П						*
		*								#						
								H								
				وێښێ	يته شر	:ەچا	ביט כ	، وەف	a		ک					
				٠ ون	مزبازم	، سـ	رگۆرى	ســــــــــــــــــــــــــــــــــــــ	<u>ğ</u>		ب					
							•	ه گوٽ								
								Ja	ر سب	مگە	נֿג					
				ن	ے مــ	اتــــــــــــــــــــــــــــــــــــ	ـه ولا	ك بيّـــ	دێ؎	٥٥م	9					
								:	ِسٽ	۾ بپر	لێ					
				9 ون	مزبازم		ــۆرى	انٽ گ	9—	•	ک					
									:}	٥ڵێۮ	ב					
									ومرا	jga ²	3					
				ٽـــــــــــــــــــــــــــــــــــــ	ۆگەي	رجــر	ja	ارت ه		ه که	zJ					
				وتت	ِ مزگه	رمه	ئۆت ر	saw ja	ша		J					

```
( - H)
```

لــــهسەر گابـــەردى ھەر شـــاخى لـــــهسەر درەختى ھـــــەر باخـــــى لەم ولاتە:

()

99

		af Iraiàar) * Pa		an) lânan
	8(12002)		مطلًا) و (طلعُه	A makes
E ÕE Œ	н өн өн өн			
		₩		
				\$
) jii
			*	
	松			
***		П		
		П		
			الله الله الله الله الله الله الله الله	طرقها إوخنا

		الله : إوخلها ر
		l
	I	

ike in		
	Ш	
* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *		
6 8		
	&	
* IIIII		
Г		
		*
		**
		绘

گرنگترین بنهما وپیقهرین رهخنهیا کلاسیکیا نوی پیکهاتی بوون ژ:

۱- گرنگی دان ب ئەقل وژیری، دویرکەفتن ژ ھەست و سىۆزان و دەربپینا كەسى.

۲- پیتهدان ب تاما دروست.

٣- گرنگيدان ب بهايين مروقايهتيين گشتي.

پشتی (پیبازا کلاسیکی) ریبازه کا دی ل ئهوروپا سهرهلدا ئه و ژی (پیبازا رومانتیکی) یه، وئه قی پیبازی هه می پیقه رین په وخنه یی یین ریبازا کلاسیکی ئیکسه ر په تکرن، ب وی پاده ی ئه مد دشیین بیزین نهگه رین پیقه رین په وخنه یا کلاسیکی به روشاژی بکه ین دی پیقه رین په خنه یا رومانتیکی که قنه به رده ستی مه.

ب قى چەندى ديارترىن پىقەرىن رەخنەيا رىبازا رۆمانتىكى پىكھاتىنە ژ:

۱- پیتهدان ب ههست و سنوزین کهسی، ودویر کهفتن ژ ئهقلی.

۲- گرنگیدان ب بهایین کهسی کو ل دهف تاکه کهسی دگرنگن.

لدویـ ق قی دیتنی نقیسـهرهکی روّمانتیکی فهرهنسـی کـو (ئهلفریـد دی موسـی) یـه دبیّژیـت: ئـهو تشـتی گرنـگ لـده من ئـهوه کو ئـهز گوهـ نهدهمه ئهقلـی، لـی ددهمهکیدا (بوالـو) کـو رهخنهگرهکی کلاسـیکی بـوو گوتییه: ههردهم لدویـ دهنگی ئهقلـی ههره، و ژ ویـری ئیکهتییا بهرههمیّـن خـق بدهسـتقهبینه.

دیارترین رهخنهگرین ریبازا رومانتیکی (مهدام دی ستال) و (سانت بیف) بوون، بوون، بوونا دی ستالی ئهقهیه کو دهقی ئهدهبی رهنگ قهدانا ژیانا جقاکی و رهوشت و تیتالین جقاکی یه، لی بوچوونا سانت بیقی ئهقهیه کو: دهقی ئهدهبی رهنگقهدانا ههست و سنوزا نقیسهرییه، ههر ژبهر هندی دقیت رهخنه ژی رووناهیی بیخیته سهر دهروونی نقیسهری و دلی وی بو مه روون بکهت.

دیاره پیقهریّن رهخنهییّن ریّبازا روّمانتیکی بو هوّزانا (لیریکی) دگونجاینه کو بهرههمی وی خودی و دکهسی بوون، بهروقاژی بهرههمی کلاسیکیان کو تراژیدی و کوّمیدی بوون و بابهتی بوون، پشتی ریّبازا روّمانتیکی کوّمهکا ریّبازیّن دی ییّن ئهدهبی سهرهلدان وهک ریّبازا (پیالیزمی و پرناسی و هیّماگهری و فوّرمالیزمی وهتید)، دگهل ئهقان پیبازیّن ئهدهبی چهند پیبازهکیّن پهخنهیی ژی پهیدابوون و ییّن ژههمیان گرنکتر (پیبازا شیکارا دهروونی و پیبازا مارکسی و پیبازا شیوهگهرایی یان بنیاتگهری) بوون. برگشتی پهخنه یا نهدهبی ئهوروپی ل سهدی نوزدیدا ئهو بوّچوون ل سهر زال دبیت کو دقیّت پیقهریّن پهخنه یی د بابهتی بن، و نهمینیته دچارچوقیّ دیتنا کهستوکی یا رهخنه هی د بابهتی بن، و نهمینیته دچارچوقیّ دیتنا کهستوکی

دوو: رەخلەيا رۆزمەللا

HH HH ĦĦ ÌШШ ннн д \blacksquare H 国金田 理理 田田 H 田田田 **囲 魔(a晒+** MARY H HH 田 田田 HH H HIMH Ó LE + H

روخلها لمدويت كوردى،

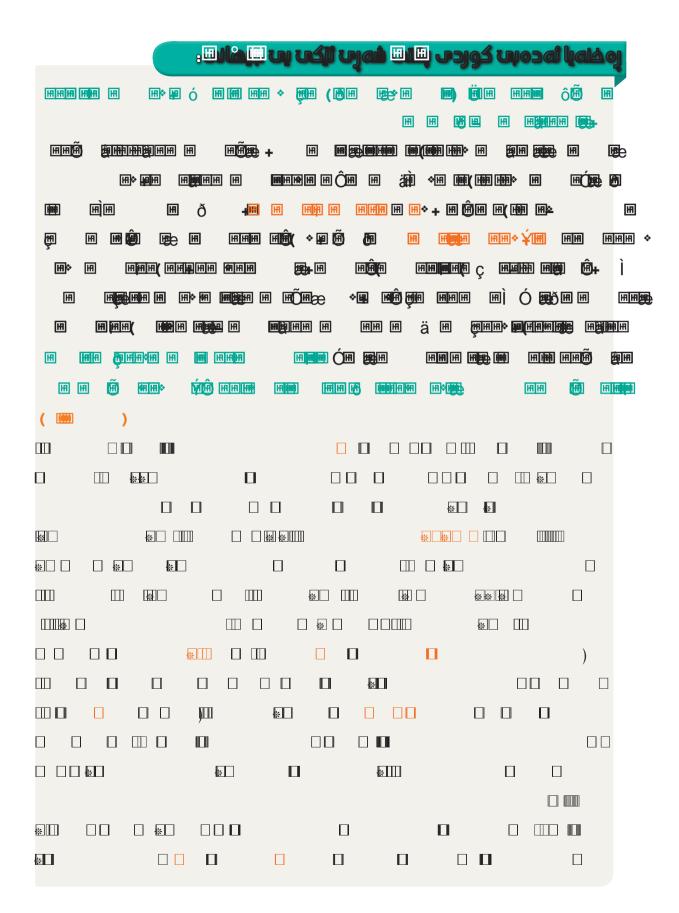
	0	
₩ □		

هَوْزَانْفَانَلُن كُورِد و هَنْدُولًا بِوْجُووْنَلُن بِهِ خُلُهُ بِنَانًا:	
шин ш ш ш ш ш ш ш ш ш ш ш ш ш ш ш ш ш ш	
шин шерен не пред не	нини æ
шин шин шарыны шыны рашы ш барыны ш шарын ш (**	♦ + ⊞
	1
н фила на	利用(—
О́н Мара на	
ئەحــسەن ژ قــى نەزمــى لـەتــيف چەنــدى ســقك ھاتــى خەفيـــف	
مەحبوب بـــدەستىن خـوت شـەريف نــەقدت مــە مووھـرو سـككـــــەدا	
ئەحســەنژڤە وەســـفەن رەڧيــع ئەشـــكال وئـــەوزاعيْن بـــەديــــع	
تـــــــــــــــــــــــــــــــــــــ	
()	
ини ин <u>Он</u> (Фин + ветини ин ини и ини и и и и и и и и и и и	
数	
لى ھىقى دكــەم ژمـوسـتەعىدان حــەرفـان نــەگرن ل موسـتەفىـــــدان	
ئەڤ نامــەئەگــەرخـراپە گــەرقــنج كێشايە مە دگەل وى دوو سەد رەنــج	
نـەوبـارەيى تىفلى نـەورەســــيــدە ھەر چــەنــد نـەھن قــەوى گوزيـــدە	
لۍ مــن ژړوزان نــهکر تــهمـــه تــوع مــانـهنـدۍ دزان بکـــهن تــه تـــوع	
()	

ئـەت خامــه تــەژى گەلــەك درێژكــر ئــەڤ نامــه بەســه تــه پـــــ قرێژكــر
هەرچەنىدە كىملام شىوبھى دوړىيەت بىت قىمدر دىيىت دە ماكىو پىرىت
(
用 医皮肤 医水子 人名 医皮肤 医 医 医 医 医 医 医 医 医 医 医 医 医 医 医 医 医 医
штый ш ш ш ш ш ш ш ш ш ш ф ш ш ф ф ш ш ш ф ф ш
کــەس بــە ئەلفــازم نەٽـــــــ خۆكوردىيــــە خـــــــــ كردىيــــــــــــــــــــــــــــــــــــ
هـــــــــــــــــــــــــــــــــــــ

				1111		
			₩			
			ła III		*	1
				* #		
	*				<u>k</u>	*
]
	مدا دەكا	حیکمــــــــــــــــــــــــــــــــــــ	، قووەتــــ	جــەب بــە	نالـــی عه.	
(بچـــوك ب	ےزں کےم و	ورہ بــه لهف	، زۆرو گـــە	مهعنایــــــ	
H		 •				1
]			
		,				
		&				
			*			
	معشــوق	ر تالیــب و ه	:يــم بەرابــە	ئیمتیحانــا د	ــــــــــــــــــــــــــــــــــــــ	J
	ـــق بازانــــا	ے تیپ عیش	نــەر ھاتــن ا	ســـتهـ و	کەمــەر بەر	S
	و کـــوردۍ	ايـــــــ ســــالم و	نـــوی لــه ا	لـــ و مه ش	ميــــــــــــــــــــــــــــــــــــ	J
	ــه مهولانا	کا جوبــوون ا	ے رگھرمی تے	ـــەت ھونــ	ــه هەنگام	J
	-	، مەركەبىت ە				
		ر . ــوارۍ بـــوون ل				
			,	.,		
()					

П П * # شــهییهت جوّلًا که رازت نهبت بهســهر درت خـــــوْت مەڭيــن فەســـاحەتى كــــوردى بە فارســــى نــــاگا ئەڭيى ھەمـــووى ھــەزەيـــانە خــــوا بـــــەلاى ليدا به شـــاهــ رەوايــــه دەزانــــن سككەٽكـــه رەوا 節風田 曲 田海田田田 HHA H **B**e ΗĤ **冷菌** + H 田田田田田 H mmm ì 2 圃 删》 田田 Онныйн нн 田田田(田) 田田(田田 **JEMEN** 田 興興 + 田田田 **HIHHH**


```
( )
```

			8		
	**				
##	*		П		
				i i	
					I
		*			
				**	
			*		
		* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *		1))
	- -				
	* *		*		
]	#	
()					
₩) ♦ ₩ ♦	+ # # #		н 🙀 н	H ŠH	ð
HHHW III ÓH			н н им		
н би)Ü AAA III	♦ Йн+(н н н н н	н н Анн	H + H H	
	н ўн н	нини + д		* + H M	ð e h He
			ннян р	田	
HHHHHHH +	нн нан	m> m pp m	ўш⋄ шшшш	<u>н(шнинн</u> (
н н	ô m+ m	♦ ₽ □	*		
			*	*	
			:		
		<u>(a. a. □</u>			
		*			*
	<u> </u>				
()					

```
- 🗆
( )
```

			الن:	<u> ښورن په خا</u>
		HH → ★ HH	M M	H HHH+H)
			<u>_ Ãнн</u>	M
HHHHHHH	ð *Ó 🐧 *🖻 æ			
				
			*	

"

لقِهِ لَهُ لَا لِنَّ الْحُوْلُالِيُّ:

ڛۅڔٷؚ۩ڗڡڶۅڔۅٚٷڟٷۼڟڒڷ۪ڛۅڛ**ۺۅ؈۩ۺٷٷ**؈ٷ؈۬ڟ؈ڰۊٷۼٮ ڛۅڹٷ**ڝٷ**ؽڽۺۅ**ٷڛ**ۅٚڮڛٷٮٷڛ**ۊڛٷٷٷٷ**ۿؠ

ۅڔۅۅۅٚٮٮٮ**ٚۯۯۅڔۅ**؈؈ڡۅڡۅٷڔ؈ۅڔڛ**؈ڔڛ؈ۅڔڛ؈ۅڔ؈ۅٷ؞**ۅۅٷۅ؞ٷۅ ۩۩ۅٮٮ؈ٷڽۅڶؠۅ**۩ٷۄٷ؈ٷ۩ٷٷٷٷ۩ٷٷٷٷ؈ٷٷٷ؞؞۩ٷ**ڎڰٷٷڡ

سِوْرَيْن گوْتارى:

ۅۅۅ**ؚ**ۛۜۛۛۅۅۅ**ڰ**ۅٚڗٮٚٮٚٮٚ**ڛٛڗۯڹ؈ڰڔٚۅٷۅۅٷ**ڔڛٮٮڛ**ڛۅٷٷڷٷٷٷۑٮٮٮٮٚڡڵڰڕڗۿۅڮڛٷٷڮ؈ۅٛڡ؈ ٷڰٷٷٷڽڛڟٷٷٷٷٷٷٷٷٷٷڮۯڛٷڛڔۉڡڶۻۏڎٷۺٮ؈؈ٷڡڰ**

ENDED OF LONG OF LONG

: (-)	قۇناغا ئىكىت
-----	---	---	--------------

oğg u	Ď IJ ŎijijijŎ	پٽٽٽ	٩		ۅٚڔڔڔٷ	چارون و سندالو	சுத்தி	i de la	Wiğill gig	9019
		* * * *	*							
				#						
						**				

H					HH [ннн 률	унны С	5 用用	(
				:		Π			
*			#]	
)
			3						
		*			*				
	П					*]	
		] [			,)
		8	ت قۇناغۇدا	فِارِت دف	احیان گر	ر الله المع	گرهانرین		
						*			
				*					
*									
		**					# _]	
*						*			
] []	
							*		
			(600) H	HH	H (M)				
ρa	ده باخیک، ئ	وو، ړووم کـر	ستى لانەداب	مردەت دە	جیهان پ	و، هیشتا	ب هیان بو	((بەرى	
		سـت لـه مليا							
		ەر ژنـر پيانــە ى							
		رو رہ ں گەشاوە، ئى							
_		ں خــۆت و د		_	_	_		_	
		، ســـهرلێوٮ گــ					•		
<i>1</i> 09	وں ہجوات		و مورست	د لوپات س	والمرات				
,	,					.((، ل <u>ێ</u> کــهوت	حـهواد	
(,								

								: (H	HI_)			٣	J-005	امًا د	ڡٞۅٞڶٳ			
	ي اما	kolu	ا شاراها ا	.	<u>ت</u> اد الم	i ⊹ (ii	a lo .	- III	♦ ⊞		<u></u>		ннн	اسا		田神田				R L	
	<u>[mjn</u>	<u>. Marian</u>		<u>m</u> m	<u>ш</u> 1 м	y ∀ (E	" " +		~							HH TIM GATH		•		e	
	H	ī	HAIH		PÂ	T IIII	нян			н н			HE THE		囲	Ж ІН Ж		H	_		
			— H H A	•					→	Õ								<u></u> (на) на на]	Hè	ı
	網	H	A HA	на		用田	H	A A		•	A HA H		13	ÔШ	· HIHI		H	A H	H	H	
		[H	HHH	3	H	(#) [#]		Н	H (H	⊞≥		## #		<u> </u>	+	н н н			ΗΗ
*	*]																
	*	k	ŧ		*]]			÷									
			*								##										
						J					*						**]		
Г				_							_						_	7			
																		_			
_				Ĺ				Ш	L	<u> </u>	J				\blacksquare						
							اعا							[
									مُن ق	່າວພ			أعام	يام الله		ارشر					
**	<u>.</u>								مُن ق	is to							3				
**			_					وْناغا		່າວພ			أعام		ين ل						
	· []		₩		*]	lėli	مُن ق	is to					پن آ						
	· []		₩		*]	lėli					أعام		ين ل						
	推 □				接口]				JUĞ	ان گ									
	推 □]		接口]				yv ğ	ان گ									
]		*]				yv ğ	ان گ									
]		*]				yv ğ	ان گ									
]		*						yv ğ	<u> </u>									

٥- دڤئ قوناغئ ژيدا گهلهک گوتار ژ زمانين بيانى دههمى بياڤين ئهدهبى و رووناكبيريدا بۆ زمانى كوردى هاتنه وهرگيران.

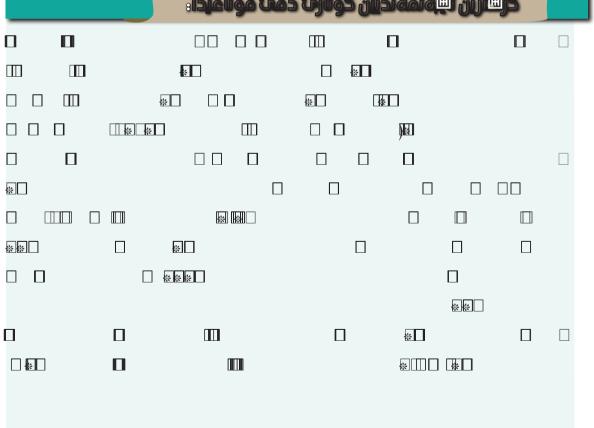
نمونهیا گوتارهکا قی قوناغی کو ب خامهیی (رهمزی قهزان) هاتییه نقیسین ول سالا (۱۹۹۷) و دژمارهیا (۲۹) ی روژنامه (برایی)دا بهلاقهکرییه و نقیسییه:

(بۆ خواندنييه)

قَوْنَاعًا سَيِّيتُ 💎 سَـالْيْن (١٩٧٠-١٩٩١)ز

بیّگومان ئه ق رویی گه شی به ره ق پیّش چوونا گرتاری هه تا سالا (۱۹۷۶)ی قه کیشا، لی خوّپانا شوره شی و هه لبوونا چرایی شوره شی ل سالا (۱۹۷۵)و چه ند ساله کیّن دویقدا، وی رویدانی بو خوّ هنده ک جوّره ئاسته نگ ل به رسینگی ئه ده بی کوردی ب گشتی و هونه ری گوتاری دروستکرن، ب تایبه تی ل ده می راگه هاندنا کوردی دوان چه ند سالاندا ئه و رویی گه شی به ری نوکه هه ی نه ما و که فتییه ژیر فشاریقه.

_		_		~					_~_	_			
		♦ III	~			H		-		囲(HA HARA		
H	HI.	H H			ð⊞\$	+	H H			H H	A H	冊_	H
		HH	田田(H H	Ħ ô	♦ HIÞ ¥		HI+	HHHH	ÔШ		M) (
			П										
	*												
											*)	
		1									*		
						ı	*				[
			\blacksquare		*		⊹ .*		*				
				8	وناغزد	دفت	گۆتارت	نديان	و الله	رشار	3		

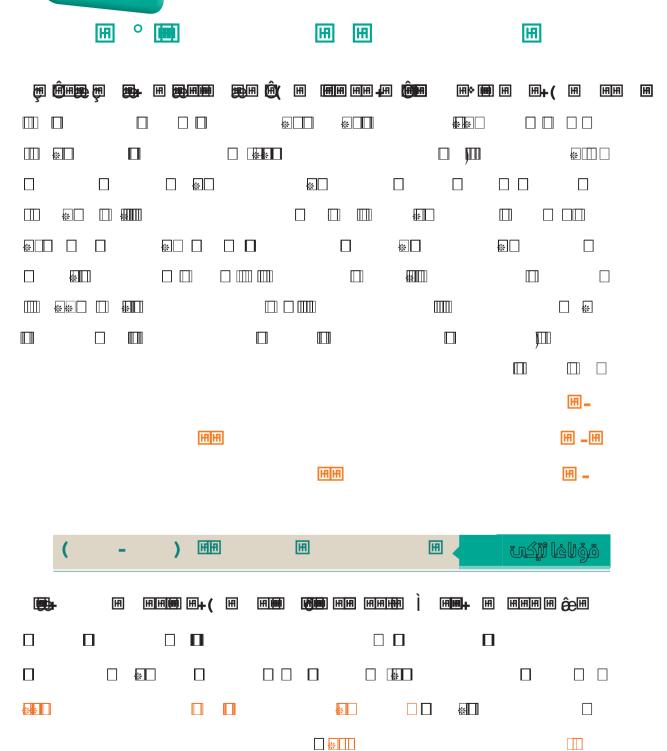

1940

((ئەدەبـــا كــــوردى ژســــترانا زمانـــىئ كورديڤـــه دەســـتپێكريە. لـــىئ مخابـــن نەھاتييە نفيســـاندن....ئەز ڤــــىئ ديێــــژم چكۆ بێگومــــان ئەگەر ســـترانەك تەنىئ ژى بــــەرى چەند هزار ســـالەكا بھاتا نفيســـاندن مەو بيانيا ژى دىخ بگۆتـــا ژهنگىخ قە پەيــــدا بوويە. قێجا گەرەكە باشـــتر بھێتە زانين كو ســـترانا كوردى شــــعرە، ســـەر ھاتييە، چيرۆكە، پەســـنه، پێزگرتنــــه، بيروباوەرە، شـــيرەتە، ئەڤينە، ئۆل و ئايينە، كورت و كرمانجى شـــين و شـــادى وفەلســــەفا ژينـــا مىللەتىخ مەيــــه.....)).

)

وەرزى دووى

						_
	- 🔲 🟭					
					K	l
					*	
		• •				
######################################		##			*	器
		*)III
	※					
	[
	[* *
	*				**	
		*	#			*
			*			
			******]		*

					80	رۆكار		انت حارٍ	و زما	کارک	ŝaj		
ÌH		D H		ÂHP	Шì	нн		A HA H	A HA	ШÕ	Hð	H	ннн
	**		П					Ш					
		* *]] .	*			*			
]										
					* *		* * *						
]		*	
*]		*								
				•	* *				#:				
	*]	**						
				*									
	**					*							
			*	* *				*		*			
		* 🔲 🗌									*]	

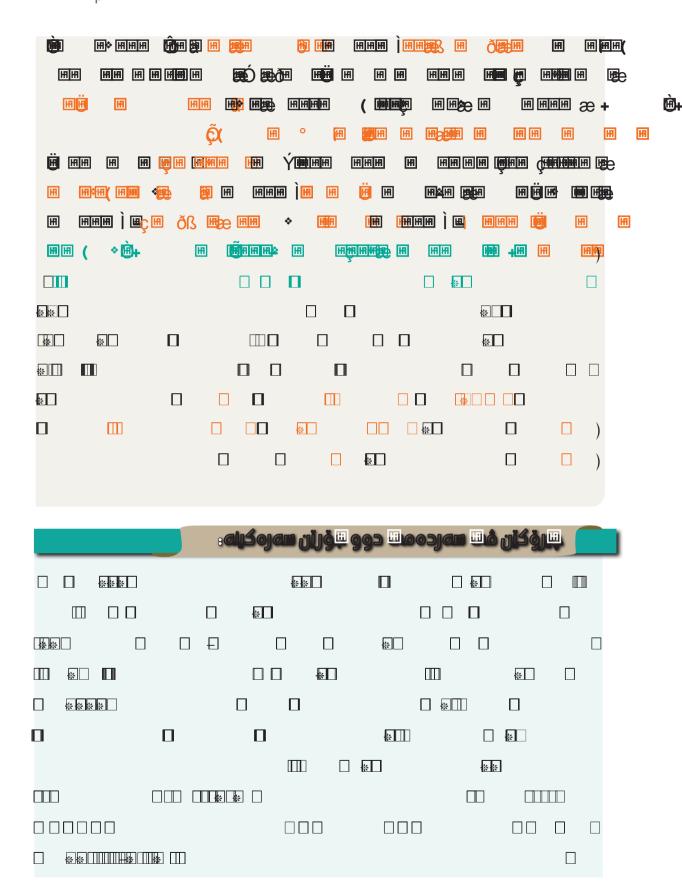
		1 <u> </u>	ردا (🕮)	فارا هاوا	، دگوا	ا کوردر	الله الله
	*					*	
1							
					**]	
· & · S							
· É				* * *			
			*				

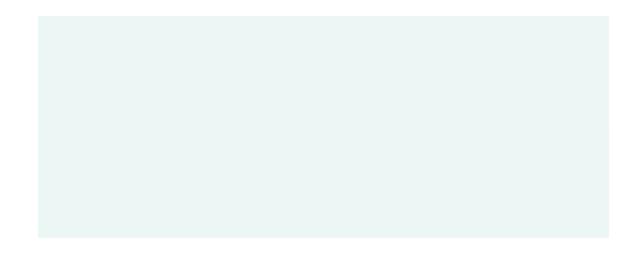
THE REAL PROPERTY. H 田田田 田田 伊田 HH 圖 Ë 囲 H H HHH H **伊姆**-H H H 田角 ĦĦ HH H HHH H 田圃

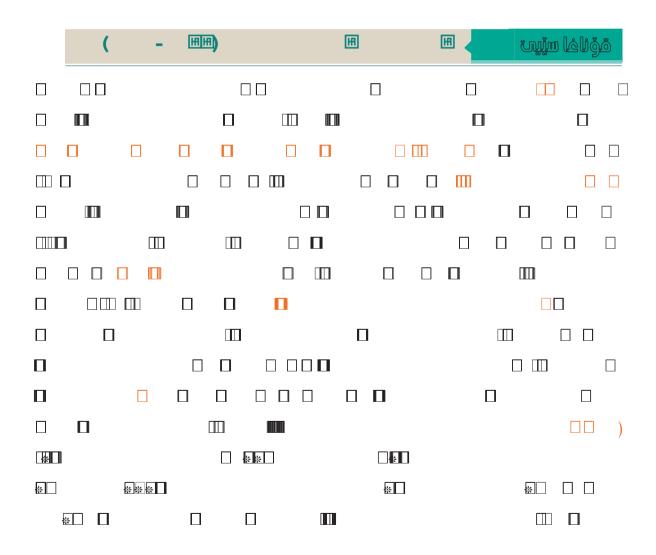
قَوْنَاغًا دووت - الله ا

Ĥm(æ∰ ð⊞ 田田+ 御田街 H H HHÂHHM 舞網 田田 **田理 (49)** H H **№ Ш+ ШШ**ШШ ŎСШ ♦ Ã ● ◆ 田 H 細田 田田田田 MA Á HAN H H H ш **би**ш шб

فِكَا كُورِدِب دِ كُوْفَارا شَهِ فَعَقْدا (١٩٥٨) ðe ende d + HIH HIH H HH H HHH H П П * П П П * П

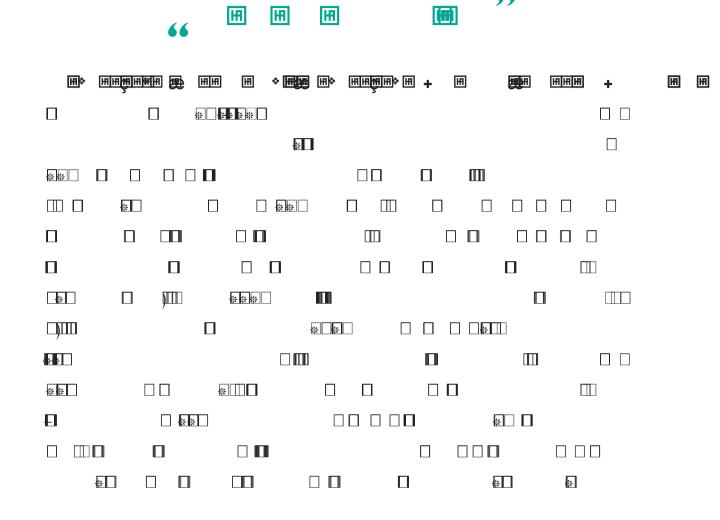

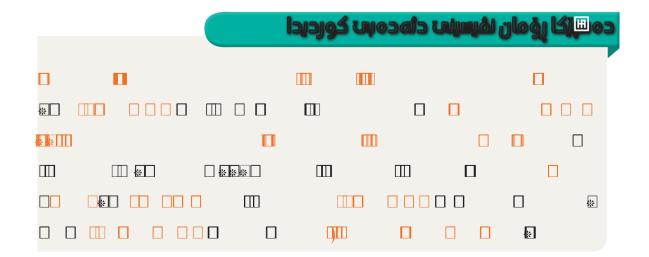

	**	*	*			*		
			Į.	$oldsymbol{\Pi}$			[
* *								
	*				*			
**	*	***						
)
		*		* * *				
]
	*							
					*			
				: E				
	* *					*	*	
					* 6			
			**					
				*	-	\$ I		
* 4								
**	*						₩	

	**	*	\$\frac{\lambda_{1}^{1}}{2\lambda}\right\ri
			□ □ **)

نقیسه رهکین دی یین کوردین سوقیت دهست دایه نقیسینا روّمانی ژوان (حاجی جندی) کو روّمانا (ههواری) و (بههار هات) نقیسین، (عهلی عبدولرحمان) روّمانین (خاتی خانم) و (گوندی میرخاسا) نقیسین، ئه قد روّمانین ناقبری کارتیکرنه کا وهسا نهبوو ل سهر رهوشا گهشه کرنا روّمانی دناق کوردستانیدا، چنکو هه تا درهنگ ژی نهگه هشت بوونه پارچه یین دی یین کوردستانی، نقیسه ریّن کورد دناق پارچه ییّن کوردستانیدا نه قد روّمانه نه خواندینه و نه دیتینه.

- ئـه ڤ رۆمانـه ب زارى كرمانجىيا سـهرى ب رىنقىسـا پيتىن لاتىنى هاتىنه نقىسـين، زمانـى نقىسـينى گەلەكـى سـادە و زەلالە.
 - بیروباوهرین سوشیالیزمی ب سهر پویدانا زالبوویه.
- شیوهیی روّمانان قه گیرانه وه کو داستان و چیروّکین فولکلوّری، چنکو بناغی نقیسینا روّمانان داستان و ئه فسانه و حیکایه تا فولکلوّری کوردییه، دویرن ژ ته کنیکا نوی و هه قههرخ.

قۆناغا جێگربوونٮ

ل کوردستانی ههروهکی بهری نوکه مه ئاماژه پی دای ههتا سائین دوماهیی ژ سهدی بیستی هیچ روّمانه ب زمانی کوردی نههاتییه نقیسین، لی ددویقدا دوو بزاقین بهرچاق و دیار ههنه کو دشینین بکهینه بناغی دانانا روّمانا کوردی. ئهگهر د ههر بیاقهکیدا تهماشه بکهین، نهشینین ب دهست پیشخهریهکا مهزن نهدانین ئهو ژی روّمانا بیاقهکیدا تهماشه بکهین، نهشینین ب دهست پیشخهریهکا مهزن نه دانین ئه و ژی روّمانا (پیشمهرگه) یا (برایم ئهحمهد)ی نه، ل سالا (۱۹۲۰) ز روّمانا (پیشمهرگه) یا رهحیمی قازی ل بهغدا هاتییه چاپکرن، رویدانین قی روّمانی دهربارهی سهردهمی دامهزراندنا (کومارا کوردستانی) ل مههابادی ل دهوروبهرین دهربارهی سهردهمی دامهزراندنا (کومارا کوردستانی) ل مههابادی ل دهوروبهرین بهدالا (۱۹۶۱) ز نه، چنکو نقیسهری ب خو پشکداری درویداناندا کرییه ودناف جهرگی رویدانان دا بوویه، ژبهر هندی بهحسی خهباتا کوردان د وان سالاندا دکهت، و رویدانان تیکهلی چهند کیشهیهکین دی دکهت ب تایبهتی کیشهیا جوتیاران دگهل دهرهبهگاندا.

ل بهغدا هاتییه چاپکرن نقیسه ب خو دبیژیت کو ل سالا (۱۹۵۸ز) نقیسییه لی ژبه بنوونا دهلیقه کا گونجای نهشیا ل دهمی ویدا چاپبکهت ئهقی پومانی پتر ژ (پومانا پیشهه کونکه) دهنگ قهدایه ل روژنامه و گوقارین وی دهمی کومه کا گوتار و قه کولین ل سهر هاتینه به لاقه کرن، پیدقییه ئاماژه ب وی ژی بهیته کرن کو ل سالا (۱۹۷۸)ز رومانا (کهلها دمدم) یا عهره بی شهموی ژلایی شوکر مسته فا ژ دیالیکتا کرمانجییا ژووری هاتییه قهگوهاستن بو سهر دیالیکتا کرمانجییا خواری. زمانی نقیسینا پومانین کوردی دقی قوناغیدا زمانه کی بی وینهیه و زه لاله کو خوانده قانی بو خو نوانده قانی بو مانونی خواری اهاتینه خوانده قانی بو خواری دیاره و رویدان دخومالینه ژناق جهرگی جقاکی کورده واریدا هاتینه و هرگرتن، شیوازی نقیسینی پتر قهگی پانه و دویره ژ تهکنیکا هه ق چهرخ ههروه سا دویره ژ مثر و ئالوزیی.

قۆناغا گەشەكرنى

ئەق قۆناغـه ل سالنىن ھەشىتيان ژ سـهدى بىسـتى دەسـت پـى دكـەت كـو دوو دياردەيىن ئاشـكرا دھينـه ديتـن:

- ۱) هرهارا روهانین خومالی ب زمانی کوردی هاتینه نقیسین ل چاف قوناغین بهری نوکه پتر دهینه دیتن.
- ۲) هژمارا روّمانین وهرگیرای ژ زمانین بیانی ب رهنگه کی بهرچاف زیده دبن.
 ئه دو دیارده یه دقی سهردهمیدا دو دیاردهیین دلخوشکه ربوون دا ببنه ریخوشکه ربق گهشه کرنا روّمانی دزمانی کوردیدا، چنک بهری نهق هژمارا روّمانین کوردیدا، چنک بهری نهق هرمارا روّمانین کوردیدا نه دبوون، بو نمونه:
 ۱- حسین عارفی دسالین هه شتیاندا ههردوو روّمانین (شار و ئهندیشه ی مروّقیک) چاپکرن.
 - ۲- عەزىزى مەلا رەش (كويخا سيوى و غەوارە) چاپكرن.
 - ٣- خەسرەو جاف (كوردەرە و ھيچ) چاپكرن.
 - ٤- عبدوللا سهراج (ههلكشان بهرهو لووتكه) چاپكر.
 - ٥- دكتور نافع ئاكرەيى (بوھڙين) چاپكر.
 - ٦-محهمه د موکری ل چیای دویر ژ زیره قانیا حکومه تی روّمانین (سهگوهر و توّله و ههرهس)چایکرن.

خواستن ژلایی دهرکهفتنا ئیک ژ دوو بنه پهتین بنیات (بنچینه) دبیته دوو جوّر:

ئه و خواستنه یه کو ژ دوو بنه پهتین بنیات یین لیکچواندنی تنی (لهوچوو) بهیت و (لیچوو) هاتبیته لادان. نمونه:

هەرچەند گوٽل سيس ئەبىت بگرين ئـــاٽتونى دار ئــــەرژىت بگريـــــــــن (گۆران)

خواستن د پهیشا (ئاڵتون)دایه ژبهر پهیشا (دار)، ئهم دزانینن مهبهست ب پهیشا (ئاڵتون) ئالتونی راسته قینه ئانکو زیر نینه ، بهلگی زهره، ئانکو گورانی بهلگی زهر ب زیری وهکهه ف کرییه، بهلگی زهر (لیچوو)یه، ئاڵتون (لهوچوویه)یه. ژ ئه شان هه ددووان (لیچوو-بهلگی زهر) هاتییه لادان و ب تنی (لهوچوو-ئاڵتون)هاتییه به حسکرن . ئه ف جوری خواستنی کو (لهوچوو)هات بیت و (لیچوو) هاتییه لادان د بیژنی (خواستنا ئاشکرا) .

ئه و خواستنه یه کو ژ دوو بنه پهتن بنیات ینن لیکچواندنی تنی (لیچو) بهیت و (لهوچو) هاتبیته لادان.

تــا نهگریــا ئاســمان و تــهم ولاتــــ دانهگـــرت گـــون چهمهن ئارا نهبـــوو، ههم لاّوت غونچـــه وا نهبوو (ناله)

(چەمەن ئارا؛ خەملىنەرىت چىمەنىت ، وانەبوو؛ نەھاتە قەكرن)

دنیقا ئیکیدا خواستن د (تانهگریا ئاسمان) دایه ژبهر پهیقا (نهگریا) ، دزانین (ئاسمان) بر (مروقی) هاتییه وهکهه قکرن. ئاسمان (لیچوو) یه ، مروّق (لهوچوو) یه دقیره دا بتنی (لیچوو – ئاسمان) هاتییه و (لهوچوو – مروّق) هاتییه لادان ، وهند هه یه کو (گریانا) مروّقی هاتییه دان بو (ئاسمان) ی کو نیشانه یا خواستنی یه . دنیقا دوویدا، خواستن د (لیّوی غونچه وانه بوو) دایه ژبهر پهیقا (لیّو) ، دزانین (غونچه) ب (مروّق) ی وهکهه قکرییه، غونچه (لیّچوو) یه . دقیره دا بتنی (لیّچوو – غونچه) هاتییه و (لهوچوو – مروّق) کرییه، غونچه (لیّوی) نیشانه یا خواستنی یه .

راهـێنـان

ژ ئەڤان دێرێن ھۆزانان خواستنێ بينەدەر وبنچينەيێ وێ روون بڪه و جۆرێ وێ دياربڪه:

۰- ئــــه ڵین ســــال دوانـــــــــزه مـــــانــگـــــــــه مــــــن مـــــانگـــم دی چــــــــــوارده ســـــــاله (پیرهمیّرد)

دژى ئۆك (ھەڤدۇى)

چوار

دوو پهیـ ف د ژو بهرو قاری ئیک بن. وهکو: (مهزن و بچویک، خوش و نهخوش، مرن و ژیان، بهیز و بیهین.) نمونه:

ا ئەقان پەيقان دا ھەيە:	، ئێك دناڤبەرا	دئەۋىت دۆرا ھۆزانىدا دزى
<u>ژ</u> يان	X	مردن
زیان	X	قازانج
نەكەي	X	ئەكەي

جۆرێن دژۍ ئێکٮێ

ئه و پهیقین دری ئیک ههر ئینک روان روهگهزهکی سهربهخویه، و درامانا خودا هه قدر و بهروقاری ئیکن وهکو (خهنده و گریان، تال و شرین، هاتن و چوون، . . هند)نمونه:

ا ئەۋەنە:	دێرا هوزانێد	دژى ئێكا ئەرى دڤىن د
تاریکی	X	<u> روناکی</u>
بەرزى	X	نزمى
تاڵي	X	خۆشىي

ئەو پەيقىن درى ئىك ب نەرى كرنى يىن بووينە ھەقدر، وەكو:

مەرد × نامەرد، خۆش × نەخۆش، بهيز × بيهيز

نمونه:

ئەت كوردى جەفا دىدە بەسە قەيدى ئەسارەت نادان بە كوتـــەك حـــــالات دەبىن، <u>دانا</u> ئىشــارەت

(قانیم)

دری ئیک دناقبه را پهیقین (دانا × نادان) دا ههیه، ههردوو پهیڤ ژ ئیک پهگهزن، لی ب نهری کرنی بووینه هه قدر.

راهـێنـان

دئەڤان دێرێن ھۆزانێدا چ دژى ئێك ھەبيت بينە دەرێ، و جۆرێ وێ دياربكە:

(هێمن)

(حاجہ)

(سالم)

٤- نێرگــزێن شـــهنگ و مــــهســتن چـــهپ و ڕاســــت
 ســـاقـــیان جـــام و دهســـتن چـــهپ و ڕاســــــت

(جزیرت)

0- لـــه گـــريهــ زۆرى مـــن و خـــهندەت كـــــهمى تۆ هــــــــــهمــــوو دنيــــا بووەتـــــه شـــــين و پۆپۆ

(رەمزى)

(مەدھۆش)

جـوانيت بايس

ئـهوه دیاردهیهکـێ هۆیهکـێ دروسـت و راسـتهقینه ههبیت، لێ ئـهڤ هۆیه بهینـه لادان، بۆ جوانکـرن و خهملاندنـا هۆزانـێ هۆیهکـێ دی یـێ هونهرمهندانه بـۆ بهیته دروسـتکرن کو زۆر دویـر بیت ژ هۆیێ دروسـت وراسـتهقینه.

نمونه:

مانگٹ بـــهجێماو له ســـهفــهرٹ شــهو زەردە لــه تــرسٹ قاســـپه قاســـپٹ کــهو (گۆران)

زەربوونا ھەيقى ل بەرى سىپىدى دىاردەيەكا سروشىتىيە ، لىن ھۆزانقانى ھۆيەكى دى بۆ دروسىتكرىيە ، ودبىرىت ھەيق ر ترسىن دەنگى قەپ قەپا كەوى رەنگى وى زەربوويە .

راهـێنـان

د ئەڤان دێرێن ھۆزانێدا جوانيى بايسىێ بينەدەرێ، و ھۆيێ جوانێ دروستڪري روونبڪه:

> ا- له خــهوفَ تهلعهت، رِوْژ ههروهکو شــێت بـــه رووزوردی هـــه لات و کـــهوتــــه کێوان

(نالب)

(دیلان)

(خانب)

٤- لــــه ليوار حـــــه وزا گـــو لاله و به يــــــونســــــاوان، ئـــه لــــه رزن، لـــه تـــاو نقووم بوون

(گۆران)

0- پـــه نــــه گــــو لانــــه له ترســـی چنـــور نـــاو جــــهرگۍ ســــوتا و ړهش هــــه نگه پاوه

(دیلان)

7- خوینی پاکی لاوی کوردانه پژاوه کیو و کــــهژ بۆیـه وا ئیسـتاکه سووره، رەنگی گوٽناری ههـیه!!

(ئەحمەد موختار جاف)

تن هـــه لكــيش

تى ھەلكىنىش: ئەوە ھۆزانقان يان نقىسسەر (نىڭ دىرەكى يان دىرەكى يان پارچە ھۆزانەكى يان گوتنسەكا مەزنسان يان ئايەتەكىي يان فەرموودەيەكىي) بىلى دەسستكارى وەربگرىت ودناقبسەرا دوو كقانانىدا بىخىتسە ناق بەرھەمى خىق، قىنجا ناقى خودانى بىزرىت يان نەبىترىت، نمونە:

جـــاهیل زلیش بیّت وەك كەندوى بۆشـــه) (دەنگى دەھۆلیش ھەر لەدوور خۆشــــه) (پیرەمیّرد)

دڤیره دا دیاره (پیرهمیرد) گوتنه کا مهزنان تیکهلی هوزانا خو کرییه.

نمونهیهکا دی:

(ههژار)

دقعی پارچه هۆزانیدا (ههژار) دیرهکا هیمنی بیعی کو ناقعی وی بینیت وهردگریت و دئیخیته ناقبهرا دوو کقاناندا و دبهرههمی خودا بکاردئینیت.

نمونهیهکا دی:

بۆچــە فـــەرمـــويەتە نەبيە ئـــەمـين (اطلـــبوا العــــلم ولـــو بــــالصيــــــــن) (حاجه)

دقی دیره هۆزانیدا (حاجی) فەرموودەیــه کا پیغهمبــه ری ســـلاڤ لــی بــن تی هەلکیشــی هۆزانــا خــق کرییــه، بینی کــو دەســتکاریی بکهت، یــان بکهتــه کوردی.

تيبين

دقّے پینج خشــته کیّیدا (بیّکــهس)ی هوزانقان دوو نیــڤ دیّریّن (پیپهمیّرد)ی تیّههلکیّشــی هوّزانــا خــق کرییه، ههردیســـان پینج خشــته کی بهر ب هونــهریّ تیّ ههلکیّــش دکه قیت.

قـــهدری میلاــــهتنان بهجاری شــکان نـــه حــــهیاتان مـــا نـــه نــاو ونیشــان بـــاری تــــهعنــــهتــان واهاته سهرشان (وهفدی کوردستان، میلاهت فروّشان) هــــهرزه وهکیلی شـــــاری خاموّشان)

(بێکهس)

راهـێنـان

دڤان دێڔێڹ ھۆزاناندا ھۆنەرێ (تێھەلڪێۺ)ێ دەستنيىشان بڪە؛

(هێمن)

- گــوٽل لـــهســــــهر لقـــۍ خــوٚيا ڕەنگينـــه (بــــــــهرديش له جێگـــــاۍ خوْت ســـهنگينه)

(ييرەمێرد)

(دلْدار)

ع- لــــــــه دوو ئاوان کــه یــهکدهگرت دوو میسرهعت بهیتت مهولـــــه وی (میروانت ئهم چهم بۆ ئهو چهم (پیرهمیّرد)

٥- حالت مه كورمانجا ئه قه ثهم دن چه وا سهربه ست بین
 هه چت كو چوویه گوه مه دن (سلاڤ ل سفرا حازره)

(جگەرخوین)

٦- تا نەتناسى ئايەت و ســەعاتى ئەوقاتى دوعا
 فــــائىدە ى چــــى (ربنا انـــزل عــلىنا مــائدە)

(صابرت)

بەرسقا راست ھەلبژيرە

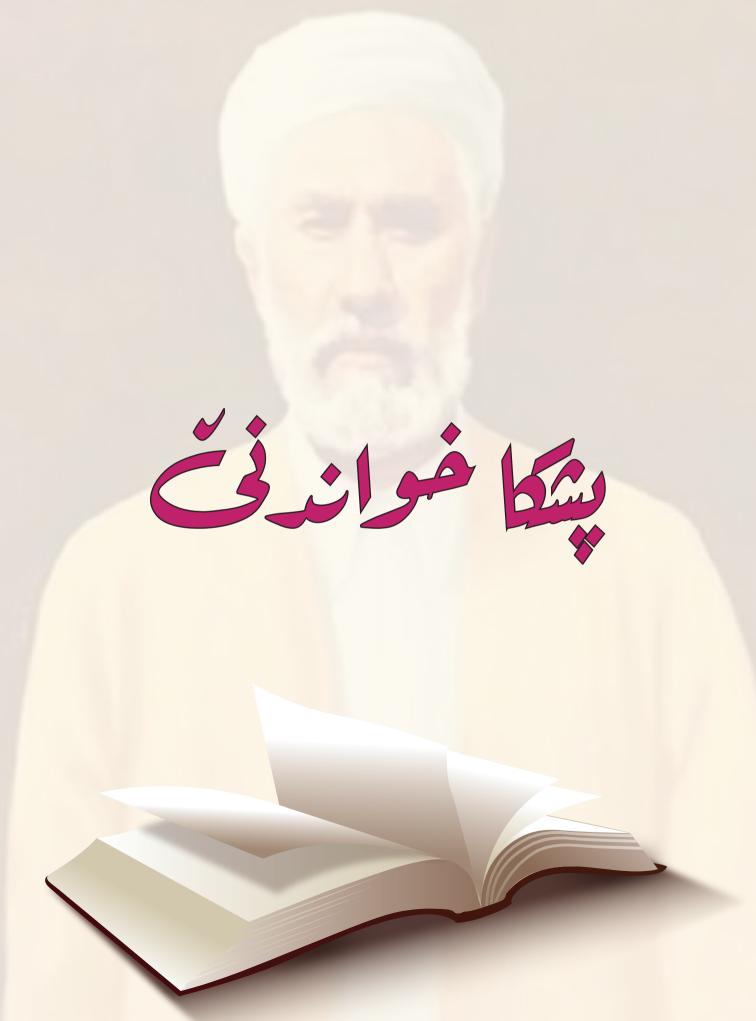
```
۱- ئیک ژ ئەقان جۆرە ھۆزانان ب گشتى دبیتە تیھەلگیش:
```

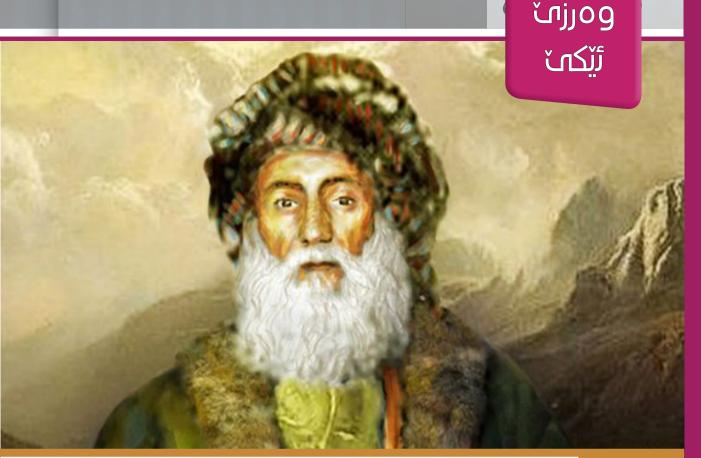
٥- چ بابهته كي رەوانبيژيي يه ،كو دياردەيه كي هۆيي دروست و راستهقينه دئيخيته

لايەكى.

٨- ئەقىٰ دىرا ھوزانىٰ يا لىكچواندنىٰ يە:

```
٩- گلۆپەكانى سەر جادە و كۆلان ــ زەرد ھەلگەرابوون. كزكز ئەسوتان.
                                 دڤێ دێڔێدا چ بابهتهکێ رهوانبێڗۑێ ههيه ؟
د- ليكچواندن
                   ب- جوانیی بایس ہے- دژی ئیک
                                                           ئ- خواستن
۱۰ دقی دیریدا (مه ژی بو مردن، بمره بو ژیان – چون قازانج ئهکهی، تا نهکهی زیان)
           ب- دژی ئێکا نەرێ ھەيە
                                             ئـ– دژی ئێکا ئەرێ ھـــەيــە
            پ– رەگەزدۆزى يا نەتەمام ھەيە د– ھەرسىپك تىدا ھـەيە
                               ١١- دڤێ ديريدا ، چ باتهكێ رهوانبيٚژيێ ههيه؟
          ( ئەم جووتە شىرە دلىرەى شەرزە - لەناو مىروودا ناويان زۆر بەرزە)
                                                          ئـ- دژی ئنک
          ب- رەگەزدۆزى يا نەتەمام
د- خواستن و رهگهزدوزی یا نهتهمام
                                                           پ- خواستن
                  ١٢ - دكيژ هونهري رهوانبيژييدا مهرجه جووت كڤان ههبيت ؟
                   ئ- جوانیی بایس ب- خواستن ی- تیهه لکیش
   د- لێکچواندن
```


شێخ سهعیدٹ پیران ز(۱۸۲۸ - ۱۹۲۵)ز

شیخ سه عید کوری مه حمودی (کلّدار)ه، ژبنه ماله کا ئاییان پهروه رو خودی نیاس بوویه، ل گوندی (پیران) کو دکه قیته ژوورییا (دیاربه کری) هاتییه سه ردونیایی، (کلّدار) نازناقی بنه مالا بابی وی بوویه، مروّقه کی زانا ونیشتمان پهروه ربوویه، ژگه له کلایانقه خزمه تا میلله تی خو کرییه، ئینک بوو ژخه لیفه یین (مهولانا خالد) ئه وی کو ته ریقه تا (نه قشه به ندی) ل ده قه رین کوردستانا تورکیا به لاقه کرییه، دقی بواریدا ئه و ژی بوویه شیخه کی مهزن و پایه باند، هه تا دوازده هزار مورید پهیره و که رهه بووینه.

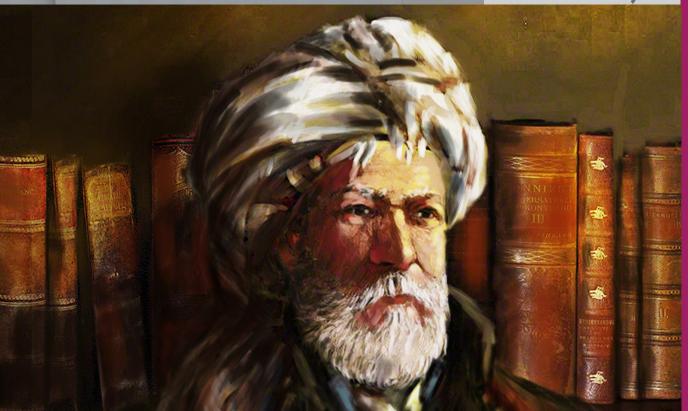
دبیاقی (عیلم و زانینیدا) وه ک چهوان شیخه کی ب ناف و ده نگ بوویه ههروه سا زانایه کی نافدار بوویه، گهله ک موله تین (دینی و ده رس گوتنی) داینه وان فه قیین دوازده عیلمی یین فی وه لاتی دبیافی نیشتمان پهروه ری و وه لات پاریزییدا.

^{*} ئەرشىفى وينەكىش: رىبوار خالد.

بیروباوهرین شیخ سهعیدی، ئه و بوو کو حکومه تا وی سهرده می یا عوسمانیان ژریکا شهریعه تا ئیسلامی دهرکه فتیه، و بق هندی دا حکومه ته بهیته سهر ریکی و ژبو کیمکرنا زولم و زورداریا حکومه تی ل سهر خهلکی، دگه ل نیشتمان پهروهرین دی یین کورد ب شوره شا کوردی (۱۹۲۰ – ۱۹۳۰) ل وه لاتی تورکیا رابوویه ژ ئه گهری پیران ها ته پهیدابوونا هنده ککیم و کاسییان شوره ش سهر نه که فت، شیخ سه عیدی پیران ها ته گرتن و ژلایی تورکانقه ها ته سیداره دان.

ئه فی مروّقه شیا دوی ژیئ کیمی ژیانا خودا ببیته پیشه وایه کی میژوویی بو نه ته وه یا خو ل وه لاتی. ل پله و پایین زانینی و بیافی ئه ده ب و هونه ریدا ئیکه مین که س بوو ل وی ده فی هری الله و پایین زانینی و عه ره بی گوتینه دا هه ست و سوّزه کا مه زن بده ته مروّقان. مروّقه کی خودان سامان بوو. دنان ده هی و میثاندارییدا، ئه و بتنی بو به س بوو کو پیشوه و وپیشه وایی شوره شه کا کوردی بوویه. ته ریقا (مه و لانا خالد) ل سه ر ده ستی شیخ سه عیدی پیران ل وی ده فه وی ده شانا میشا هنگفینی بوویه و خه لکی بو دوو و مه دره سه و ته کیا هه می ده مان وه کشانا میشا هنگفینی بوویه و خه لکی بو دوو مه ره ده مان قه ست دکری بو وه رگرتنا پیزانینین (ته ریقی) و شریعه تی. ئه فی هه رسی ریکه بوون کو دئه نجامی دا ریکا شوره شا کوردی فه بیت، شیخ سه عیدی ئه فی هه رسی ریکه گرتبوون، له وا مورید و په یپه وکه رین وی ژی لدوی فدا سه روی ریکی چووینه دا هه رده مانه شاری نه بیت و هه ریا ئا قابیت.

پشکا خواندنی

میر شەرەفخان<mark>ى كوپى میر شەمسە</mark>دین بدلیسى رۆژكى

شهرهفخان ل روّرًا بیستی ره مهها زولقه عیدی سالا (۹۶۹) مشهختی هه مبه ری (۱۵۶۱) ی زایینی ل باژیرکی (گرهرود) ل نیزیکی باژیری (قوم) رهالا قازیی قومی کو دگه هنه (سهر قازی شریحی کوفی) ردایک بوویه، دایکا وی کچا میرخانی بوو.

دژیین (۹) سالیدا دگهل شازادان ل کوچکا شاهی (توماسیی) یی سهفهوی بو ماوی سی سی سالان خواندییه، دژییی (۱۲) سالییدا لدویت داخوازا (هوزا) وی هاته دانان وه کمیری وان، ژبهر کو بابی وی کوشهگیری (زوهد) ههلبژارتییه، پشتی ماوه کی یان ژی دهمه کی هاته هنارتن بو (سهرسالیان و مهحموود ئاباد ل شیروانان)، پشتی هینگی ب چهنده کی چوو دهف خالی خو (مهحمه د بهگ) حاکمی ههمهدانی بوو، ول ههمهدانی یی ژیای و کچ خالا خو مههرکرییه، وسی سالان ل ههمهدانی مایه.

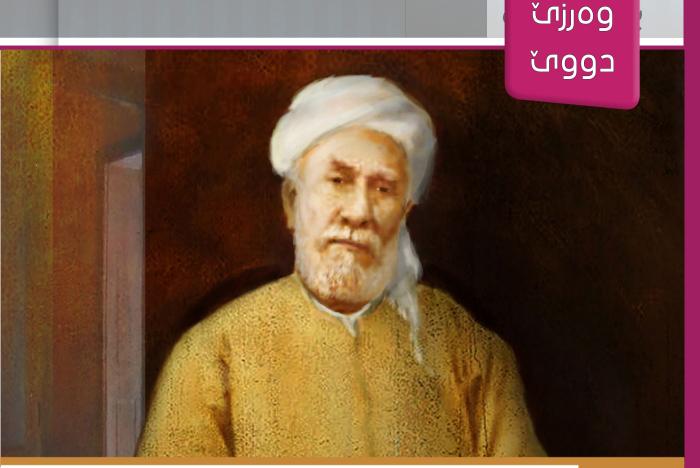
پشتی سولتان بایهزید هیڤیین خو گههاندینه شاهی ئیرانی بابی وی کره میر، و ده قهرا (گرو هرود) دایی پشتی چهند سالان بابی دهست ژ حوکمی بو کوری خو بهردا.

^{*} ئەرشىفى وينەكىش: رىبوار خالد.

شهرهفخان بق ماوی دوو سالان وه که هوّگر و راویــژکاره که دگه ل شاهیدا بوویه، ژ شاهی جودا نهبوو و دویـر نه که فـت. به له شکه ره کی قه هاتـه هنارتن بق سه ر ئه حمه د خانـی (بیـه) وب سه ر وه لاتی وی دا گرت، سولتان هاشـمی حاکمی گهیـلان ب (۱۸) هزار سیارانقه هیّرشـه که کـره سه ر (شهره فخانی) کـو بتنـی ژ چوار سه د و پینجی سیاران زیده تـر نهبوون له شکری (گهیلانی) شکاند و سـی مناره ل سه ر وان بلندکـرن و باژیری گهیـلان ژی داگیرکـر و ئیخسـته بن دهسـتی خق، پاشـی ب حهزا خق هاته قهزوین. دیسـان ل سهر حـهزا وی هاتـه هنارتن بـق ده قهرین (تـهرکات، ئهرش، وئـاق داش، قهباله، باکق) وده قهرین کنـاری دانی، دا ئه و و هزا وی پی بژین. پشـتی هه شــت مههـان ل ویری مای، شـاه توماسـب وه غهر کر، ئیسـماعیل میرزا ئه و هنارتـه ده قه را قهزویـن و هاته دانان وه ک میری کوردسـتان و لورسـتان و گــقران، وههر کورده کــی کاره ک ب شـاهی ئیرانی هه بایه میری کوردسـتان و لورسـتان و گه هشــتبا ده ف شـاهی.

پشتی ماوه کی ناحه زان شاه ژی تو په کرو هاته هنارتن بو ده قه را سه ر نه خچه وان. ساله ک و چوار مه هان فه رمان په وایی نه خچه وان بوو، سولتان مرادی سییی ب ریکا (خوسره و پاشا)ی میری میرین وانی نامه یه کالی بورینی بو هنارت و قه گه پیا بدلیسی وارگه هی باب و باپیران، ده قه را موش و چه ند جهین دی ژی ل سه ر بدلیسی بو هاتنه زیده کرن و سالانه (٤١٠) هزار ئاقچه داهاتی وی بوو.

ئه و ب خـق دبیژیـت: ئه قـرق رقر ا دووییـه ژ مه هـا قوربانـی سـالا (۱۰۰۰)ک به رامبه ر (۱۰۹۸)ز و ژ ده ولـه ت سـه ری سـولتان مه حه مـه د خانقـه، من ده سـته لاتا بدلیسـی و کارو باریّـن وی دانـه ده سـتی کوری خق میر شـه ره فخان. ل سـالا (۱۰۰۵ک) به رانبـه ر (۱۰۹۸)ز مـن په رتـووکا (شـه ره فنامه) ب دوماهـی ئینایـه. تیدا به حسـی میرین کـوردان دکه ت.

مـەلامحــەمـەدى كۆيـە ۱۹۲۳ – ۱۸۷٦

مهلا محهمه دی کویی ب مهلایی گهوره هاتییه نیاسین کوری حاجی مهلا عهولایی جهلی زاده ههر ژ زادهیه، ل سالا (۱۸۷۸ز) ل باژیدی کویی هاتییه سهر دونیایی بنهمالا جهلی زاده ههر ژ که قندا ب زانست و زانستی دبهرنیاسن، ههردهم گرنگیه کا زیده ب زانستی داینه دفی وه لاتیدا، مهلا محهمه د ب خو رهوشه نبیریه کا تهمام هه بوویه. ئهم دشیین بیژین دناف مهلایین کورده واریدا پیشره و پیشه وا بوو چ دبیافی نه ته وایه تیی و نیشتمان په روه ریی و دبیافی جفا کیدا، دپه رتووکا مه زنا ژیانا خودا گهله که به رپه په قهداینه، هه ر ژ وانه گوتنی و هه تا قازیاتیی و کارین میری هه تا ئه ندامه تیا جفاتا دامه زراندنا عیراقی کو دکه قیته سالا (۱۹۲۸) می قیجا ب تهمامی دهه می فه رمان و کارین میریدا جهی خو گرت و ب تهمامی ژیانا خو ته رخانک ر بو وانه گوتن و په رتووک دانان و هوشیار کرنا و روهنکرنا بیروباوه رین خهلکی، ته رخانک ر بو وانه گوتن و په رتووک دانان و هوشیار کرنا و روهنکرنا بیروباوه رین خهلکی،

^{*} ئەرشىفى وينەكىش: رىبوار خالد.

هندی مایه ئه شه کاری وی بوو. کریه جهی هاتنا وی یا سهردونیایی بوو مهلبهندی هه تا هه تایی و وه غهرکرنا وی ژی بوو.

ژبلی وان ریبازین مهلا محهمهدی کویی گرتین ئه و ریبازا کو ئاوردانه کی ل کچ و ئافره تا کورد دده ت کوری ریک پی بهیته دان بی سهربه سیبا وی ئافره تی ئه شه دوی گرنگترین ریباز ژریبازین وی بوو دناف کومه لگه ها کورده واریدا.مه لا محهمه دوی باوه رییدا بوو کو ئافره ت نیشا جقاکییه و بین وی جقاک پیش ناکه شیت، دفیت ئافره ت ریکا خواندنی بگریت بو شی چهندی داکو برهنگه کی ته مام بهینه دناف جقاکیدا و مل با ملی زه لامی بو پیشکه فتنا جقاکی بچن، ول سالا (۱۹۲۱ز) ئه وی بتنی کچین خو هنارتینه قوتابخانی، به لکی ئه و ژی کوتبوو کو دفیت ل قوتابخانی دگه ل کوراندا ل سه رینک کورسی روینن داکو پیکشه وانه یا پاشه پرفرژا نه ته وه یا خو و دیروکا نه ته وه یین دی بخوینن.

ئه ق پینگاقا وی هاقیرتی مهزنترین پینگاف بوو بو وی روزی، چنکو ئافرهت دوی دهمیدا ژگهله مافان بی به هر ببوو، وئه بیروباوهرین کو ددلی ویدا ههبوون بو سهربهرستی و ئازادییا ئافرهتان نیشا ههمی کهسان ددان وب زمانه کی پاقت و برین پشته قانی سهربهست بوونا ئافرهتی بوو و پر ژدل گازی دکهت، دبیریت:

ژن زینـــهتــه دونـیــایـــه حـــهبــیب مســتهفـایه ژن ئهگــهر بهحـورمـــهت بن به تهربیـه و رهحــمـــهت بن کـــورِت دهبــن وهك شـــیر به د ل غـــهنی به چـــاوتیر دهرحـــهق ژنـان بن باکــــن ســـهیری حـــانی خــق ناکهن

 هەردوو لەيەك حـوكمـدان

دەزانــــــى ئـــــەوەيــش چىيـــە؟

بن مەســخەرەو جــوێن پێدان

ژنیــش وەكــــو مـوزەكــەرە

چــاولادانـۍ لــه ســهره

وەزىفــەت زۆرگــەورەيـــە

منــداڵ بــــوون و تـــەرىيــــــە

ئهگهر بهری خو بدهینی مهلا محهمه چ ب کریار چ ب گوتن دبیاقی ئازادکرنا و سهربهستیا ئافره تی هنده که هیما بکارئیناینه و پشتی هنگی شیره تاراسته کرینه و هه تا نوکه دهینه پهیره و کرن......

كەلھا دمدم

شهری کهلها دمدم ل سهردهمی حوکمرانییا شه عهباسی ئیکی شهی ئیرانی ل سالا الامدم) رویدایه دیروک نقیسی شه عهباسی کو ناقی وی (ئهسکهندهر تورکمان) بوو وهکی پهیامنیره کی دشه پیدا بی پشکدار بوو، پاشی پیزانینین گهله ک ب مفا دهرباره ی ئهقی بابه تی ل پهرتووکا خو یا بناف و دهنگ (میژووی عاله مئارایی عهباسی) تومارکرییه، دیروکنقیسی کوردی ب ناف و دهنگ ژی محهمه کهمین زهکی گهله کرودانین پر بها دهرباره ی کهلها دمدم ل (میشرووی کورد و کوردستان) به لاقه کرینه..

ل سـهدی شـازدی و دهسـپیکا سـهدی ههقدی خانـی لـهپ زیریـن میـری دهقهریـن (تهرگـهوهپ) و (مهرگـهوهپ) و (ئورمـی) و (شـنق) بوویـه ل کوردســتانا ئیرانی، سـهروکی هفزیـن برادوســتیان ژی بـوو، خانـی لـهپ زیریـن جهـی شـینوارین کهلها هـهره کهقنا ل

دەوروبەرىنى ساسىانيان دا كەلھەيلەكا دى يا ئاسىي و موكىم ئاۋاكر بۆ پتىر ب ھىزكرنا كەلھا دمىدم. دناۋدا كەلھلەكا دى يا بچويك ئاۋاكر ناۋى وى كىرە (نارين).

بهیزکرن و موکم کرن و قایم کرنا کهلها دمدم کارتیکرنه کا مهزن ل سهر میرگههین هه قسویین خانی له نیرین کر، ئه قانا ژی شاهی ئیرانی ئازراند دری خانی، داکو هیزا وی مهزنتر لی نه هیت دپاشه روزه کا نیزیکدا سهربخویی رانه گه هینیت.

هـهر ل وی سـهردهمیدا بیست هـزار کـهس ژهـۆزا جهلالـی ژ کوردسـتانا عوسـمانی بـهره کوردسـتانا ئیرانی مشـهخت بـوون. ئه قـه دهلیقه کا بهـادار بوو، بن شـاهی ئیرانی بریـاردا هـزار کهسـان ژوان ل ده قه را براد قسـتی ئاکنجـی بکهین، لی خانی لـه پ زیرین ب د ژواری به رانبـه ری ئه قـی بریارا شـاهی راوهسـتیا.

شاه عهباس له شکه ره کی مه زن و به ی نارده ده قه را خانی له پ زیرین، به لی کوردان بریاردا تاکو ئیک که س ژ شه رقانین کورد بمینیت که لهی نه ده نه دهستی دو ژمنان، ب قی ره نگی کوردان بو ماوی چوار هه یقان به په قانی ژ که لها خویا خوشتقی دکر. دو ژمنی شیان نه بوون ب سه رکوردان زال ببیت، لی مه زنا گووتی یه (کرمی داری ژ داری نه بیت زه والا داری نابیت). ئیکی ژ کوردان تاوانه کا مه زن کر، ئه و ژی سه روکانیا که لها دم دم نیشا له شکری دو ژمنی دا. ئه قه بوویه ئه گهری قربوونا هه می شه پقانین (که لها دم دم)ی، لی یا هه ژبیه به یته زانین کوردان که لهه بو دو ژمنان نه هیلا هه تا کو شه پقانی وان یی دوماهیی شه هید بووی.

ل دەسىپىكا سەدى ھەقدى تا نوكە قەھرەمانى و مىرخاسىيا شەركەرىن كەلھا دەدە ل سەر دەقى سىترانبىڭ و چىرۆك بىڭىن كوردە، ل ھەمى دەقەرىن كوردسىتانى ب ھەمى شىيوەزاران دھىتە گوتن.

ئه و ئهدهبى فۆلكلورى كو ژئهنجامى شەرى كەلھا دەدم پەيدابووى گەلەك زۆرە. وھندەك ژئ ھاتىيە بەلاقەكرن، وپشكەكا دى تا نوكە ل دەقى خەلكى مايە، ژلايەكى دىقە ئەگەر ئەم ھەقبەركرنەكى بكەين بۆ قى كارى، دى بۆمە دياربيت كو رۆژھەلاتناسان پتر ژمە گرنگى وپويتە ب چىرۆك وبەيتىن كەلھا دەدم دايە، نەك ب تنى ب بەلاقەكرنا وان ب زمانى كوردى بەلكى وەرگىرايە بۆ زمانىن روسى وئەلمانى و فەرەنسى و ئەرمەنى.

شـهری کهلها دمدم نـه بتنی فوّلکاـوری کـوردی دا رهنگفهدایه، بهلکی بوویـه ژیدهرهک بو دانانا چیـروک و روّمانا کـوردی ژی، بهلّـگه ژی ژبو قَـی چهندی نقیسـهری کوردی سـوقیتا بهری (عهرهبی شـهموّ) (عهرهب شـایلوت) ل بهر روناهییا رویدانیّن میژوویی یین کهلها دمـدم روّمانه ک نقیسـییه ئـه ق روّمانه ل سـالا ۱۹۲۱ ب زمانی کـوردی وب پیتین روسـی (سـلاقی) ل باژیری (یهریقان) پایته ختی ئهرمهنسـتانا سـوقیتیا بهری. پاشـی هاتییه وهرگیران بوّ سـهر زمانی روسـی ل سـالا ۱۹۲۹ ل موسـکو هاتییـه بهلاقهکرن.

عەرەبى شەمۆ درۆمانا خۆدا بزاقا قى چەندى كرىيە كو پەيوەندىيى دوسىتايەتى يىن كوردان دگەل مىللەتىن ھەقسىقىيىن خۆروون بكەت، ب تايبەتى خەباتا ئەقان مىللەتان درى داگىركەريىن ئىرانىي و عوسىمانى، ھەروەھا دىمەنىي بژارەيى ژيانا چقاكىي و ئابوريا كوردسىتانى ل دەسپىكا سەدى ھەقدى بەرچاقكرىيە.

و رویدانین شهری کهلها دمدم ژیدهرهکی به مفایه بو دروست کرنا گهله بابهتین نقیسینی و یین هونهری، وهکو چیروک و پهخشان و هوزانی، ههروهسا کهرهسته کی بی هه قکویف بی بی شانویا سینه مایی، لی ژبهر دهست کورتیا گهلی مه هه تا نوک دهلیقه کا وهسا بومه هه لنه که فتییه کو ئه فی ئارمانجه ب دهستقه بهیت، دقیت وی ژی بیژین کو ل سالا ۱۹۳۸ تیما زارقه کرنی یا ئاشوریین سوریایی ب زمانی عهره بی ل شانویین گهروک ل باژیرین سوریایی دکر.

٣٩. ليژنميا پيداچوونا زانستم جارا ئيكم:

د. مصطفہ محمد زنگدنه عطاحمدعصالح امیین عبدالستار فیتاح نافیم حسین أحیمد سامیان نیورٹ عیزیز طیم یاسین طیم انیور علی قیادر احمد محمد رشید هیزرق عیدالطیف یونس

عبدالرحمـــن رشــــيد أحمــــد

٤٠. ليژنميا كرمانجيكرنا جارا ئێكٽ:

طـــه ياســــين طـــــه عبـــدالســــتار فــــــــتاح حــمــيد مــحمـــد عجيــب عبـــدالله مــــحت

